

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 1

ปริญญานิพนธ์
ของ
ลลิตศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2552

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1

ปริญญานิพนธ์

ของ

ลลิตศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1

บทคัดย่อ

ของ

สิทธิศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

สิทธิศักดิ์ ศักดิ์สัตตากร. (2552). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความ
ขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อ.ดร.เสกสรรค์
ทองคำบรรจง , อ.ชวลิต รวยอาจิณ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลตาม
ภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมของตัว
แปรสาเหตุในโมเดลที่มีผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง และวิเคราะห์ความไม่
แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเมื่อจำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต
เขต 1 จำนวน 724 คน เป็นนักเรียนชาย 376 คน นักเรียนหญิง 348 คน เครื่องมือในการวิจัย
มีทั้งหมด 7 ฉบับ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scale) จำนวน 6 ฉบับ
และแบบสอบถามแบบสถานการณ์ 1 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญ
ปัญหาความขัดแย้ง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น
สัมพันธภาพภายในครอบครัว ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง การมองโลกในแง่ดี ซึ่ง
มีค่าความเชื่อมั่น 0.86 , 0.94, 0.93 ,0.88 ,0.88 ,0.91 ,0.91 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
ข้อมูล คือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรม LISREL for window version 8.30

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความ
ขัดแย้งมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าและมีค่าอยู่ระหว่าง
.617 - .790

2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐานสันนิษฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล
เชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ ไค-สแควร์ 12.111 ไม่มีค่านัยสำคัญที่ระดับ .05 อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ
ไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระค่า 1.170 GFI มีค่า .995 AGFI มีค่า .981 RMSEA มีค่า 0.031
SRMR มีค่า .005 และ CN มีค่า 1098.692 โดยความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับ
อิทธิพลรวมสูงสุด จากตัวแปรเรียงลำดับดังนี้ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.457)
ความมั่นคงทางอารมณ์ (0.210) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.210) สัมพันธภาพภายใน
ครอบครัว(0.200) การมองโลกในแง่ดี (0.148) ความเชื่อมั่นในตนเอง(0.030) ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุ

สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ร้อยละ

67 และพบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่แปรเปลี่ยนไปตามเพศ

CAUSAL FACTORS INFLUENCING COPING WITH CONFLICT OF MATHAYOM SUKSA SIX
STUDENTS IN BANGKOK EDUCATION SERVICE AREA OFFICE I

AN ABSTRACT
BY
SITTISAK SAKSITAKORN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2009

Sittisak Saksitakorn. (2009). *Causal factors Influencing Coping With Conflict of Mathayom Suksa Six Students in Bangkok Education Service Area Office I*. Master Thesis, M.Ed.(Education Research and statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Dr.Sakeson Tongkhambanchong, Chawalit Ruayajin.

This research intends to study the causal relationship model of factors influencing coping with conflict. Analyze total effect ,direct effect and in direct effect of model of factors influencing coping with conflict. Verify fit causal relationship model between hypothesis model and empirical data of Matthayomsuksa Six students in Educational Service One Office, in second semester of 2009. And analyze the invariance of the causal relationship identified by genders. For the research, 724 students(376 boys and 348 girls) were selected by two-stage random sampling. The research instruments were questionnaires to determine Coping with Conflict , democracy raising styles,The relationship between students and the teachers,The students and their family relationship, Emotional Stability,Self-Confidence and Optimism Reliability were 0.86 , 0.94, 0.93 ,0.88 ,0.88 ,0.91 ,0.91 respectively. The data was analyzed by using Path Analysis with LISREL program version 8.30

The results of the research were as following:

1. The simple correlation coefficient between cause factors; that are democracy raising styles, relationship between the students and the teacher, The students and their family relationship, Emotional Stability,Self-Confidence and Optimism with Coping with Conflict were relationship between .617 - .790 which were statistically significant at .01 level

2. The results of the study found that the hypothetical structural model was consistent with empirical data by $\chi^2 = 12.111$,were not statistically significant at .05 level , $\chi^2 / df = 1.170$,GFI=.995 , AGFI = .981 , RMSEA = 0.031, SRMR=.005 and CN=1098.692. The cause factors which have total effect on Coping with Conflict based on the relationship between the student and the teacher(.457) ,Emotional Stability(.210) ,democracy raising styles(.210) ,family relationship (.200), Optimism (.148)and Self-Confidence(0.030) .The fit causal relationship model showed by the empirical data and model accounted for 67

percent of variance on Coping with Conflict. And the causal relationship model of factors influencing coping with conflict invariance by gender.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1

ของ

สิทธิศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน พฤษภาคม 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจุ)

(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(อาจารย์ ขวลิต รวยอาจิน)

(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจุ)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ขวลิต รวยอาจิน)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ละเอียด รัชส์เผ่า)

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิน กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องในขั้นตอนต่างๆของการทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ และอาจารย์ ดร.ละเอียต รัชส์เผ่า ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่าและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจน คณาจารย์ประจำภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำปริญญานิพนธ์เล่มนี้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ละเอียต รัชส์เผ่า อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ ดร.มารุฒ พัฒนา อาจารย์ ดร.พรเพ็ญ ทับเปลี่ยน และ อาจารย์วันดีวนิชย์ศักดิ์พงษ์ ที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้อนุมัติให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ตลอดจนคณาจารย์ในโรงเรียนที่อนุเคราะห์เก็บข้อมูลให้และขอบคุณนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณเพื่อนพ้องและน้องพี่ในโรงเรียนอำนวยการศิลป์ พระนคร คุณพัสนีย์ อรรถสกุลรัตน์ และคุณธัญญารัตน์ อินทร์นันต์ คุณไพลิน บุญโต คุณปิลัญชา ทับทอง และคุณนิตยา คะโรรัมย์ ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในการศึกษาปริญญาโทของผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์เล่มนี้ขอบแต่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน อีกทั้งขอคุณประโยชน์อันเกิดจากปริญญานิพนธ์เล่มนี้ช่วยสร้างและส่งเสริมให้ครูทุกคนมีกำลังใจที่มุ่งมั่นทำหน้าที่เพื่อสร้างคน และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมสืบไป

สิทธิศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษา.....	8
สมมติฐานของการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ความขัดแย้ง.....	11
ความหมายของความความขัดแย้ง.....	11
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง.....	12
ลักษณะของความขัดแย้งระหว่างบุคคล.....	15
สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคล.....	16
หลักในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล.....	18
รูปแบบหรือกลวิธีในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล.....	20
ลำดับขั้นตอนในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล.....	36
พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม.....	37
การอบรมเลี้ยงดู.....	39
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	39
แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู.....	40
ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู.....	47

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2(ต่อ)	
สัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	48
ความหมายของสัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	48
แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	49
ลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	53
ความสำคัญของสัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	53
ความเชื่อมั่นในตนเอง.....	54
ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง.....	54
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง.....	55
ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่น.....	57
ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู.....	59
ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู.....	60
ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู.....	60
ความมั่นคงทางอารมณ์.....	61
ความหมายของความมั่นคงทางอารมณ์.....	61
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์.....	63
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลความมั่นคงทางอารมณ์.....	64
การมองโลกในแง่ดี.....	67
ความหมายของการมองโลกในแง่ดี.....	67
แนวคิดเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี.....	68
ความสำคัญและประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	71
งานวิจัยในประเทศ.....	71
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	72

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	75
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	75
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	75
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	79
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	92
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
การตรวจสอบข้อมูลขาดหาย.....	98
การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล.....	99
การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและค่าสถิติพื้นฐาน.....	100
การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้.....	102
ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง.....	103
การเสนอค่าอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรปัจจัย ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง.....	105
การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง.....	107
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	111
สรุปผลการวิจัย.....	112
อภิปรายผลการวิจัย.....	114
ข้อเสนอแนะ	
ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้.....	119
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	120
บรรณานุกรม.....	121
ภาคผนวก	136
ประวัติย่อผู้วิจัย	161

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	77
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	79
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง และค่าสถิติไค-สแควร์ทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร.....	99
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง กับตัวแปรสาเหตุของนักเรียนชาย.....	101
5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง กับตัวแปรสาเหตุของนักเรียนหญิง.....	101
6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง กับตัวแปรสาเหตุ.....	102
7 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในภาพรวม.....	104
8 อิทธิพลทางตรง (Direct effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และ อิทธิพลรวม (Total effects: TE)	106
9 แสดงผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบและความไม่แปรเปลี่ยน ของค่าพารามิเตอร์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง.....	109
10 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง.....	153
11 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด การเลี้ยงแบบประชาธิปไตย.....	154
12 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น.....	155

บัญชีตาราง(ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด ความมั่นคงทางอารมณ์.....	156
14 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบ สัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	157
15 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด การมองโลกในแง่ดี.....	158
16 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด สัมพันธภาพภายในครอบครัว.....	159

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามภาวะสันนิษฐานของ “ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง”	9
2	พฤติกรรมของบุคคลเมื่อพบกับความขัดแย้ง.....	30
3	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
4	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญปัญหา ความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนปรับโมเดล.....	103
5	โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญปัญหา ความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนหลังโมเดล.....	105

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงกระแสที่ไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ เป็นผลให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ การดำเนินชีวิตของคนในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (พลาภรณ์ จันทร์ทมเรียน. 2539: 1) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านพร้อมกันทำให้การปรับตัว เป็นไปได้ยาก เกิดความเครียด ความวิตกกังวล เกิดอารมณ์และพฤติกรรมที่รุนแรง

อนึ่ง การที่ประเทศจะพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้นั้น ต้องอาศัยพลเมืองที่มีคุณภาพ มีทั้ง ความรู้ความสามารถ จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาบุคคล เพราะ คนเป็นทรัพยากรอันสูงค่าและเป็นตัวกำหนดทิศทางของสังคม สังคมจะเสื่อมสลายหรือ เจริญรุ่งเรืองนั้นขึ้นอยู่กับคนในสังคม(กรมสามัญศึกษา. 2544: 1) หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบัน มุ่ง พัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม ให้มีความสมดุลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา สังคม ในทุกช่วง ขึ้นมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการพัฒนาให้ผู้เรียน มีความสามารถทางอารมณ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในตนเอง ควบคุมอารมณ์ของตนเองสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งทางอารมณ์ สามารถปรับอารมณ์ให้อยู่ในสภาพ ปกติและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถที่จะเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้

มนุษย์ต้องการที่จะมีความสุขทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ความสุขด้านร่างกายได้มาจาก ปัจจัยทางด้านวัตถุส่วนความสุขทางด้านจิตใจได้มาจาก การมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บุคคลที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจะพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดี การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อจิตใจของมนุษย์ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นั้นมีทั้งด้านบวกและทางด้านลบ ในด้านบวกคือมีการนิยมชมชอบซึ่งกันและกัน รักใคร่สามัคคี เห็นอกเห็นใจกัน ส่วนการปฏิสัมพันธ์กันในด้านลบคือการขัดแย้งไม่ลงรอยกัน ความไม่เข้าใจกัน เป็นต้น (กาญจนา หลวงจอก. 2536: 1; อ้างอิงจาก Swensen.1973: 323)

ทิสนา แหมมณี(2522: 139 – 141) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เป็นธรรมชาติที่บุคคลจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างตามธรรมชาติของมนุษย์รวมเข้ากับความแตกต่างของประสบการณ์ และการอบรมที่แต่ละคน ได้รับ ความแตกต่างนี้เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน ในหลายๆกรณี

อาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมาได้ หากบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ไม่สามารถตกลงกันได้ด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

แอตเลอร์ และทาวน์ (กาญจนา หลวงจอก. 2536: 1 อ้างอิงจาก Adler; & Towne. 1987: 339) กล่าวว่าไว้ว่าคนส่วนใหญ่ จะกลัวความขัดแย้งระหว่างบุคคล และเรามักจะพบว่า เมื่อบุคคลมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน จะตามมาด้วยการโต้เถียง ความเคร่งเครียด และมีส่วนในการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคล แท้จริงแล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านั้นสามารถที่จะป้องกันได้ หากบุคคลรู้จักที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ช่วยให้ความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นดำเนินไปได้ด้วยดี และมั่นคงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ แซสส์ (Sasse. 1978: 192 – 193) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะคิดว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสิ่งไม่ดี และพยายามที่จะหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ยังคิดว่า ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องไม่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล ที่จริงแล้วความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือการมีความคิดเห็นไม่ตรงกันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอันตราย และการที่ไม่รู้จักวิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลในทางที่สร้างเสริมต่างหากที่จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะส่งผลในทางที่เสียได้ เพราะจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้น ปัญหาต่างๆจะถูกนำขึ้นมาเปิดเผยต่อกัน การที่เราได้ฟังและพยายามที่จะรับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นจะทำให้เราได้เข้าใจบุคคลอื่นดีขึ้น และรู้จักที่จะยอมรับนับถือความคิดของบุคคลอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เซทซ์และสตีเวนสัน (กาญจนา หลวงจอก. 2536: 26 อ้างอิงจาก Dcetz; & Stevenson. 1986: 205-206) กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยทั่วไปบุคคลจะคิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี เพราะบ่อยครั้งที่เขาไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงักลงไป คนส่วนใหญ่จึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งการหลีกเลี่ยงนั้น ไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใด ซึ่งถ้าบุคคลสามารถที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งนั้นก็จะส่งผลในทางที่ดีได้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 3)กล่าวว่าไว้ว่า เราได้รับมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษโบราณในเรื่องวิธีการจัดการกับความขัดแย้งแบบไม่สู้ก็หนี แนนอนว่าบรรพบุรุษที่รอดชีวิตของเรานั้นได้ทำกันมาแล้ว พวกเขาได้พัฒนาทักษะชั้นยอดในการต่อสู้หรือไม่ก็วิ่งหนี รวมถึงการวินิจฉัยที่ดีที่รู้จักด้วยว่าควรจะใช้วิธีการไหนในสถานการณ์ใด โดยเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้ง พวกเราส่วนใหญ่ถ้าไม่เผชิญกับอุปสรรคของเราอย่างก้าวร้าวเพื่อเอาชนะก็จะถอยหนีออกจากสถานการณ์นั้นๆซึ่งไม่ใช่การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์เอาเสียเลย วิธีการไม่สู้ก็หนีที่ช่วยชีวิตบรรพบุรุษของเรานั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการของยุคสมัยนี้อีกต่อไป การพูดจาก้าวร้าวต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ หุ่นส่วน เพื่อนๆหรือคนอื่นๆในสังคมย่อมไม่เป็นที่ยอมรับของผู้คนโดยทั่วไปแน่ และการใช้ความรุนแรงก็ยังเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายอีก

ด้วย อีกทั้งการวิ่งหนีก็ไม่ใช่ว่าทางแก้ที่ดีที่สุดอีกเช่นกัน ซึ่งการตอบสนองความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายวิธี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเรียนรู้ในวัยเด็ก หรือประสบการณ์ของตนเองบางคน อาจตอบสนองความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีสติแต่บางคนอาจตอบสนองโดยปราศจากเหตุผล (วิเชียร สุขจันทร์. 2540: 70 อ้างอิงจาก Johnson. 1986: 207)

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์หนึ่ง ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการที่มนุษย์รู้จักอยู่รวมกันเป็นสังคม ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์แต่ละคนในสังคมมีความต้องการทั้งทางกายภาพและจิตใจที่แตกต่างกัน สังคมมนุษย์จึงไม่สามารถหลุดพ้นจากความขัดแย้งซึ่งเป็นสภาวะวิสัยได้อย่างสิ้นเชิง แต่ในหลายกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ได้สรรค์สร้างคุณประโยชน์ให้สังคมมนุษย์ทั่วไป อาทิ ความขัดแย้งระหว่างนักวิทยาศาสตร์ในสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์ส่งผลให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ หรือมีการสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมาเพื่อล้มล้างความเชื่อเก่าที่เคยยึดถือกันมาก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตาม หลายกรณีที่ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ได้ขยายตัว และแปรเปลี่ยนเป็นความรุนแรงที่นำมาซึ่งความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สิน กลายเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน สำหรับสังคมไทย เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ยังขาดความสามารถในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งก่อนที่จะลุกลามเป็นความรุนแรง จนทำให้ความขัดแย้งเปลี่ยนสถานะเป็นความรุนแรงที่สร้างความเสียหายจนมิอาจแก้ไขได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นรวมถึงการทำงานในองค์กรต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

จุดประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรสาเหตุในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
4. เพื่อวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเมื่อจำแนกตามเพศ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรต่างๆที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งตามสภาพจริงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

6 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 อันจะเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจและเป็นแนวทางให้ครูและผู้ปกครองนำไปพิจารณาประยุกต์ปรับแก้ตัวแปรเชิงสาเหตุให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งในระดับต่ำได้พัฒนาความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1(กรมสามัญเดิม)ที่เป็นโรงเรียนสหศึกษา ซึ่งมีจำนวน 25 โรงเรียน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,466 คน เป็นนักเรียนชาย 3,168 คน และเป็นนักเรียนหญิง 4,298 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1(กรมสามัญเดิม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 724 คน เป็นนักเรียนชาย 376 คน และนักเรียนหญิง 348 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two –stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งประกอบด้วย

1. การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
2. สัมพันธภาพภายในครอบครัว
3. สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น
4. ความเชื่อมั่นในตนเอง
5. ความมั่นคงทางอารมณ์
6. การมองโลกในแง่ดี

ตัวแปรศึกษากำกับ (Moderator Variable) เป็นตัวแปรจำแนกกลุ่มได้แก่เพศ จำแนกเป็นเพศชาย และเพศหญิง

ตัวแปรตาม (dependent Variable) ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง** หมายถึงลักษณะการแสดงออกให้เห็นถึงความคิด ความต้องการและความรู้สึกของตนเอง อย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา โดยปราศจากการตัดสินหรือเผด็จการกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ยอมรับตนเองและผู้อื่น ร่วมกันในการเลือกและเคารพในการตัดสินใจของตนเองและผู้อื่นสามารถได้ถึงเป้าหมายที่ต้องการโดยไม่ทำลายความสัมพันธ์อันดีเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีลำดับชั้นทางจิตสังคม ของอีริกสันประกอบด้วยสถานการณ์ 12 สถานการณ์ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่าเป็นคนที่สามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ดีกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

2. **สัมพันธภาพภายในครอบครัว** หมายถึง การแสดงออกที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ประกอบไปด้วยความรักความเมตตาและมีหลักคุณธรรมในการประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความอบอุ่น มีความไว้วางใจ ช่วยเหลือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในบ้านและนอกบ้าน มีการอบรมสั่งสอนให้ข้อคิดข้อเตือนใจในการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดของ อนันต์ นวลใหม่ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่ามีสัมพันธภาพภายในครอบครัวดีกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

3. **การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย** หมายถึง วิธีการที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดนักเรียนปฏิบัติต่อนักเรียนทั้งด้านคำพูด การกระทำ ความรู้สึก ที่ทำให้นักเรียนรู้สึกกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ การสนับสนุน และการอธิบายด้วยเหตุผล ได้รับการยอมรับและการยกย่อง มีอิสระในการทำกิจกรรมและการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และให้คำแนะนำที่ถูกต้องเมื่อทำผิดซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดของ ธิดา ลีติพานิชยางกูรซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

4. **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น** หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครูซึ่งแสดงออกถึงความรักความห่วงใยและศรัทธาในกันและกันทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดของ ธิดา ลีติพานิชยางกูรซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่ามีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูดีกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

5. **ความเชื่อมั่นในตนเอง** หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจในการกระทำ การใดๆให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจกระทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเอง มีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง ตลอดจนพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดจากทฤษฎี คนอยู่ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่ามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

6. **การมองโลกในแง่ดี** หมายถึง การมองเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในทางบวก มองวิกฤติและปัญหาต่างๆว่ามีทางแก้ไขมีความเป็นมิตรกับทุกคนมีความเบิกบานใจ มองอุปสรรคเป็นเหมือนโอกาส หรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต รู้จักคิด พิจารณาไตร่ตรองเหตุผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดของ สุริย์พร ไชยฤกษ์ ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 19 ข้อ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่ามีการมองโลกในแง่ดีสูงกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

7. **ความมั่นคงทางอารมณ์** หมายถึง ภาวะที่บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกให้อยู่ในสภาพปกติเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาและสามารถปรับตัวและปรับอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีรวมถึงมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวัดของ ธิดา ลีดิพานิชยางกูร ซึ่งเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับ ตั้งแต่จริงมากที่สุด ถึงจริงน้อยที่สุด มาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ซึ่งนักเรียนที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าแสดงว่ามีความมั่นคงทางอารมณ์สูงกว่านักเรียนนักเรียนที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหา ความขัดแย้ง จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าพัฒนาการของความขัดแย้งทางจิตใจอันมีผลต่อปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างจะเป็นไปโดยราบรื่นหรือเป็นไปโดยภาวะความขัดแย้งก็สืบเนื่องมาจากกระบวนการสังคมที่เป็นตัวกระตุ้นหล่อหลอมบุคลิกภาพ ผู้นำทฤษฎีนี้ได้อิริกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2531: 43-45) โดยได้เสนอคิดที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นทางจิตสังคม เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายสาเหตุของพฤติกรรม และการพัฒนา

บุคลิกภาพในรูปแบบต่างๆตามลำดับ ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุ โดยเน้นว่าลักษณะของสัมพันธภาพของบุคคลมีกับกลุ่มต่างๆ เช่น พ่อแม่ เพื่อน สามี – ภรรยา ฯลฯ และข้อขัดแย้งทางสังคมจิตวิทยาเป็นจุดกระตุ้น อีริกสัน อธิบายว่า ข้อขัดแย้งนี้เกิดจากความสัมพันธ์ที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางความผูกพัน ถ้าบุคคลสามารถแก้ไขภาวะวิกฤตและความขัดแย้งได้ด้วยดีพอสมควรก็ทำให้เกิดพฤติกรรมและลักษณะที่พึงประสงค์เรื่อยไปตามลำดับขั้นซึ่งส่งผลให้บุคลิกภาพมั่นคง หากบุคคลไม่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งนี้ได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาบุคลิกภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง มากน้อยหนักเบาตามความรุนแรงของข้อขัดแย้งที่แก้ไม่ตก ซึ่งในวัยเด็กพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะมีบทบาทในการสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งพัฒนาการในวัยนี้ขึ้นอยู่กับการเล่น ความรักและความเอาใจใส่ และโอกาสในการทำกิจกรรมต่างตามใจปรารถนา โดยไม่เกินไป จะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าโลกนี้น่าอยู่ รู้จักมองโลกในแง่ดี เกิดความไว้วางใจต่อตัวบุคคลมีความเป็นตัวของตัวเองตามความเหมาะสม มีพัฒนาการในด้านของการควบคุมตนเอง มีความเชื่อมั่นและมีอารมณ์ที่มั่นคง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเองและเป็นคนที่กล้าเผชิญกับความจริง แต่หากได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ขาดความรักความอบอุ่นหรือได้รับการควบคุมมากเกินไป จะทำให้เด็กหวาดระแวงง่าย เข้ากับคนอื่นได้ยาก ไม่ยอมเคารพกฎระเบียบของสังคม เป็นคนที่หลีกหนีความจริงโดยใช้ความเพ้อฝัน หรือแสดงความก้าวร้าวอวดดี

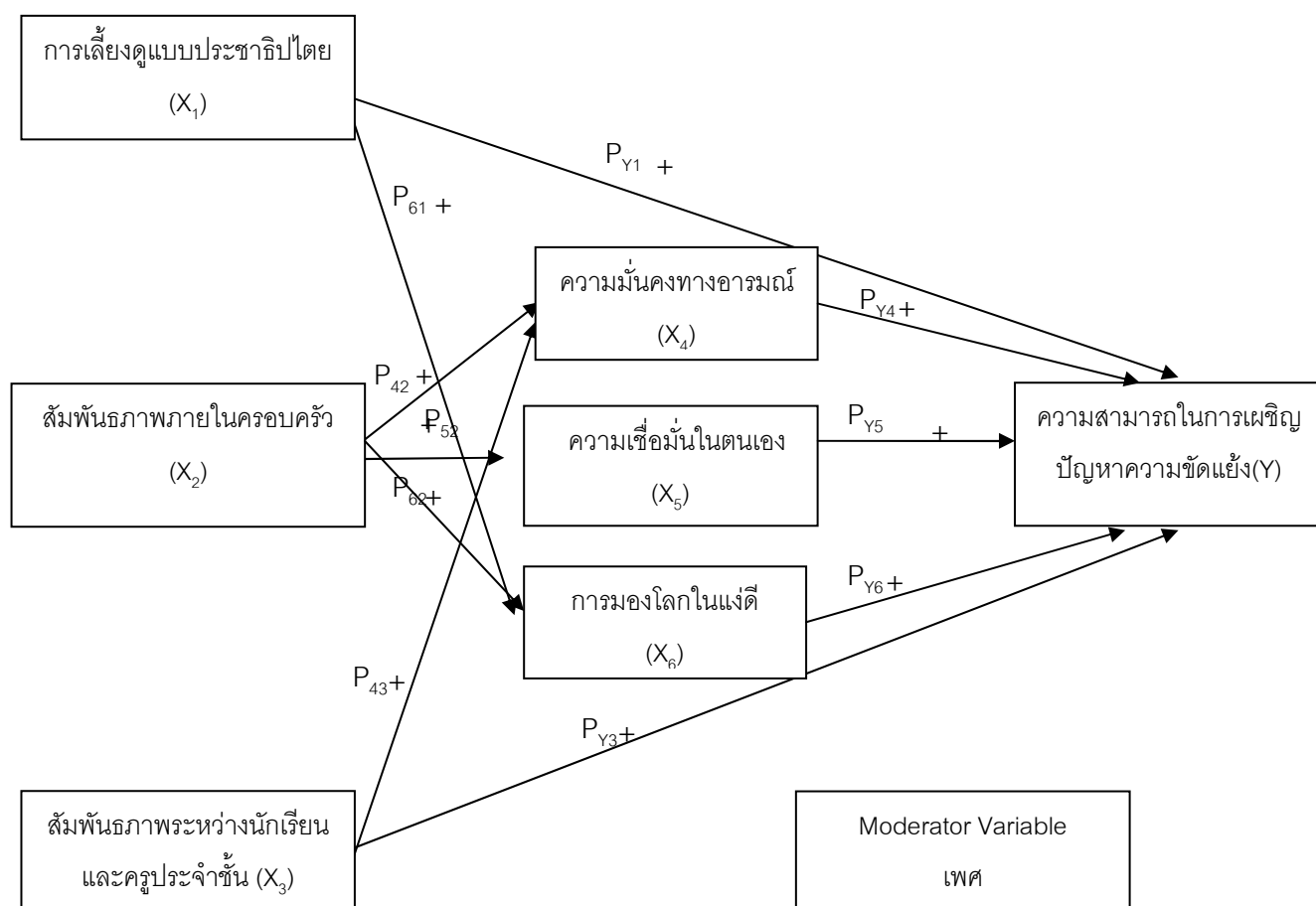
เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนเด็กที่มีพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูคอยให้คำแนะนำและให้กำลังใจในการเล่นและการเล่น รวมถึงการตั้งความหวังในตัวเด็กที่เหมาะสมกับวัย เด็กก็จะเกิดกำลังใจที่จะหัดเรียน หัดเล่นและรู้จักฝึกฝนตัวเองในทางตรงกันข้ามเด็กที่ขาดพ่อแม่ และครูให้คำแนะนำและกำลังใจ หรือเด็กที่ได้รับการตั้งความหวังที่สูงเกินความสามารถจะทำให้เด็กรู้สึกต่ำต้อยไร้ค่า / ยกย่องตนเองจนไม่ยอมฟังคนอื่น และมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งจะเป็นบุคลิกภาพที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นอีริกสันเชื่อว่าช่วงนี้เป็นช่วงที่วิกฤตยิ่งกว่า ช่วงอื่นเพราะเป็นช่วงระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ในระยะนี้เด็กกำลังจะละทิ้งภาพของตนเองที่เป็นเด็ก ไปสู่ภาพของตนเองอย่างผู้ใหญ่ สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ เพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศ กับสังคม และเกิดความสับสนทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น จะเชื่อฟังพ่อแม่หรือเชื่อตนเองดี หรือเชื่อเพื่อนดี ควรเลียนแบบใครดี หรือคงเอกลักษณ์ของตนเองดี ควรอยู่ในกรอบประเพณี หรือเป็นอิสระอย่างเต็มที่ ฯลฯ วัยรุ่นที่ไม่รู้จักตนเองดี ไม่สามารถประสานอัตลักษณ์ของตนเองกับโครงสร้างทางสังคม จะกลายเป็นวัยรุ่นที่หลงลืมตน สับสน ว่าเหว ไม่เป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจไม่ได้ รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง จนกลายเป็นอันธพาล ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคม ในวัยที่มีความสับสนรุนแรง ส่วนวัยรุ่นที่มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ คือมีความสมดุลระหว่างการรู้จักอัตลักษณ์ของ

ตนเองอย่างดี ไม่สับสนในตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจจุดเด่นจุดด้อยและความต้องการของตนเอง

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษา

ผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้แก่การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดีส่งผลทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามภาวะสันนิษฐานของ“ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง”

สมมติฐานของการวิจัย

เพื่อทดสอบนัยสำคัญทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าน้ำหนักความสำคัญระหว่างตัวแปรปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งตามรูปแบบสภาวะสันนิษฐาน (Hypothetical Model) โดยพิจารณาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติดังนี้

1. **การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย** มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งและมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทาง การมองโลกในแง่ดี
2. **สัมพันธภาพภายในครอบครัว** มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งโดยผ่านทาง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี
3. **สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น** มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทาง ความมั่นคงทางอารมณ์
4. **ความเชื่อมั่นในตนเอง** มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
5. **ความมั่นคงทางอารมณ์** มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
6. **การมองโลกในแง่ดี** มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
 - 1.1 ความหมายของความความขัดแย้ง
 - 1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง
 - 1.3 ลักษณะของความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 1.4 สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 1.5 หลักในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 1.6 รูปแบบหรือกลวิธีในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 1.7 ลำดับขั้นตอนในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล
 - 1.8 พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
 - 2.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 3.1 ความหมายของสัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 3.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 3.3 ลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัว
 - 3.4 ความสำคัญของสัมพันธภาพภายในครอบครัว
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 4.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
 - 5.1 ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
 - 5.2 ความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู
6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์

- 6.1 ความหมายของความมั่นคงทางอารมณ์
- 6.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมั่นคงทางอารมณ์
- 6.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลความมั่นคงทางอารมณ์
- 7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกในแง่ดี
 - 7.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี
 - 7.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี
 - 7.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี
- 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

1.1 ความหมายของความขัดแย้ง

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายของความขัดแย้งไว้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การกระทำที่ไม่ลงรอย ขัดขึ้น หรือต่อต้าน นอกจากนี้ได้อธิบายคำว่า “ขัด” หมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขึ้นไว้ แย้งกัน ไม่ลงรอยกัน และคำว่า “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540: 11) กล่าวว่า ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย หรือวิธีการ หรือทั้งสองอย่างแต่เป็นการพึงพาอาศัยในทางลบ อาจกล่าวอย่างกว้างๆได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไป ด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริง หรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ

แมคโครสกี และ ริชมอน (Maccroskey; & Richmond. 1986: 247) กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงการรับรู้ที่ไม่สอดคล้องกัน ทำให้เกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ ลดความน่าเชื่อถือ ตลอดจนทำให้เกิดการไม่ยอมรับนับถือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เซทซ์และสติเวนสัน (กาญจนา หลวงจอก. 2536: 22 อ้างอิงจาก Dcetz; & Stevenson. 1986: 204) ที่กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เป็นการหยุดยั้งความรู้สึกที่ดีต่อกันและขัดขวางความสามารถที่จะทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ และทิสนา แชมมณี (2522: 139) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงสภาพการณ์ที่ทำให้คนตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถตัดสินใจหรือตกลงหาข้อยุติอันเป็นที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายได้

นพรัตน์ สมประสงค์ (2520: 5) ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ตรงกัน ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความคับข้องใจและไม่พอใจในการปฏิบัติตามแนวทาง

วิลสันและ ฮันนา (สุรินทร์ นามอยู่. 2545: 1อ้างอิงจาก Wilson; & Hunna. 1990: 258) กล่าวว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล เกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มความคิด ค่านิยม หรือเป้าหมายที่ต่างกัน และมีการแสดงออกมาในลักษณะของความพยายามที่จะป้องกัน ขัดขวาง ครอบงำ หรือวิธีการใดก็ตาม เพื่อมิให้อีกฝ่ายหนึ่งบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลนี้จะสังเกตได้โดยตรงจากพฤติกรรมการสื่อสารที่บุคคลแสดงออกมาทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา

จากความหมายของความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังกล่าว สรุปได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึงความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่ไม่สอดคล้องกัน โดยแสดงออกมาเป็นการกระทำในลักษณะต่อต้าน ขัดขวาง และครอบงำ เพื่อมิให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นที่พึงพอใจของแต่ละฝ่ายซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปของวัจนภาษาและอวัจนภาษา

1.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

พัฒนาการของความขัดแย้งทางจิตใจอันมีผลต่อปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างจะเป็นไปโดยราบรื่นหรือเป็นไปโดยภาวะความขัดแย้ง ก็สืบเนื่องมาจากกระบวนการสังคมที่เป็นตัวกระตุ้นหล่อหลอมบุคลิกภาพ ผู้นำทฤษฎีนี้ได้ฮิริกัน (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2531: 43-45) โดยได้เสนอคิดที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นทางจิตสังคม เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายสาเหตุของพฤติกรรม และการพัฒนาบุคลิกภาพในรูปแบบต่างๆตามลำดับ ตั้งแต่เกิดจนถึงวัยสูงอายุ โดยเน้นว่าลักษณะของสัมพันธภาพของบุคคลมีกับกลุ่มต่างๆ เช่น พ่อแม่ เพื่อน สามี – ภรรยา ฯลฯ และข้อขัดแย้งทางสังคมจิตวิทยาเป็นจุดกระตุ้น ฮิริกัน อธิบายว่า ข้อขัดแย้งนี้เกิดจากความสัมพันธที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางความผูกพัน ถ้าบุคคลสามารถแก้ไขภาวะวิกฤตและความขัดแย้งได้ด้วยดีพอสมควรก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมและลักษณะที่พึงประสงค์เรื่อยไปตามลำดับขั้นซึ่งส่งผลให้บุคลิกภาพมั่นคง หากบุคคลไม่สามารถแก้ไขข้อขัดแย้งนี้ได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาบุคลิกภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง มากน้อยหนักเบาตามความรุนแรงของข้อขัดแย้งที่แก้ไขไม่ได้ นอกจากนี้ข้อขัดแย้งทางจิตใจมีลักษณะแย่งเป็นคู่ๆ 8 ขั้นตอน ตั้งแต่แรกเกิดจนเข้าสู่วัยสูงอายุ ลักษณะความขัดแย้งที่เป็นคู่นี้จะต้องพัฒนาให้เหมาะสมในแต่ละขั้นในโครงสร้างของบุคลิกภาพอย่างสมดุลกัน บุคคลจึงจะมีโครงสร้างของบุคลิกภาพที่มั่นคง

ลักษณะความขัดแย้งทางจิตใจทั้ง 8 ขั้น(ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2531: 43-45) ได้แก่

1. การพัฒนาเรื่องความไว้วางใจขัดแย้งกับการระแวงไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust vs. Mistrust) เกิดขึ้นในช่วงวัยแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ พ่อแม่จะมีบทบาทในการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งทารกจะเรียนรู้และรู้สึกว่าโลกนี้น่าอยู่ เมื่อมีทุกข์ก็มีผู้ซัดบดเป่าให้ความรู้สึกนี้ก่อให้เกิดความไว้วางใจของบุคคลที่ใกล้ชิดและขยายไปสู่ความไว้วางใจตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าทารกได้รับการสนองความต้องการทางกาย ทางอารมณ์จนทำให้เกิดความรู้สึกสุขสบาย

จนเกินไปนั้น ก็จะเป็นคนที่เชื่อถือและไว้วางใจคนอื่น ง่ายเกินไป ส่วนทารกที่ไม่ได้รับการตอบสนองของความต้องการทางกายจนเข้าขั้นขาดแคลนนั้น ก็มักจะเป็นที่หวาดระแวงง่าย ดังนั้น พัฒนาการที่สมบูรณ์ ได้แก่ ความสมดุลระหว่างความเชื่อถือไว้วางใจบุคคลอื่น เพราะความพอดีของคุณสมบัติ 2 ประการนี้จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกว่า “โลกนี้มีหวังและมีความหวัง” ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ควรเสริมสร้าง เพราะเป็นความรู้สึกที่มีคุณค่า เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์ต่อสู้อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตไปจนตาย

2. การพัฒนาความความเป็นตัวของตัวเองเกี่ยวกับการละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame and Doubt) เป็นระยะที่อยู่ในวัยทารกตอนปลาย (1-2 ปี) ทารกรู้จักหัดเรื่องการควบคุมตนเองในการใช้กล้ามเนื้อ ประสาทสัมผัส มีความกระหายใคร่รู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัว และต้องการทำอะไรด้วยตนเอง จึงมีความซุกซนมาก พ่อแม่ก็มักจะควบคุมกิจกรรมของทารก เพราะกลัวอันตรายจะเกิดขึ้น พัฒนาการที่เกิดในช่วงนี้ขึ้นอยู่กับการควบคุม เลี้ยงดูที่พอดี คือปล่อยให้เขาได้ทำอะไรได้ดังใจปรารถนา โดยไม่เกินไปจนเกินไป แต่ถ้าถูกควบคุมมากเกินไปก็จะทำให้เกิดความละอายใจและไม่แน่ใจในตนเอง ซึ่งถ้ามีมากจะทำให้ทารกพัฒนาพฤติกรรมชอบทำอะไรแอบๆ ซ่อนๆ ปิดบัง กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ชอบทำอะไรลับๆ ไม่เปิดเผย ชอบพูดปด แต่ถ้าทารกมีความเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป จะทำให้เกิดนิสัยเข้ากับคนอื่นได้ยาก ไม่ยอมเคารพกฎระเบียบของสังคมชอบทำอะไรแผลงๆ ต่อต้านสังคม ความพอดีระหว่างความความเป็นตัวของตัวเองเกี่ยวกับการละอายใจและไม่แน่ใจ ทำให้เด็กพัฒนานิสัยการควบคุมตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองตามความเหมาะสมมีความตั้งใจมั่นในการกระทำจิตต่างๆ ตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่าอะไรถูก ผิด ควร ไม่ควร

3. การพัฒนาความคิดริเริ่มเกี่ยวกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) เป็นระยะวัยเด็กตอนต้น (3-5 ปี) เด็กมีความสามารถทางกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส ฟังตนเองได้ดีในการเคลื่อนไหว เช่น หยิบจับเดินไปมา เริ่มพูดสื่อความได้เดินไปมา เริ่มพูดสื่อความได้และเข้าใจภาษาพูดได้ดี สมรรถภาพทางกายและจิตใจทำงานประสานกันชีวิตประจำวันของเด็กมีความมุ่งหมาย และตัดสินใจคนเดียวมั่นคงกว่าเดิม อยากเรียนรู้สิ่งรอบตัว อยากเรียนรู้สิ่งที่รอบตัว รู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซุกซนมาก ชอบเล่นเกม และชอบเล่นทุกชนิด เด็กที่ถูกห้ามไม่ให้ถูกตรวจตราสิ่งต่างๆ ห้ามเล่นห้ามทำอะไร ่มากเกินไป ถูกห้ามด้วยคำสั่ง อย่าทำอย่ายุ่ง อย่าเล่น ฯลฯ มากเกินไป จะเกิดความรู้สึกผิดและกลัวการลงโทษ จนอาจพัฒนาบุคลิกภาพจนรู้สึกผิด หรือเป็นคนหลีกหนีความจริงโดยใช้ความฝัน หรือแสดงความก้าวร้าวอวดดี เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา หากมีความพอดีกับความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด จะทำให้เด็กพัฒนาเป็นคนชอบสร้างสรรค์ รู้จักคิดแก้ไขปรับปรุงกิจการต่างๆ ที่ต้องกระทำ และเป็นคนที่กล้าเผชิญความจริงและชีวิต

4. การพัฒนาการเอางานเอาการเกี่ยวกับปมด้อย (Industry vs. Inferiority) เป็นระยะ วัยเด็ก

ตอนปลาย (อายุ 6-11 ปี) เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนและเริ่มเรียนรู้อย่างจริงจัง เด็กมีความสามารถควบคุมกิจกรรมของตนเอง เช่นการเล่นอยู่ในความคิดฝันน้อยลง รู้จักเคารพระเบียบวินัยของบ้าน โรงเรียน การเข้าโรงเรียนทำให้เด็กต้องพัฒนาสมบัตินิสัยการเอาจริงเอาจัง เพื่อปรับตัวต่อความหวังของครู พ่อแม่ และเพื่อน เด็กเล่นแบบทารก มาเป็นการเล่นที่มีกฎเกณฑ์ เล่นของเล่นน้อยลง แต่หันมาเล่นของเล่นกึ่งของจริง เด็กที่มีครูและพ่อแม่คอยช่วยเหลือและแนะนำการเล่น ตั้งความหวังกับเด็กพอสมควร และให้อภัยเมื่อเด็กทำไม่ได้ตั้งใจปรารถนาของตนเองและผู้ใหญ่ เด็กจะเกิดกำลังใจมูมานะที่หัดเรียนหัดเล่น และทำกิจกรรมต่างๆซึ่งเป็นช่วงที่เหมาะสมในการฝึกกิจกรรมทักษะต่างๆ ให้แก่เด็กอย่างดี ซึ่งจะติดตัวเด็กไปจนตลอดชีพ ในทางกลับกันเด็กที่ไม่มีผู้ใหญ่คอยแนะนำ ให้กำลังใจ หรือตั้งความคาดหวังในตัวเด็กเกินความสามารถเฉพาะตัว จะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณด้อยไร้ความสามารถ ความรู้สึกแบบนี้ถ้ามีมากจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าคุณด้อย ปรมาด้อย ในแง่ใดแง่หนึ่ง ซึ่งในบางคนความรู้สึกชนิดนี้จะฝังในบุคลิกภาพจนตลอดชีวิต ความพอดีระหว่างการเอาการเอางาน กับกับความรู้ดีจะพัฒนาไปสู่สมรรถภาพที่แท้จริง คือไม่มีความรู้สึกยกย่องตนเอง เก่งจนหลงตนเอง หรือมีความรู้สึกว่าคุณด้อยค่าจนกลายเป็นคนหยิ่งโง่งไม่สนใจต่อกิจการใดๆ

5. การพัฒนาการพบอัตลักษณ์ของตนเองเกี่ยวกับการไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs. Identity diffusion) ในระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่น ในบรรดาขั้นตอนการขัดแย้งทางสังคมจิตใจของมนุษย์ทั้ง 8 ขั้นตอนนั้น อีริกสันเชื่อว่าช่วงนี้เป็นช่วงที่วิกฤติยิ่งกว่า ช่วงอื่นเพราะเป็นช่วงระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ถ้าหากไม่สามารถแก้ไขข้อวิกฤติให้ลุล่วงด้วยดีพอสมควร เด็กวัยรุ่นผู้นั้นจะกลายเป็นผู้ที่มีอัตลักษณ์อันสับสนและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพไม่มั่นคง ในระยะนี้เด็กกำลังจะละทิ้งภาพของตนเองที่เป็นเด็ก ไปสู่ภาพของตนเองอย่างผู้ใหญ่ สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ เพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศ กับสังคม และเกิดความสับสนทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น จะเชื่อฟังพ่อแม่หรือเชื่อตนเองดี หรือเชื่อเพื่อนดี ควรเลียนแบบใครดี หรือคงเอกลักษณ์ของตนเองดี ควรอยู่ในกรอบประเพณี หรือเป็นอิสระอย่างเต็มที่ดี ฯลฯ วัยรุ่นที่ไม่รู้จักตนเองดี ไม่สามารถประสานอัตลักษณ์ของตนเองกับโครงสร้างทางสังคม จะกลายเป็นวัยรุ่นที่หลงลืมตน สับสน ว่าเหว ไม่เป็นตัวของตัวเอง ตัดสินใจไม่ได้รู้สึกว่าคุณด้อยถูกทอดทิ้ง จนกลายเป็นอันธพาล ขาดความรับผิดชอบ ต่อตนเอง และต่อสังคม ในรายที่มีความสับสนรุนแรง ส่วนวัยรุ่นที่มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ คือมีความสมดุลระหว่างการรู้จักอัตลักษณ์ของตนเองอย่างดี ไม่สับสนในตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจจุดเด่นจุดด้อยและความต้องการของตนเอง

6. การพัฒนาความสนิทสนมหาความร่วมใจ แยกกับความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy and Solidarity vs. Isolation) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่พัฒนาการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสนิทใจ ซึ่งจะพัฒนาคุณสมบัติการสร้างมิตรและมีความรักกับบุคคลอื่น รักกับบุคคลอื่นได้ เป็นความรักแบบผู้ใหญ่ไม่

ขาดความเหมือนกันกับรักในวัยรุ่น ผู้ที่ไม่สามารถพัฒนาความรักแบบผู้ใหญ่ได้ จะเป็นคนหลงรักเฉพาะตนเอง

7. การพัฒนาการบำรุงส่งเสริมผู้อื่น ซึ่งเกี่ยวกับการพวงเฉพาะตน (Generativity vs. Self Absorption) เข้าสู่วัยกลางคนจุดเด่นคือการรู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น ทำให้มองตนเองอย่างมีคุณค่ามีความสำคัญ หากพวงเฉพาะตนจะเป็นคนเห็นแก่ตัว แสดงแต่อำนาจไม่หยุดยั้ง คนเหล่านี้ขาดอารมณ์และบุคลิกภาพที่ไม่มั่นคงไว้ด้วยความใฝ่อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง ความสมดุลของขั้นนี้จะก่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์เป็นคนที่มีความสามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้

8. การพัฒนาในเรื่องความมั่นคงทางจิตใจซึ่งเกี่ยวกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair) จะอยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต คือวัยสูงอายุเมื่อถึงขั้นนี้แล้ว จะต้องพัฒนาความรู้สึกว่าผ่านความรู้สึกต่างๆ ที่ควรทำเสร็จสิ้นตามหน้าที่ของตนแล้ว เช่น การเลี้ยงดูบุตร การยอมรับและความสำเร็จ และความล้มเหลวของชีวิตตน มองอดีตโดยไม่ยึดมั่นถือมั่น ยอมรับและพอใจในชีวิตของตน ในทางตรงกันข้ามหากบางคนยังนึกอาลัยอาวรณ์ ยอมรับอดีตไม่ได้หรือความตายที่จะมาถึง ซึ่งถ้าเกิดความรู้สึกเช่นนี้มากๆ จะเกิดความเศร้าสร้อยสิ้นหวังอยากหลีกเลี่ยงชีวิตความพอดีก็คือทำให้บุคคลพัฒนาตนให้รู้เท่าทันโลกและชีวิต

1.3 ลักษณะของความขัดแย้งระหว่างบุคคล

แอตเลอร์ และทาวน์ (กาญจนา หลวงจอก. 2536: 22 อ้างอิงจาก Adler; & Towne. 1987 : 339) กล่าวว่าคนส่วนใหญ่ จะกลัวความขัดแย้งระหว่างบุคคล และเรามักจะพบว่า เมื่อบุคคลมีความคิดเห็นที่ไม่สอดคล้องกัน จะตามมาด้วยการโต้เถียง ความเคร่งเครียด และมีส่วนในการทำลายความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคล แท้จริงแล้วความรุนแรงที่เกิดขึ้นเหล่านั้นสามารถที่จะป้องกันได้ หากบุคคลรู้จักที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ก็ช่วยให้ความสัมพันธ์ของบุคคลนั้นดำเนินไปได้ด้วยดี และมั่นคงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ แซสส์ (Sasse. 1978: 192 – 193) ที่กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วบุคคลจะคิดว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นสิ่งไม่ดี และพยายามที่จะหลีกเลี่ยง นอกจากนี้ยังคิดว่า ความสัมพันธ์ที่ดีนั้นจะต้องไม่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล ที่จริงแล้วความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือการมีความคิดเห็นไม่ตรงกันนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอันตราย และการที่ไม่รู้จักวิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลในทางที่สร้างเสริมต่างหากที่จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะส่งผลในทางที่ดีได้ เพราะจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นนั้น ปัญหาต่างๆ จะถูกนำขึ้นมาเปิดเผยต่อกัน การที่เราได้ฟังและพยายามที่จะรับรู้ถึงความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นจะทำให้เราได้เข้าใจบุคคลอื่นดีขึ้น และรู้จักที่จะยอมรับนับถือความคิดของบุคคลอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

เซทซ์และสตีเวนสัน (Dcetz; & Stevenson. 1986: 205 -206) กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่าง

บุคคลโดยทั่วไปบุคคลจะคิดว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี เพราะบ่อยครั้งที่เขาไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ความสัมพันธ์ต้องหยุดชะงักลงไป คนส่วนใหญ่จึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งการหลีกเลี่ยงนั้นไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใด ซึ่งถ้าบุคคลสามารถที่จะจัดการกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นได้ ความขัดแย้งนั้นก็จะส่งผลในทางที่ดีได้ดังนี้

1. ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกระตุ้นให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ถ้าไม่มีความขัดแย้งระหว่างบุคคล เราก็จะทำการสิ่งต่างๆ ด้วยความเคยชิน และซ้ำซาก โดยไม่ต้องใช้ความคิด

2. ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ช่วยให้บุคคลได้รู้จักพิจารณาถึงความต้องการหรือเป้าหมาย และรู้จักที่จะแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการที่จะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนาความคิด ในทางสร้างสรรค์

จอห์นสัน (Johnson. 1986: 199 - 200) กล่าวว่า ถ้าบุคคลรู้จักที่จะจัดการกับความขัดแย้ง ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม จะเป็นสิ่งที่มีค่าต่อตนเอง และส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ของบุคคลดังนี้

1. ทำให้บุคคลตื่นตัวที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะ ในเรื่องที่จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของบุคคล จะช่วยเพิ่มความตระหนักรู้ในตนเอง ว่าอะไรคือปัญหา ใครที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและจะแก้ปัญหานั้นๆ อย่างไร

2. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

3. ทำให้เกิดพลังและเพิ่มแรงจูงใจในการที่จะจัดการกับปัญหา

4. ทำให้ชีวิตน่าสนใจมากขึ้นเพิ่มความอยากรู้อยากเห็น และความพยายามที่จะคิดค้นคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ มากขึ้น และทำให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากยิ่งขึ้น

5. ทำให้มีการตัดสินใจที่ดีกว่า การที่บุคคลมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือยังตกลงกันไม่ได้ มักจะเป็นเหตุให้การตัดสินใจนั้นถูกนำมาพิจารณาพบทวนอย่างรอบคอบมากขึ้น

6. ทำให้บุคคลได้เรียนรู้จักตัวเองมากขึ้น เช่นรู้ว่าเราเป็นคนอย่างไร อะไรที่ทำให้เราโกรธ อะไรที่ทำให้เรากลัว และอะไรที่เป็นสิ่งสำคัญสำหรับเรา

7. ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของบุคคล จากการที่บุคคลได้มีส่วนร่วมในการแก้ไข หรือจัดการกับความเข้าใจผิดต่างๆ ที่เกิดขึ้น การยอมรับและเห็นคุณค่า ของกันและกัน จะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน

1.4 สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคล

ทิสนา แชมมณี (2522: 139 – 141) ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นได้ จากสาเหตุต่างๆ กัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็นธรรมดาที่บุคคลจะมีความคิดเห็น

ที่แตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากความแตกต่างตามธรรมชาติของมนุษย์รวมเข้ากับความแตกต่างของประสบการณ์ และการอบรมที่แต่ละคนได้รับ ความแตกต่างนี้เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดไม่เหมือนกัน ในหลายๆกรณีอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นมาได้ หากบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ไม่สามารถตกลงกันได้ด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

2. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากวิธีการคิดที่ขัดแย้งกัน บุคคลแต่ละคนจะมีวิธีการคิด หรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันไปบ้าง ซึ่งนับว่าเป็นสาเหตุสำคัญอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความขัดแย้งกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งอาจจะพูดว่า “ทำอย่างนี้ดี” ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพูดว่า “ทำอย่างนี้ดีกว่า” หากทั้งสองฝ่ายตกลงกันด้วยความพอใจไม่ได้ ปัญหาความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้น

3. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการรับรู้ที่แตกต่างกัน สาเหตุนี้เป็นสาเหตุที่อาจก่อให้เกิดปัญหา ที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ หากทั้งฝ่ายไม่ตระหนักถึงความจริงที่ว่า ในหลายๆกรณีบุคคลมองสิ่งเดียวกันแต่รับรู้ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องจากการรับรู้ของบุคคลแตกต่างกัน หากต่างฝ่ายต่างยืนยันในสิ่งที่ตนเห็นนั้นถูกต้อง และไม่สามารถช่วยกันหา ข้อยุติอันที่เป็นที่พอใจ ของทั้งสองฝ่ายได้

4. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากค่านิยมที่แตกต่างกัน ค่านิยมในที่นี้หมายถึง หลักที่บุคคลยึดถือเป็นเกณฑ์ ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ ว่า ดี – ไม่ดี ควร – ไม่ควร หลักที่บุคคลยึดถือนี้ส่วนใหญ่เป็นผลมาจาก ความเชื่อประสบการณ์ การอบรมที่บุคคลนั้นๆได้มา เช่นบางคนเชื่อว่าสิ่งนี้ดี ควรทำแต่อีกบุคคลหนึ่งอาจเห็นตรงข้าม หากต่างฝ่ายต่างยึดหลักหรือความเชื่อของตนเอง อย่างเหนียวแน่น และไม่สามารถหาข้อตกลงที่มีประสิทธิภาพได้ ความเชื่อถือในค่านิยมที่แตกต่างกันนี้ ก็จะเป็นสาเหตุ ให้เกิดความขัดแย้งได้

5. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจาก “อคติ” ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกส่วนตัว ของแต่ละบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น “อคติ” โดยส่วนใหญ่มักจะใช้ในความหมายทางลบ เป็นความรู้สึกในทางไม่ดี ซึ่งอาจเกิดขึ้นมาจากความรู้สึกส่วนตัว ประสบการณ์ หรือจากคำบอกเล่า ของคนอื่น “อคติ” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ซึ่งมีผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ กัน ปัญหาความขัดแย้งประเภทนี้ อาจเกิดขึ้น เพราะบุคคลมีความรู้สึกไม่ชอบหน้ากันก็เป็นได้

6. ความขัดแย้งอันเนื่องมาจากผลประโยชน์ที่ขัดกัน ปัญหาความขัดแย้งประเภทนี้นับว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่ และมักจะแก้ไขได้ยากกว่าปัญหาประเภทอื่น ผลประโยชน์เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งที่รุนแรง เพราะถ้าแต่ละฝ่ายต่างก็มุ่งหวังจะเอาแต่ประโยชน์ของตนเอง โดยฝ่ายเดียว และไม่สามารถประนีประนอมกันได้ ความขัดแย้งก็จะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรง

แซสส์ (Sasse. 1978: 189) กล่าวว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล นั้นมาจากความแตกต่างกันของค่านิยม วิธีการที่บุคคลติดต่อกับผู้อื่น การใช้อำนาจ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสองคน

พยายามที่จะควบคุมกันและกันหรือมีอิทธิพล เหนือกันและกัน นอกจากนี้ ความต้องการ บทบาท เป้าหมาย และการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันของบุคคล ล้วนแต่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างบุคคลทั้งสิ้น

เซทซ์และสตีเวนสัน (Dcetz; & Stevenson. 1986: 207 -208) กล่าวว่า สาเหตุที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้น มีสาเหตุต่างๆกันดังนี้

1. ความคิดเห็นต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยทั่วไปแล้ว มีพื้นฐานมาจาก ความคิดเห็นต่างกัน การได้รับความรู้และข้อมูลที่ต่างกัน นอกจากนี้ยังมีเรื่องของค่านิยม และความเชื่อของค่านิยมที่ต่างกันด้วย
2. ความไม่สอดคล้องกันของบทบาท ในขณะที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันนั้น บางครั้งบุคคลไม่ยอมแสดงบทบาทที่ตนเองได้รับ แต่ละบุคคลต้องการแสดงบทบาทอื่นที่ไม่ใช่บทบาทของตนเอง เมื่อแสดงออกแล้วอีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ยอมโต้ตอบด้วย เช่น คนที่มีบทบาทเป็นผู้ตาม แต่พยายามที่จะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำอยู่ตลอด
3. ความไม่สอดคล้องกันของเป้าหมาย จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคล หรือสองฝ่าย ต้องกระทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกันโดยที่ต่างฝ่ายต่างต้องการทำสิ่งต่าง ๆ นั้นต่างกัน
4. ข้อจำกัดของสิ่งที่บุคคลต้องการ บางครั้งสิ่งที่บุคคลต้องการนั้น มีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลทั้งสองฝ่ายได้

1.5 หลักในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

จอห์นสัน (Johnson. 1986: 213 - 215) กล่าวว่า ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ผลที่ดีนั้นควรจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆดังนี้

1. การรับรู้พฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่นให้ตรงกับความจริง ในสถานการณ์ของความขัดแย้งการรับรู้พฤติกรรมการรับรู้พฤติกรรมของตนเองและบุคคลอื่นมักจะผิดพลาด หรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้เสมอ โดยเป็นผลมาจาก

1.1 การที่ทั้งสองฝ่ายมีความมั่นใจว่าตนเองทำถูกต้องแล้ว แต่อีกฝ่ายหนึ่งต่างหากที่ทำไม่ถูก และคิดว่าตนเองเท่านั้นที่พยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น พยายามที่จะเก็บกดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการกระทำของตนเองเอาไว้ แล้วแสดงความโกรธหรือไม่พอใจ ต่อการกระทำของบุคคลอื่น

1.2 ความสับสนของบุคคล บางครั้งก็รู้สึกไม่ดีต่อบุคคลอื่น ต้องการให้บุคคลอื่นเห็นด้วยกับตัวเอง แต่บางครั้งก็มีความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลอื่น และก็ต้องการที่จะเห็นด้วยกับเขา

ดังนั้นเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้น จึงควรที่จะต้องระวังในเรื่องของการรับรู้ ของตนเองและการรับรู้ของอีกฝ่ายด้วย

2. การสื่อสารที่ถูกต้องและชัดเจน การสื่อสารเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการ กับความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดผลในทางที่ดี ลักษณะของการสื่อสารในทางที่ดี ได้แก่การสื่อสารแบบเปิด คือการที่ทั้งสองฝ่ายกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกต่อกันอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา แสดงการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความเข้าใจบุคคลอื่น หลีกเลี่ยงการประเมินและตัดสินบุคคลอื่น การโกหก การข่มขู่ การออกคำสั่ง การโต้เถียงเพื่อเอาชนะ การพยายามที่จะควบคุมบุคคลอื่น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นการทำให้บุคคลอื่นไม่อยากจะติดต่อสื่อสารกับเรา

3. การสร้างบรรยากาศของการไว้วางใจ โดยมีหลักสองอย่างคือ ต้องการที่จะแสดงว่าเราไว้วางใจบุคคลอื่นด้วยการแสดงถึงความพยายามที่จะแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เปิดเผยความคิดและความรู้สึก ความต้องการของตนเองให้บุคคลอื่นทราบ อย่างตรงไปตรงมา และแสดงท่าทีให้น่าไว้วางใจแก่บุคคลอื่นด้วยการแสดงการยอมรับ รวมทั้งให้ความมั่นใจว่าเราจะไม่ก่อความเสียหายหรือส่งผลในทางที่ไม่ดีแก่บุคคลอื่น

4. การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน การที่บุคคลทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการ กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ การร่วมมือซึ่งกันและกันนอกจากจะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นแล้วยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย เป็นการเพิ่มพูนความรู้สึกรักใคร่ชอบพอกัน ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ทับส์ (Tubbs. 1978: 282-283) กล่าวว่า หลักในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพื่อช่วยให้สมาชิกในกลุ่มบรรลุเป้าหมาย ตามที่ต้องการ คือ

1. หลีกเลี่ยงการโต้เถียงโดยยึดความคิดเห็น หรือจากการตัดสินของตนเอง ควรพยายามใช้หลักของความเป็นเหตุเป็นผล

2. หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนใจเพื่อให้บรรลุข้อตกลง กับผู้อื่น และเพื่อหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับผู้อื่นควรจะทำให้การสนับสนุนการแก้ปัญหา นั้นๆ เพราะว่าเราเห็นด้วยจริงๆ

3. หลีกเลี่ยงการใช้กลวิธีลดความขัดแย้งด้วยวิธีการต่างๆ เหล่านี้ เช่น การตัดสินโดยใช้เสียงข้างมาก การดูจากความคิดเห็นโดยทั่วไป ของบุคคล การยึดถือตามความนิยมหรือประเพณี ที่เคยปฏิบัติมา

4. การที่บุคคลมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันนั้น ถือว่าเป็นประโยชน์มากกว่าจะเป็นอุปสรรคในการตัดสินใจ เพราะจะช่วยให้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้หลากหลายและมีความรอบคอบ มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี (2522: 143) กล่าวว่า การจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคลจะสำเร็จได้ดีก็ต่อเมื่อ

1. ทั้งสองฝ่ายคิดว่าความขัดแย้ง เป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ และเป็นสิ่งที่แก้ไขได้

2. ทั้งสองฝ่ายเปลี่ยนความคิดจาก“การเอาชนะกันและกัน” มาเป็น “การช่วยเอาชนะปัญหา”เพื่อที่จะเป็นแรงผลักดันให้ทั้งสองฝ่ายมุ่งประเด็น ตรงไปที่ปัญหาว่าคืออะไร อะไรคือความต้องการที่แท้จริงของทั้งสองฝ่าย และวิธีการอะไรที่จะช่วยให้แต่ละฝ่าย ได้สนองความต้องการของตน ซึ่งกระบวนการนี้จะตรงกันข้าม กับการที่ทั้งสองฝ่ายจะเอาชนะกัน และพยายามหาวิธีการที่จะให้ตนเองอยู่เหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่าในกรณีหลังนี้ทั้งสองฝ่าย จะไม่สนใจที่จะช่วยอีกฝ่าย หนึ่งแก้ปัญหา หรือหาวิธีการที่จะให้อีกฝ่ายหนึ่งได้บรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของเขา เหมือนกับที่ตนต้องการให้จุดมุ่งหมายของตนได้บรรลุผลสำเร็จ

3. ทั้งสองฝ่ายมีความจริงใจที่จะแสดงออกมาให้อีกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน เพราะสิ่งนี้จะ เป็นข้อมูลสำคัญในการแก้ปัญหา

4. ทั้งสองฝ่ายมุ่งการแก้ปัญหาในเรื่องการหาข้อมูลเพิ่มเติม ที่จะมาช่วยในการตัดสินใจหาวิธีการให้แต่ละฝ่ายได้บรรลุผล ตามที่ต้องการ

5. ทั้งสองพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คะแนนเสียงตัดสินเพื่อหาข้อยุติ เพราะการลงคะแนนเสียงนั้นจะนำไปสู่ผลแบบการแพ้ชนะได้

6. ทั้งสองฝ่ายหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว ทำให้ผู้อื่นเสียประโยชน์ ในทางกันข้าม แต่ละฝ่ายจะเอาใจใส่กันและกัน และจะช่วยกันจนได้ข้อยุติที่พอใจ

1.6 รูปแบบหรือกลวิธี ในการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

จอห์นสัน (Johnson. 1986: 207-210) กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกในการจัดการความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยง บุคคลที่ใช้วิธีการหลีกเลี่ยงจะไม่สนใจว่าวิธีการที่ตนต้องการคืออะไร และไม่สนใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จะเป็นอย่างไร เขาจะหนีความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น และคิดว่าจะไม่มีใครที่ช่วยเหลือเขาได้ ตลอดจนคิดว่าการหลีกเลี่ยงไปจากความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นง่ายกว่า การที่จะหันหน้าเข้าหากัน

2. การใช้อำนาจ บุคคลที่ใช้กลวิธีการใช้อำนาจ จะใช้กำลังหรือความสามารถที่เหนือกว่า บังคับ ช่มชู้ให้ผู้อื่นยอมรับ วิธีการของตน จะให้ความสำคัญกับเป้าหมาย หรือความต้องการของตนเอง ไม่สนใจความต้องการของผู้อื่น และไม่สนใจว่าใครจะชอบเขาหรือไม่ เขาจะต้องการการเป็นผู้ชนะซึ่งจะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจ และถือว่ำนั่นคือความสำเร็จ การสูญเสียหรือความพ่ายแพ้ จะทำให้เขารู้สึกว่าตนเองอ่อนแอหรือผิดหวัง ดังนั้นเขาจะต้องพยายามเอาชนะให้ได้

3. การใช้ความอ่อนโยน บุคคลที่ใช้กลวิธีการใช้ความอ่อนโยน จะคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ต้องการให้บุคคลอื่นชอบหรือยอมรับตนเอง และคิดว่าควรหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างละมุนละม่อม ตลอดจนคิดว่าเมื่อมีการโต้เถียงเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ระหว่างบุคคล จะทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันต้องหยุดชะงักลง เขาจะยอมเลิกเป้าหมายหรือความต้องการส่วนตัว ทำตามความต้องการของผู้อื่น เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดีเอาไว้ เขาจะพยายามใช้ความอ่อนโยนตลอดเวลาที่เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพราะกลัวว่าจะเกิดผลเสียต่อความขัดแย้งที่มีต่อกัน

4. การประนีประนอม บุคคลที่ใช้กลวิธีประนีประนอม จะให้ความสำคัญทั้งความต้องการของตนเอง และความสัมพันธ์กับผู้อื่นพอสมควร ยอมที่จะยกเลิกเป้าหมายหรือความต้องการบางส่วนของตนเอง และพยายามที่จะให้ผู้อื่นยินยอมเหมือนกับตนเองด้วย เขาจะเต็มใจความต้องการบางอย่างตลอดจนความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไปบ้าง เพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ดี

5. การหันหน้าเข้าหากัน บุคคลที่ใช้กลวิธีการหันหน้าเข้าหากัน จะให้คุณค่ากับเป้าหมายของตนเอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมาก เขาจะมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไข และควรแสวงหาข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่าย บรรลุเป้าหมายต้องการ นอกจากนี้ยังมองว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น จะช่วยปรับปรุงความขัดแย้งของกันและกัน เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางที่เหมาะสม เขาจะพอใจเมื่อได้คำตอบหรือข้อยุติที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุเป้าหมาย และความตึงเครียดหรือความรู้สึกในทางลบที่เกิดขึ้นสามารถขจัดลงไปได้

แอดเลอร์ โรเซนฟิลด์ และทาว์น (Adler , Rosenfeld and Tower. 1983: 283-286) ได้กล่าวถึงวิธีหรือรูปแบบ ในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงนี้ บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะมีมติความเชื่อว่า การที่จะทนอยู่ในสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นง่ายกว่าการจะต้องไปพบกับปัญหาที่ต้องขบคิด หรือพยายามที่จะต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เขาจึงยอมที่จะหลีกเลี่ยงนี้ หรือนิ่งเฉยดีกว่า

2. การยอมตาม บุคคลที่ใช้วิธีการนี้ จะแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นโดยการยอมทำตามความต้องการของบุคคลอื่น มากกว่าความสำคัญของตนเอง คนเหล่านี้ยอมเห็นด้วยก็เพื่อต้องการความสงบเท่านั้น แต่ไม่เห็นด้วยอย่างแท้จริง การแสดงออกในลักษณะนี้อาจเหมาะสำหรับกรณีที่มีความต้องการของบุคคลอื่นนั้นมีความสำคัญมากกว่าความต้องการของเราจริงๆ และการแสดงออกในลักษณะนี้จะมีผลในระยะสั้นคือ ทำให้เกิดความสงบ และอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ทำในสิ่งที่ต้องการ และมีผลในระยะยาวคือ จะมีผลเสียต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

3. การใช้ความอ่อนโยน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้ จะพยายามแสดงออกมาในลักษณะของความอ่อนโยน พยายามควบคุมความรู้สึกที่แท้จริงของตนเอาไว้ เพื่อรักษาภาพพจน์ที่ดีของตนมากกว่าสิ่งอื่นใด การแสดงออกในลักษณะนี้จึงไม่เกิดผลดีนักเพราะไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้การใช้ความอ่อนโยนอย่างมากบางครั้ง อาจเป็นลักษณะหนึ่งของความก้าวร้าว โดยอาจเปลี่ยนเรื่องพูดหรือแสดงความตกลงขบขัน เพื่อกลบเกลื่อนความก้าวร้าวของตน

4. การประนีประนอม บุคคลที่ใช้วิธีการนี้จะแสดงอย่างเปิดเผย และพยายามที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจ แต่บางครั้งการประนีประนอมนี้จะไม่มีการพึงพอใจในผลที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพราะว่าจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเสียบางอย่างที่ตนเองต้องการ บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์นั้นอาจอยากเพิ่มความต้องการของตนเอง และยังคงพยายามที่จะให้ตนเองได้รับในสิ่งที่ตนต้องการ

5. การแข่งขัน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้ จะชอบใช้กำลัง อำนาจ ต้องการเอาชนะ แต่ผลที่ได้รับจากการจัดการกับความขัดแย้งมักจะเป็นความสูญเสียของทั้งสองฝ่าย

6. การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บุคคลที่ใช้วิธีการนี้ จะให้ความสำคัญกับความต้องการของตนเอง และความต้องการของผู้อื่นๆ เหมือนๆ กัน เขาจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นและหาแนวทางที่จะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้รับสิ่งที่ต้องการ การแสดงออกในลักษณะนี้เป็นการแสดงออกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการกับความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะต้องใช้เวลาและต้องใช้ความพยายามก็ตาม

วิธีแก้ไขความขัดแย้งทั้ง 6 วิธีที่กล่าวข้างต้นนี้ หากพิจารณาตามหลักพฤติกรรมการแสดงออกสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก บุคคลที่แสดงพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออกนี้ จะแสดงอาการนิ่งเฉยไม่สนใจความต้องการของตนเอง และไม่รับรู้ความต้องการของผู้อื่น แต่จะยอมรับในสถานการณ์ที่ตนเองไม่พอใจนั้นได้ การหลีกเลี่ยง การยอมตาม การประนีประนอม การแสดงความอ่อนโยน โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นลักษณะของพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก

2. พฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม บุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม จะแสดงความรู้สึกที่ไม่ดีของตนออกมาในลักษณะที่ตรงข้ามกับความเป็นจริง การกระทำที่เขาแสดงออกมาจะมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงอยู่ เช่นทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกผิด การเปลี่ยนเรื่องพูดในขณะที่เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล แสดงออกอาการขบขันกับความรู้สึกอ่อนไหวของอีกฝ่ายหนึ่ง การหลีกเลี่ยง การยอมตาม การประนีประนอม การแสดงความอ่อนโยนที่ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นจริงๆ จัดได้ว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม

3. พฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง บุคคลที่แสดง พฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง จะชอบแข่งขัน ต้องการเอาชนะ หรือมีการแสดงออกที่มากเกินไป เช่นการแสดงความโกรธอย่างรุนแรง นอกจากนี้ยังชอบแสดงการปกป้องตนเอง การข่มขู่ หรือดูถูกบุคคลอื่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรงนั้น เป็นการยกตนข่มท่านนั่นเอง

4. พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก บุคคลที่แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมจะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล ซึ่งจะสื่อสารออกมาได้โดยการแสดงความต้องการ ความคิด ความรู้สึก ของตนอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาโดยปราศจากการตัดสิน หรือการออกคำสั่งต่อบุคคลอื่น และคิดอยู่เสมอว่าการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจ นั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ การที่บุคคลมีความคิดเหล่านี้ประกอบกับการเรียนรู้ และการฝึกฝน วิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ทำให้ บุคคลได้รับในสิ่งที่ต้องการทุกครั้ง แต่จะช่วยให้ทุกคนมีโอกาสได้รับความสำเร็จมากขึ้น และผลดีที่ตามมาสำหรับบุคคลที่มีพฤติกรรม ที่เหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล คือช่วยรักษาความรู้สึกนับถือในตนเองของทั้งสองฝ่าย และเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่ง ความรู้สึกเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้น กับบุคคล ที่แสดงพฤติกรรมในลักษณะอื่นๆ

นอกจากนี้ แอดเลอร์และทาว (Adler; & Tower. 1987: 340 – 344) ได้กล่าวถึงลักษณะที่บุคคลแสดงออกเมื่อประสบกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล ดังนี้

1. พฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก บุคคลที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก จะไม่สามารถแสดงความคิดหรือความรู้สึกของตนเองออกมา เมื่อถึงคราวจำเป็น อาจเนื่องมาจากการขาดความเชื่อมั่น หรือขาดทักษะในการแสดงออก บุคคลที่ไม่กล้าแสดงออกจะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น 2 ลักษณะคือ

1.1 พยายามที่จะไม่สนใจ ถึงความต้องการของตนเอง โดยพยายามลบลืมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือให้ความสำคัญกับเรื่องอื่นแทน พยายามคิดว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ปัญหา และไม่ได้สร้างความเดือดร้อนอะไร

1.2 ยอมรับรู้ว่าตนไม่สามารถที่จะไปสู่เป้าหมายได้ ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัญหา และรอคอยว่าปัญหานั้นจะคลี่คลายหรือจบสิ้นไปเอง โดยที่ตนไม่ต้องจัดการอะไรทั้งสิ้น การที่บุคคลไม่กล้าแสดงออกนี้มีผลให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจทั้งต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

2. พฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง จะแสดงความโกรธ หรือการปกป้องตนเอง ไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น แสดงการดูถูก ข่มขู่ ทำให้ตนเองเด่นขึ้นมา ขณะที่บุคคลอื่นรู้สึกด้อย เป็นต้น

3. พฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อมจะไม่แสดงความรู้สึกโกรธออกมาโดยตรง แต่จะแสดงความก้าวร้าว ออกมาในลักษณะที่ตรงกันข้าม เช่น แสดงว่ามึนงง

มาก พยายามเปลี่ยนเรื่องพูด ขอบวิเคราะห์หรืออธิบายความรู้สึกของบุคคลอื่นโดยไม่ยอมที่จะพูดถึงความรู้สึกของตนเอง แสร้งทำเป็นยอมแพ้ แสดงอาการขบขัน เป็นต้น

4. พฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก บุคคลที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออก จะแสดงความต้องการความคิด ความรู้สึก ของตนอย่างชัดเจน ตรงไปตรงมาโดยไม่ตัดสินหรือออกคำสั่งต่อบุคคลอื่น การแสดงออกในลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลได้แสดงการเปิดเผย และตรงไปตรงมา

ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเมื่อประสบความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Adler; & Tower. 1987: 341; citing Phelps and Austin. 1974) มีรายละเอียดดังนี้

1. บุคคลที่มีพฤติกรรมไม่กล้าแสดงออก จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเอง แต่มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น ยอมหรือปล่อยให้บุคคลอื่นตัดสินใจ และเมื่อเกิดปัญหาจะหนีปัญหา หรือยอมแพ้

2. บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวโดยตรง จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง แต่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนอื่น ตัดสินใจให้บุคคลอื่น และเมื่อเกิดปัญหาจะแสดงการต่อต้านอย่างเปิดเผย เช่น ส่งเสียงดัง แสดงอาการข่มขู่ผู้อื่น ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เป็นต้น

3. บุคคลที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทางอ้อม จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง แต่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อคนอื่น ตัดสินใจให้บุคคลอื่นโดยที่บุคคลอื่นไม่รู้ตัว และเมื่อเกิดปัญหาจะต่อต้านโดยไม่แสดงพฤติกรรมให้เห็นเด่นชัด

4. บุคคลที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม จะมีทัศนคติที่ดีทั้งต่อตนเองและต่อคนอื่น ตัดสินใจด้วยตนเอง และเมื่อเกิดปัญหาจะแสดงพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล ที่เกิดขึ้นด้วยการหันหน้า เข้าหากัน แสดงความคิดความรู้สึกและความต้องการของตนเองอย่างตรงไปตรงมา

นอกจากนี้ สจ๊วตและแอนจิโล (Stewart and Angelo.1982: 285 - 298) ได้กล่าวถึง ลักษณะของพฤติกรรมในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลไว้ดังนี้

1.การใช้ความอ่อนโยน

1.1 บุคคลที่ใช้ความอ่อนโยนจะมีความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล ดังนี้

1.1.1 คิดว่าการหลีกเลี่ยงดีกว่าการต่อต้านกัน การรักษาความสงบเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุด เขาจึงพยายามหลีกเลี่ยงไปจากสถานการณ์ของความขัดแย้ง แม้ว่าจะปฏิเสธความต้องการความคิดหรือเป้าหมายของตนเองก็ตาม

1.1.2 คิดว่าการแสดงความขัดแย้งออกมาเป็นสิ่งไม่ดี โดยเฉพาะต่อหน้าชุมชนคิดว่าถ้าแสดงความขัดแย้งออกไปแล้วจะทำให้บุคคลอื่นมองตนเองในทางที่ไม่ดี

1.1.3 คิดว่าความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจไม่จำเป็นที่จะเสียเวลา

จัดการกับเรื่องที่เกิดขึ้นนั้นและคิดว่าการหันหน้าเข้าแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่ยากกว่าการหลีกเลี่ยงจากปัญหา

1.2 บุคคลที่ใช้ความอ่อนโยนจะมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

1.2.1 ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ ขอบพุดซ้ำ แสดงความเห็นด้วยกับผู้อื่น หรือตอบรับอย่างรวดเร็ว มักจะใช้คำพูดว่า “ดี” “ฉันเห็นด้วย” “ไม่มีปัญหา” “ไม่เป็นไร” “ถ้าคุณไม่รังเกียจ” เป็นต้น

1.2.2 ภาษาท่าทาง ได้แก่ ก้มหน้า มองไปทางอื่น หันหลัง นั่งตัวอ่ พุดด้วยน้ำเสียงที่อ่อนโยน

2. การดำเนินมติเตียน

2.1 บุคคลที่ใช้การดำเนินมติเตียน จะมีความเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังนี้

2.1.1 คิดว่าถ้าหากไม่สามารถโต้เถียงเพื่อเอาชนะได้ ก็จะเป็นบุคคลอ่อนแอ และจะไม่มีไครยอมรับนับถือตนเอง

2.1.2 คิดว่าความคิดเห็นของตนเองเท่านั้นที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงที่สุด ความคิดของบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับตนเองนั้นเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง

2.1.3 ต้องการที่จะเอาชนะ และเชื่อว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะมีผู้ชนะทั้งสองฝ่าย จะต้องมีฝ่ายหนึ่งแพ้และอีกฝ่ายหนึ่งชนะเสมอ

2.2 บุคคลที่ใช้การดำเนินมติเตียนจะมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

2.2.1 ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ มักจะใช้คำพูดที่เป็นการดำเนินมติเตียนผู้อื่น เช่น “เป็นความผิดของคุณ” ไม่ยอมรับความคิดเห็นของบุคคลอื่นโดยมักจะใช้คำว่า “คุณควรจะทำ” เป็นการแสดงให้เห็นว่าความคิดของตนเองดีกว่าความคิดของผู้อื่น และเมื่อมีการแสดงความคิดเห็นกันนั้นบุคคลเหล่านี้มักจะชอบแสดงการตัดสินใจ ดี / ไม่ดี / ถูก / ผิด นอกจากนี้ยังชอบพุดประชดประชันบุคคลอื่นอีกด้วย

2.2.2 ภาษาท่าทาง ได้แก่ พุดเสียงดัง ช่มชู้ผู้อื่น พยายามที่จะทำตัวให้เหนือบุคคลอื่น ชอบจัดการและควบคุมบุคคลอื่น มักจะชอบจ้องมองบุคคลอื่นนานๆ ชอบชี้นิ้วสั่งบุคคลอื่น

3. การใช้ความเย็นชา

3.1 บุคคลที่ใช้ความเย็นชา จะมีความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังนี้

3.1.1 คนที่มีวุฒิภาวะนั้นไม่ควรที่จะแสดงอารมณ์ใด ๆ ออกมาทั้งสิ้นในขณะที่เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลขึ้นนั้นจึงไม่ควรที่จะแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกใด ๆ ของตนให้ผู้อื่นรับรู้

3.1.2 อารมณ์หรือความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เป้นอันตรายมาก บุคคลจึงควรหลีกเลี่ยงและไม่ควรให้ความสำคัญกับอารมณ์ที่เกิดขึ้น แต่จะให้ความสนใจเฉพาะข้อมูลหรือ

ข้อเท็จจริงเท่านั้น

3.1.3 คิดว่าตนเองเป็นที่มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลทั้งหมดที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี

3.2 บุคคลที่ใช้ความเย็นชาจะมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

3.2.1 ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ ข้อความที่พูดนั้นจะต้องมีเหตุผลประกอบเสมอและชอบกล่าวอ้างถึงบุคคลที่สามชอบใช้คำพูดหรือประโยคที่มีความหมายซับซ้อน

3.2.2 ภาษาท่าทาง ได้แก่ น้ำเสียงราบเรียบ สายตาเย็นชาเหมือนเครื่องจักร พยายามควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น มักนั่งตัวตรง และไม่ค่อยเคลื่อนไหวร่างกาย

4. การเบี่ยงเบนความสนใจ

4.1 บุคคลที่ใช้การเบี่ยงเบนความสนใจ จะมีความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลดังนี้

4.1.1 ถ้าหากเราสามารถเปลี่ยนไปพูดเรื่องอื่นหรือทำให้ไม่สนใจ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นก็จะยุติลงได้เอง

4.1.2 บุคคลที่มีความสุขหรือความสัมพันธ์ที่ดีนั้นไม่ควรที่จะมีการโต้เถียงหรือมีความขัดแย้งกันเลยควรจะหัวเราะหรือยิ้มแย้มต่อกันตลอดเวลา เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นจึงถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดี จึงควรเปลี่ยนเรื่องพูดเพื่อหลีกเลี่ยงการโต้เถียงกัน

4.2 บุคคลที่ใช้การเบี่ยงเบนความสนใจ จะมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

4.2.1 ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ ชอบเปลี่ยนเรื่องพูดทันทีทันใด หลีกเลี่ยงที่จะพูดถึงความคิดความรู้สึก และความต้องการของตัวเองอย่างจริงจัง และตรงไปตรงมา

4.2.2 ภาษาท่าทาง ได้แก่ แสดงท่าทางสนุกสนานรื่นเริง บางครั้งหัวเราะในสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม ชอบเคลื่อนไหวไปมาอยู่เสมอ

5. การปรับเข้าหากัน

5.1 บุคคลที่ใช้การปรับเข้าหากัน จะมีความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น

5.1.1 ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอ

5.1.2 การที่บุคคลโต้เถียงหรือแสดงความคิดเห็นต่อกันนั้น หมายถึง บุคคลแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวนั้น ๆ และให้ความสนใจต่อกัน

5.1.3 เชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้ข้อยุติที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย คือมีผู้ชนะทั้งคู่

5.2 บุคคลที่ใช้การปรับเข้าหากัน จะมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกดังนี้

5.2.1 ภาษาถ้อยคำ ได้แก่ พูดถึงความคิด ความรู้สึก ความต้องการหรือเป้าหมาย

ของตนเองอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา โดยเปลี่ยนสรรพนามที่แทนตัวเอง เพื่อแสดงให้บุคคลอื่นทราบว่าเป็นการพูดถึงตนเอง ถามและรับฟังความคิดความรู้สึกความต้องการ หรือเป้าหมายของบุคคลอื่น โดยไม่แสดงการตัดสิน ตลอดจนไม่ตำหนิติเตียนบุคคลอื่น

5.2.2 ภาษาท่าทาง ได้แก่ ขณะที่พูดมีการมองประสานสายตากับผู้ฟังนั่งในท่าที่ผ่อนคลาย แสดงสีหน้าได้เหมาะสมกับความรู้สึกและเรื่องราวที่พูด ใช้เสียงในระดับสูงต่ำตามความเหมาะสม เป็นต้น

ทิสนา แหมมณี (2522 : 142 – 144) กล่าวว่า วิธีพื้นฐานที่ใช้ในการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลมีอยู่ 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. วิธีแบบ แพ้ – ชนะ คือ ต่างฝ่ายต่างจะเอาชนะกันและกัน เพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวังไว้อย่างเต็มที่ การแก้ปัญหาแบบนี้มักจะยุติตรงที่ว่า ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะ และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายแพ้ การแก้ปัญหานี้มีส่วนดีตรงที่ว่า ฝ่ายชนะจะได้รับความสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ และการตัดสินเป็นไปอย่างเด็ดขาดไม่ยืดเยื้อ โดยเฉพาะถ้าอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับการพ่ายแพ้ของตนเอง แต่ส่วนใหญ่แล้วการใช้วิธีนี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ หรือบางกรณีถึงกับเคียดแค้นและอาจคิดหาทางแก้แค้นในโอกาสต่อไปด้วย

2. วิธีแบบ แพ้ – แพ้ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างไม่ได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือแต่ละฝ่ายได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการเพียงส่วนน้อยเท่านั้น การใช้วิธีการนี้ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของการประนีประนอมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างคิดว่า “ได้ครึ่งหนึ่งยังดีกว่าไม่ได้เลย ” หรืออาจหาคนกลางมาช่วยตัดสินให้ ซึ่งคนกลางนี้อาจตัดสินออกมาแบบ แพ้ – ชนะ หรือ แพ้ – แพ้ ก็ได้แล้วแต่กรณี

3. วิธีแบบชนะ – ชนะ คือ การที่ทั้งสองฝ่ายต่างบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนต้องการ โดยวิธีการร่วมมือกันแก้ปัญหา และพยายามหาวิธีการที่จะสามารถช่วยให้ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุกับวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการ

โดยทั่วไปแล้วพบว่า วิธีการแบบ แพ้ – ชนะ และแบบแพ้ – แพ้ จะถูกนำมาใช้บ่อยกว่าวิธีแบบชนะ – ชนะ แต่วิธีการแบบชนะ – ชนะ นั้นถือว่าเป็นวิธีการที่ได้ผลดีกว่าในระยะยาว และสามารถที่จะทำให้สำเร็จได้โดยการฝึกฝนทักษะบางอย่างเพิ่มเติมอีกเล็กน้อย ดังนั้นจึงถือว่าการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลนั้นสมควรได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ ที่ประสบปัญหา ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ แซสส์ (Sasse. 1978: 203 -204) กล่าวว่า วิธีการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล แบบไม่มีผู้แพ้ จะไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแพ้หรือชนะทั้งสองฝ่ายจะเป็นผู้ชนะด้วยกัน และจะยอมรับผลจากการที่ได้ร่วมกันจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น วิธีการนี้แม้ว่าจะต้องใช้ความสามารถและการฝึกฝน แต่จะมีผลให้บุคคลได้มีการร่วมมือกัน ตลอดจนให้การยอมรับกัน

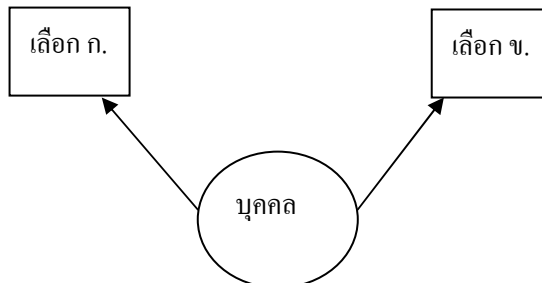
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์(2540: 99) กล่าวว่าเมื่อมนุษย์พบกับความขัดแย้งมนุษย์จะแสดงพฤติกรรมออกมา โดยที่พฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นอาจเป็นการตั้งใจหรือไม่ได้ตั้งใจ นั่นคือสามารถควบคุมให้เกิดพฤติกรรมนั้นๆ หรือปล่อยให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นตามธรรมชาติของบุคคลเจ้าของพฤติกรรม ในบทนี้จะได้อธิบายถึง พฤติกรรมโดยทั่วไปของบุคคลเพื่อพบกับความขัดแย้ง การจำแนกแบบพฤติกรรมในสถานการณ์ขัดแย้ง แบบพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์ขัดแย้ง เครื่องมือวัดแบบพฤติกรรมที่แสดงออกในสถานการณ์ขัดแย้งของโธมัสและคิลแมนน์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โดยทั่วไปแล้วเมื่อบุคคลคาดหวังว่าจะพบกับความขัดแย้ง เขาจะต้องตัดสินใจ เพื่อจะเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งในสามอย่างต่อไปนี้

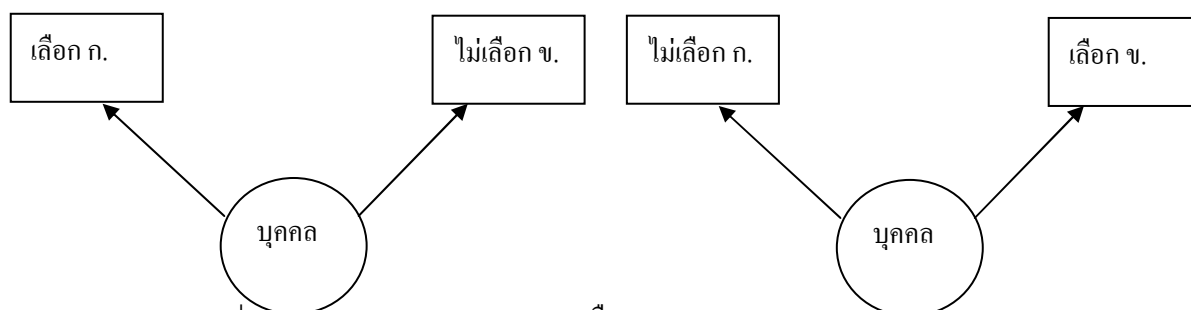
1. เลือก ก. หรือ เลือก ข.
2. พยายามประนีประนอมระหว่าง ก. กับ ข.
3. พยายามที่จะหลีกเลี่ยงจากทั้งสองอย่าง

พฤติกรรมของบุคคลเมื่อพบกับความขัดแย้ง สามารถเขียนอธิบายโดยรูปภาพได้ดังนี้

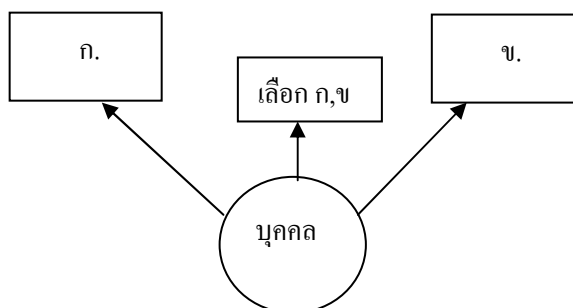
1. สถานการณ์ขัดแย้ง

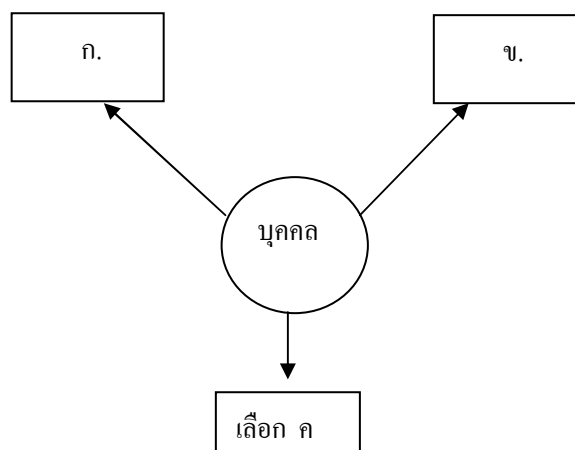
2. พฤติกรรมแบบที่ 1 : เลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง

3. พฤติกรรมแบบที่ 2 : ประนีประนอม หรือ

4. พฤติกรรมแบบที่ 3 : หลีกเลียง

ภาพประกอบ 2 พฤติกรรมของบุคคลเมื่อพบกับความขัดแย้ง

นิวแมน และบรูล (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์.2540 : 100 อ้างอิงจาก Pnueman; &Bruehl. 1982) อธิบายว่าเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับความขัดแย้งจะมีทางเลือกอยู่ 3 ทางคือ อยู่เฉยๆ ระบายความขัดแย้ง และบริหารความขัดแย้ง

1. การอยู่เฉยๆ ทางเลือกทางแรกของบุคคลเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง คือการอยู่เฉยๆ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงอาการของการอยู่เฉยๆ มีอยู่หลายรูปแบบ เช่น ไม่สนใจว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น ปฏิเสธว่าในหน่วยงานของตนมีความขัดแย้ง ไม่ยอมรับว่าเป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องไปแก้ปัญหาความขัดแย้ง เลือกลงใจความขัดแย้งเฉพาะส่วนที่ตนเองได้ประโยชน์ บุคคลที่เมื่อเผชิญกับความขัดแย้งแล้วอยู่เฉยๆมักจะเป็นบุคคลที่ถือคติว่าความขัดแย้งทั้งหลายจะลดลงไปเอง เมื่อเวลาผ่านไป หรือเป็นบุคคลที่เชื่อว่าเมื่อจะมีวันพຼ່ງนี้ทำไมจะต้องไปทำอะไรในวันนี้ด้วย เข้าทำนองที่ว่าเฉยไว้จะดีเอง จริงอยู่ความขัดแย้งบางอย่างอาจลดลงเมื่อวันเวลาผ่านไป โดยมีปัจจัยภายนอกมาช่วยให้ความขัดแย้งลดลงแต่อันตรายของการเผชิญกับความขัดแย้งโดยการอยู่เฉยๆก็คือ จะทำให้ความรุนแรงหรือความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างกันเพิ่มขึ้นหรือรุนแรงขึ้น จนเป็นการทำลายหรือสกัดกั้นไม่ให้องค์การบรรลุเป้าหมายหรือยากแก่การควบคุมหรือจะแก้ไขอย่างนิ่มนวลได้

2. การระบายความขัดแย้ง ทางเลือกทางที่สองของบุคคลเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งก็คือการเข้าระบายความขัดแย้งหรือบังคับให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลง บุคคลจะเผชิญกับความขัดแย้งในลักษณะได้นั้นขึ้นอยู่กับวิธีการที่เขามองความขัดแย้ง หากเขามองความขัดแย้งเป็นความเลวร้าย เขาก็จะ

พยายามระงับให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลงหรือไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้น หากเขาเห็นว่าในสถานการณ์ของความขัดแย้งนั้นเขาอาจแพ้ เขาจะพยายามพลิกสถานการณ์ให้ชนะ หรือให้แพ้น้อยที่สุด ดังเช่นการเล่นหมากรุก พยายามให้ขุนอยู่ในตาอัป แล้วเริ่มต้นกระดานใหม่ โดยไม่ถือว่าแพ้ ในทางตรงกันข้าม หากเขาเห็นว่าในสถานการณ์ของความขัดแย้งนั้นเขาอาจชนะ เขาก็จะพยายามให้ชนะให้มากที่สุด คนที่มีอำนาจก็มักจะระงับความขัดแย้งโดยใช้กำลังหรือข่มขู่ โดยแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้คำพูดให้ร้ายหรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม การใช้อำนาจตัดสินใจให้แพ้-ชนะ การแบ่งแยกแล้วเข้าปกครอง การลดความสำคัญของฝ่ายตรงกันข้ามในทุกวิถีทาง การปฏิเสธหรือไม่สนใจความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากของตน การปล่อยข่าวให้ฝ่ายตรงกันข้ามเสื่อมเสีย การให้ข้อมูลเฉพาะเพื่อประโยชน์แก่ฝ่ายตน บิดเบือนหรือไม่ยินยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งชี้แจงเหตุผล วิธีการเหล่านี้ ผู้มีอำนาจมักจะใช้เพื่อให้ได้เปรียบและคาดว่าจะสามารถชนะได้ในที่สุด การระงับความขัดแย้งในลักษณะนี้จะเป็นสถานการณ์ที่แพ้ทั้งสองฝ่าย ฝ่ายแพ้จะถือว่าตนพ่ายแพ้ด้วยความไม่เป็นธรรม จะสะสมความโกรธ เกลียด และอคติ ไม่ให้ความร่วมมือกับฝ่ายชนะ ปฏิบัติงานในระดับต่ำโดยไม่ทำเต็มความสามารถ สัมพันธภาพระหว่างสองฝ่ายจะเปราะบางง่ายแก่การแตกหัก ผลที่ได้รับก็คือ ทั้งสองฝ่ายสูญเสีย อยู่อย่างไม่มีศักดิ์ศรี องค์กรไม่บรรลุเป้าหมายไม่เจริญก้าวหน้า

3. การบริหารความขัดแย้ง ทางเลือกทางที่สามของบุคคลเมื่อเผชิญกับความขัดแย้งก็คือ การบริหารความขัดแย้ง การบริหารความขัดแย้งกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งไม่เหมือนกัน การแก้ปัญหาความขัดแย้งเป็นยุทธศาสตร์อย่างหนึ่งในการบริหารความขัดแย้ง ความสำคัญในการบริหารความขัดแย้งก็คือการรักษาภาพสมดุระหว่างประสิทธิภาพและความคิดสร้างสรรค์ในหน่วยงานผู้บริหารอาจใช้วิธีการดังนี้ในการบริหารความขัดแย้ง

- ก. รักษาระดับความสนใจและข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้ง
- ข. ฝ่าฝืนเกิดดูสภาพการณ์ของความขัดแย้ง
- ค. ใช้วิธีในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างเหมาะสมนักวิชาการเกี่ยวกับความขัดแย้งบางท่าน

ได้จำแนกการตอบสนองของบุคคลเมื่อเกิดความขัดแย้งออกเป็น 3กลุ่มคือ พวกหันหน้าเข้าสู่ พวกพรางตัวและพวกหน่วยงูจิโม

1. พวกหันหน้าเข้าสู่ พวกนี้เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น จะพยายามแก้ปัญหาโดยพยายามให้ฝ่ายตรงข้ามเห็นด้วยกับเขา แม้จะเป็นบางส่วนก็ยังดี จะมีความเต็มใจที่จะเสี่ยงโดยเป็นคนแรกที่เข้าไปแก้ปัญหา พวกหันหน้าเข้าสู่จะแสดงพฤติกรรมออกมาใน 2ลักษณะ ดังนี้

ก. ใจดีผู้เสีย เป็นพวกหันหน้าเข้าสู่ที่พยายามแสดงอาการเป็นมิตร เห็นอกเห็นใจ หรือยอมรับว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยเชื่อว่าจะต้องมีความไว้วางใจเป็นประการสำคัญ ก่อนที่จะดำเนินการแก้ปัญหาใดๆ การแสดงอาการใจดีผู้เสียเป็นการทดสอบว่าจะสู้หรือจะถอย

ข. เผชิญหน้า เป็นพวกหันหน้าเข้าสู่ที่คิดว่ามีบรรยากาศของความไว้วางใจมาก พอที่จะเปิดเผยความขัดแย้งได้ ด้วยเหตุที่เขาคิดว่าอำนาจและมีจุดยืนที่มั่นคงพอ หรือเพราะเขาคิดว่า เหตุการณ์นั้นเลวร้ายจนกระทั่งไม่มีอะไรจะเสียไปมากกว่านี้อีกหากต้องเผชิญหน้ากัน ในทั้งสองกรณี นั้นมีอัตราการเสี่ยงทั้งคู่

2. พวกพรางตัว พวกนี้จะไม่ยอมเสี่ยงโดยการพูดอะไรหรือแสดงอะไรออกมาทั้งสิ้น พวกพรางตัวจะแสดงพฤติกรรมออกมาใน 3 ลักษณะดังนี้

ก. หวานอมขมกลืน เป็นพวกพรางตัวที่กลืนความรู้สึกของตนไว้ไม่ว่าจะรักหรือเกลียดก็ตาม จะไม่แสดงออกมาเกี่ยวกับความขัดแย้งต่อหน้าคนอื่น แม้ว่าความขัดแย้งนั้นจะทำให้ตนเองเจ็บปวด และไม่มีความสุข การแสดงหวานอมขมกลืนนั้นยากที่คนอื่นจะรู้ บางคนจะแสดงความรู้สึกออกมา เฉพาะต่อหน้าคนที่ตนเองมีความไว้วางใจเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น คนประเภทหวานอมขมกลืนจะรู้สึกว่าย่ำแย่ตรงข้ามเป็นพวกยกตนข่มท่าน และเป็นอันตรายเกินไปที่ตนจะแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมา

ข. ทำอย่างอื่นดีกว่า เป็นพวกพรางตัวที่ยังยากขึ้นไปอีกที่คนอื่นจะรู้ว่ามีความขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่รุนแรงเกินไปที่พวกนี้จะทนได้ จึงพยายามหาเรื่องอื่นที่สามารถถกแถลงกันได้กับฝ่ายตรงข้าม โดยไม่พูดถึงสิ่งที่ขัดแย้งกัน พฤติกรรมประเภทนี้เป็นปัญหาแก่ทั้งบุคคลและองค์กร เพราะจะทำให้เกิดการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่ตรงจุดหรือผิดประเด็น

ค. หลบตีกว่า เป็นพวกพรางตัวที่ยังยากมากขึ้นไปอีกที่คนอื่นจะทราบความขัดแย้ง คนประเภทหลบตีกว่านี้จะหนีออกมาจากสถานการณ์ขัดแย้งไปเลย ไม่พูดถึง ไม่เข้าใกล้ หันไปทำเรื่องอื่นที่ตนเองมีความสุขใจ เช่น ถ้าเดินไปทางนี้จะใกล้กว่าแต่จะถูกสุนัขเห่าหรือไล่กัดเอา จึงเดินไปทางอื่น แม้ใกล้กว่าแต่สุนัขไม่เห่า และพยายามอธิบายหรือให้เหตุผลที่เข้าข้างตนเองว่าทำไมจึงเดินในที่ไกลกว่าและมักจะไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริง หรือเช่นครูบางคนอาจขยันทันเข้าห้องสมุด ไม่ชอบนั่งในห้องพักครู เหตุผลที่แท้จริงก็เพราะว่ามีความขัดแย้งกับเพื่อนครูที่นั่งในห้องเดียวกัน จึงพรางตัวโดยการเข้าห้องสมุด หนีความขัดแย้ง โดยหันไปนั่งที่อื่นที่ตนเองมีความสุขบ้าง และผู้นั้นก็จะอ้างเหตุผลต่าง ๆ นานาในการเข้าห้องสมุดซึ่งมักไม่ใช่เหตุผลที่แท้จริง

3. พวกหน่วยจุใจ พวกนี้จะมีเหตุผลในการกระทำเข้าข้างตนเอง แต่อาจเป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น พวกหน่วยจุใจนี้ตรงกันข้ามกับพวกหวานอมขมกลืน เพราะพวกหวานอมขมกลืนจะไม่แสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกมา แต่พวกหน่วยจุใจนี้มีความรู้สึกอย่างไรก็แสดงออกมาหมด ถ้าโกรธก็จะตรงเข้าเล่นงานสิ่งของหรือคนที่ตนเองเชื่อว่าทำให้ตนเองโกรธหรือจะต้องหาแพะรับบาปให้

ได้ พวกหน่วยจู่โจมนี้ง่ายสำหรับคนอื่นที่จะรู้ว่าพวกนี้โกรธหรือไม่ หรือมีความรู้สึกอย่างไร พวกหน่วยจู่โจมจะแสดงพฤติกรรมออกมาใน 2 ลักษณะดังนี้

ข. ออกแนวหน้า เป็นพวกหน่วยจู่โจมที่เมื่อไม่ชอบใครหรือไม่พอใจอะไรก็จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผย ให้คนทั้งหลายได้รับรู้ เช่น ถ้าไม่พอใจการกระทำของผู้บังคับบัญชา ก็จะพูดหรือต่อว่าผู้บังคับบัญชาต่อหน้าเพื่อนฝูงโดยไม่เกรงว่าผู้บังคับบัญชาจะรู้ เมื่อไม่พอใจเพื่อนก็จะต่อว่าทันทีที่ไม่พอใจใครก็จะปิดไว้ไม่อยู่ จะต้องแสดงหรือพูดออกมา พวกออกแนวหน้านี้เป็นผลดีแก่ผู้ถูกโจมตี เพราะง่ายที่จะทราบว่าเขาไม่ชอบตนบาง

2. โจมตีข้างหลัง เป็นพวกหน่วยจู่โจมที่เล่นงานหรือโจมตีฝ่ายตรงข้ามลับหลัง เช่น ให้อภัย บิดเบือน นินทา ออกใบปลิว ผู้ถูกโจมตียากที่จะทราบว่าเขาเป็นฝ่ายถูกโจมตี และข้อบกพร่องที่ถูกรังแกคืออะไร

ผู้บริหารบางคนก็จะทักท้วงเอาว่า พวกเผชิญหน้ากับพวกหน่วยจู่โจมเป็นตัวปัญหาและเมื่อเกิดความขัดแย้งมักจะหาว่า “ใคร” เป็นต้นเหตุมากกว่าจะพยายามหาว่าสาเหตุคือ “อะไร” หรือ “ทำไม” ถึงเกิดความขัดแย้ง ถ้าหากมี “ตัวปัญหา” ในสถานการณ์ขัดแย้ง ผู้บริหารควรจะต้องรอบคอบเป็นพิเศษ เพราะสถานการณ์ขัดแย้งยังเหมือนกับก้อนน้ำแข็งใหญ่ลอยอยู่ในทะเล เราเห็นเฉพาะส่วนน้อยที่ลอยพ้นน้ำแต่ยังมีอีกหลายส่วนที่อยู่ใต้น้ำและเรามองไม่เห็น

ในอีกทัศนะหนึ่งเชื่อว่าการพัฒนาองค์การให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารควรจะต้องยึดความเชื่อที่ว่า มนุษย์ต้องการความเจริญและก้าวหน้า ดังนั้นมนุษย์จึงแสวงหาความสำเร็จในชีวิต อุปสรรคที่ทำให้มนุษย์ไม่ประสบความสำเร็จย่อมเป็นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง โดยทั่วไปแล้วเมื่อมนุษย์พบกับความขัดแย้ง มักจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นกลไกป้องกันตนอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ลักษณะต่อไปนี้ คือ พฤติกรรมเชิงก้าวร้าว พฤติกรรมเชิงประนีประนอม หรือพฤติกรรมเชิงถอยหนี

1. พฤติกรรมเชิงก้าวร้าว เป็นพฤติกรรมที่มุ่งแสดงออกเพื่อโจมตีสิ่งที่ตนเองเชื่อว่าเป็นต้นตอหรือสาเหตุแห่งความขัดแย้ง อาจแสดงอาการสู้ ต่อต้าน หรือปฏิเสธ เช่น ถ้าเชื่อว่าผู้บังคับบัญชาเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งก็จะแสดงพฤติกรรมต่อต้านในทุกรูปแบบ ร้องเรียนทุกคนที่เชื่อว่ามีอำนาจในการแก้ความขัดแย้ง ฟ้องร้องขึ้นไปในทุกระดับ เขียนบัตรสนเท่ห์ต่างๆ เป็นการแสดงพฤติกรรมชนิดกัดไม่ปล่อย ในทางตรงกันข้ามอาจปฏิเสธหรือไม่ยอมรับในความเป็นผู้บังคับบัญชา เป็นต้น

2. พฤติกรรมเชิงประนีประนอม เป็นพฤติกรรมที่มุ่งปรับตัวเพื่อให้เกิดความพอใจบ้างหรือปรับตัวโดยยอมได้น้อยกว่าสิ่งที่คาดหวัง ซึ่งจะดีกว่าการไม่ได้อะไรเลย พฤติกรรมที่แสดงออกมักเป็นการทดแทนหรือแก้ตัว เช่น เมื่อไม่ทำอะไรแก้ต้นตอแห่งความขัดแย้ง ก็อาจทดแทนไปทำอย่างอื่น เช่น ตีเทนนิสให้แรงๆ เตะสุนัข แก่แค้นในจินตนาการ หรือพยายามหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง เช่น เมื่อไม่ได้สองชั้น ก็พยายามคิดว่าคนอื่นทำงานหนักกว่าเราก็ไม่ได้สองชั้นเหมือนกัน ในกรณีที่มีความขัดแย้ง

รุนแรงก็อาจแสดงพฤติกรรมแบบกบจำศีล หรือไม้ผุจอมปลอม (pseudo dead wood) ทำประหนึ่งหลับใหลหรือไม้ตายยืนต้น โดยแท้จริงแล้วไม่หลับหรือไม่ตาย ไม่แสดงออก ไม่คัดค้าน จะทำอะไรก็ตามเมื่อถูกใช้เมื่อความขัดแย้งผ่านไปก็จะทำงานด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่อไปใหม่

3. พฤติกรรมเชิงถอยหนี เป็นพฤติกรรมที่แสดงการถอนตัวทั้งทางกายภาพและทางจิตวิทยา พยายามไม่รู้ ไม่ยุ่ง ไม่เกี่ยว พยายามลืมหรือไม่สนใจความขัดแย้ง พยายามถอยหนีจากลักษณะทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง อาจแสดงการเก็บกด หรือเปลี่ยนเป้าหมายใหม่หรือไม่อาจยอมแพ้เพื่อที่จะไม่ต้องยุ่งกับความขัดแย้ง

การจำแนกแบบพฤติกรรมในสถานการณ์ขัดแย้งของโทมัส

พฤติกรรมของบุคคลซึ่งแต่ละฝ่าย แสดงออกในเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้ง เคนเนธ โทมัส (Kenneth Thomas) ได้จำแนกแบบพฤติกรรมซึ่งครอบคลุม และได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย โทมัสได้เสนอแนะว่าเมื่อบุคคลต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้ง จะมีพฤติกรรมสองแบบ นั่นคือ พฤติกรรมร่วมมือกับพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมร่วมมือ (Co-operativeness) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อให้ผู้อื่นมีความพอใจ

2. พฤติกรรมมุ่งเอาชนะ (Assertiveness) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อให้ตนเองพอใจ ในพฤติกรรมแต่ละแบบข้างต้นนี้จะมีพฤติกรรมอยู่ 3 ระดับ คือต่ำ ปานกลาง สูง โทมัสได้จำแนกพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามทฤษฎีสองมิติ มิติแรกคือการเอาใจผู้อื่น ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรมร่วมมือ มิติที่สอง คือการเอาใจตนเอง ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ โดยอาศัยกรอบแนวคิด สอง มิติ และพฤติกรรม สาม ระดับที่แสดงออก โทมัสจำแนกพฤติกรรมบุคคลเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งออกเป็น 5 รูปแบบดังนี้

1. การเอาชนะ (Competition) เป็นการแสดงพฤติกรรมมุ่งเอาชนะในระดับสูง และแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับต่ำ เป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจตนเอง มุ่งชัยชนะของตนเป็นประการสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์หรือความสูญเสียของผู้อื่น พฤติกรรมที่แสดงออกมุ่งที่การแพ้ชนะ โดยอาศัยอำนาจจากตำแหน่งหรือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ แสดงการคุกคาม การข่มขู่ หรือแม้แต่การอ้างระเบียบ เพียงเพื่อให้ตนได้ประโยชน์ และได้ชัยชนะในที่สุด เข้าทำนองที่ว่าถ้าไม่รบก็ไม่ชนะ

2. การร่วมมือ (Collaboration) เป็นการแสดงพฤติกรรมมุ่งเอาชนะในระดับสูง และแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับสูงด้วย เป็นการมุ่งเอาชนะชนะ และชนะเดียวกันก็ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มุ่งให้เกิดความพอใจ ทั้งแก่ตนเองและ

ผู้อื่น การร่วมมือเป็นพฤติกรรมที่ตรงข้ามกับการหลีกเลี่ยง พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นการร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่มุ่งจะให้เกิดการชนะ – ชนะ ของทั้งสองฝ่าย เข้าทำนองที่ว่า สองหัวดีกว่าหัวเดียว

3. การประนีประนอม (Compromising) เป็นการแสดงพฤติกรรมมุ่งเอาชนะ และแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับปานกลาง เป็นจุดยืนระหว่างมิตินใจตนเองและมิตินใจผู้อื่น เป็นแบบของการเจรจาต่อรองที่มุ่งจะให้บุคคลทั้งสองฝ่ายมีความพอใจบ้าง เป็นลักษณะที่หากจะได้รับการยอมรับก็ควรจะยอมเสียบ้าง หรือในลักษณะที่มาพบกันครึ่งทาง พฤติกรรมประนีประนอมนั้นทั้งสองฝ่ายมีความพอใจ มากกว่าพฤติกรรมหลีกเลี่ยง แต่ทั้งฝ่ายมีความพอใจน้อยกว่าพฤติกรรมร่วมมือ การประนีประนอมเป็นพฤติกรรมที่ควรแสดงออกเมื่อต้องการรักษาหน้าของทั้งสองฝ่าย หรือความขัดแย้งนั้นเกิดจากการแข่งขันในเรื่องทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

4. การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นการแสดงพฤติกรรมมุ่งเอาชนะในระดับต่ำ และแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับต่ำด้วย เป็นการไม่สู้ปัญหาและไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา ไม่สนใจความต้องการของตนเองและผู้อื่น แสดงการหลีกเลี่ยงปัญหา เชื้อยซา และไม่สนใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้น พยายามทำตัวอยู่เหนือความขัดแย้งโดยเชื่อว่า ความขัดแย้งนั้นจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป โดยมีปัจจัยต่างๆเข้ามาช่วยแก้ไขตามธรรมชาติ ข้อเสียของพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงคือ ความขัดแย้งบางอย่างอาจเกิดขึ้นจนกระทั่งอยู่ในวิสัยที่แก้ได้ แต่ถ้าหากความขัดแย้งนั้นไม่รุนแรงและไม่อยู่ในสภาวะวิกฤต การแสดงพฤติกรรมหลีกเลี่ยงมีลักษณะคล้ายๆกับการเฉยไว้แล้วจะดีเอง

5. การยอมให้ (Accommodation) เป็นการแสดงพฤติกรรมมุ่งเอาชนะในระดับต่ำ และแสดงพฤติกรรมร่วมมือในระดับสูง เป็นพฤติกรรมที่เน้นการเอาใจผู้อื่น เป็นผู้เสียสละ ปล่อยให้ผู้อื่นดำเนินการไปตามที่เขาชอบ แม้เราจะไม่เห็นด้วยก็ตาม การยอมให้เป็นพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับการเอาชนะ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมการยอมให้ นอกจากจะเป็นผู้เสียสละแล้ว ยังเป็นผู้ที่ไม่ต้องการให้เกิดความบาดหมางทางใจระหว่างบุคคล

เมื่อคนเราต้องเผชิญกับความขัดแย้งก็มักจะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างใดอย่างหนึ่งจากห้าประการที่กล่าวมาแล้ว คงไม่มีใครที่แสดงแบบใดแบบหนึ่งตลอดเวลา หรือแสดงพฤติกรรมแบบนี้ๆทุกครั้งไปเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้ง โดยแท้ที่จริงแล้วบางคนอาจแสดงพฤติกรรมหรือวิธีบางวิธีได้ดีกว่าอีกบางวิธี หรือบางคนมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมแบบใดแบบหนึ่งมากกว่าหรือบ่อยครั้งกว่าแบบอื่นๆทั้งนี้อาจเป็นเพราะความชอบส่วนบุคคลหรือสถานการณ์ขัดแย้งที่อ่อนไหวต่อการแสดงพฤติกรรมนั้นผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตและความจำเป็นในปัจจุบัน โดยทฤษฎีแล้วบุคคลจะแสดงพฤติกรรมแบบใดเมื่อต้องเผชิญกับความขัดแย้งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์ความขัดแย้งนั้นๆ โธมัสและคิลแมนน์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2540: 107 อ้างอิงจาก Thomas; Kilmann. 1987) ได้เสนอแนะพฤติกรรมแบบใดเหมาะกับสถานการณ์ขัดแย้งเช่นไรดังต่อไปนี้

การเอาชนะ ใช้วิธีการนี้เมื่อ

- ก. ต้องรีบตัดสินใจอย่างเร่งด่วน เช่น กรณีมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้น
- ข. เมื่อเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งลงมือปฏิบัติไปแล้วอาจเป็นสิ่งที่บุคคลอื่นไม่ชอบหรือไม่พึงพอใจ เช่น การบังคับให้ปฏิบัติตามระเบียบวินัย
- ค. เพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบอย่างไร้เหตุผล

การร่วมมือ ใช้วิธีการนี้เมื่อ

- ก. ต้องการวิธีการที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เมื่อแนวคิดของทั้งสองฝ่ายมีความสำคัญเกินกว่าจะประนีประนอมกันได้
- ข. เพื่อต้องการผสมผสานความคิดที่ดีของทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน เพื่อจะได้วิธีที่ดีกว่าในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
- ค. เพื่อให้คนทั้งหลายมีความผูกพันต่อกันโดยผนึกความต้องการของคนทั้งหลายให้เป็นเอกฉันท์

การประนีประนอม ใช้วิธีการนี้เมื่อ

- ก. เป้าหมายความขัดแย้งมีความสำคัญในระดับปานกลาง และไม่คุ้มกับความพยายามหรือการออกแรงเพื่อเอาชนะ
- ข. เมื่อคู่แข่งมีอำนาจ และมีเป้าหมายที่ต่างกันอย่างชัดเจน
- ค. เพื่อให้สามารถตกลงกันได้ชั่วคราวในประเด็นขัดแย้งที่ซับซ้อน
- ง. เพื่อให้ได้วิธีแก้ปัญหาที่พอยอมรับได้ภายในเวลาที่จำกัด
- จ. ใช้เป็นทางสายกลางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งเมื่อใช้วิธีการเอาชนะ หรือ การร่วมมือไม่ได้ผล

การหลีกเลี่ยง ใช้วิธีการนี้เมื่อ

- ก. ประเด็นขัดแย้งเป็นเรื่องไร้สาระและมีปัญหาอย่างอื่นที่สำคัญกว่า
- ข. เมื่อเรารู้ว่าเราไม่มีโอกาสชนะ เช่น บุคลิกภาพที่ไม่น่าคบของเพื่อนร่วมงาน ความเห็นแก่ตัวของเพื่อน กฎระเบียบขององค์กร
- ค. เมื่อการเผชิญหน้าความขัดแย้งนั้นก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี
- ง. เมื่อต้องการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม และเชื่อได้ว่าจะได้ผลดีกว่าการรีบตัดสินใจในทันทีทันใด

การยอมให้ ใช้วิธีการนี้เพื่อ

- ก. ในสถานการณ์นั้นเราเห็นว่าเราเป็นฝ่ายผิด หรือต้องการที่จะเรียนรู้จากผู้อื่น และต้องการให้คนทั้งหลายเห็นว่าเราเป็นคนมีเหตุผล

ข. เมื่อประเด็นนั้นมีความสำคัญกับคนอื่นมากกว่าตัวเราเอง

ค. เมื่อการแข่งขันต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้นและจะเป็นผลเสียต่อเราเองไม่ว่าเราจะชนะหรือแพ้ก็ตาม

ง. เมื่อต้องการประสานความสามัคคี และหลีกเลี่ยงความยุ่งเหยิงหรือแตกแยก

1.7 ลำดับขั้นตอนในการแก้ไขหรือจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล

เซทส์ และสตีเวนสัน (Dcetz and Stevenson. 1986: 217-219) กล่าวว่า การจัดการกับความขัดแย้งระหว่างบุคคล ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. ระบุถึงเป้าหมายที่แต่ละคนต้องการ โดยให้แต่ละคนบอกว่าอะไรคือสิ่งที่ตนต้องการทำอะไรคือสิ่งที่อยากมี หรืออยากประสบความสำเร็จ ซึ่งควรจะพูดถึงเป้าหมายหรือความต้องการในขณะนี้มากกว่าที่จะพูดเป้าหมายหรือความต้องการในระยะยาว

2. รวบรวมเป้าหมายและความต้องการของแต่ละคนเข้าด้วยกัน และคิดว่าทั้งหมดนั้นคือเป้าหมายหรือความต้องการของทุกคนด้วย

3. ช่วยกันหาแนวทางเลือกต่างๆ ที่เป็นไปได้เพื่อที่สามารถจะบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการในขั้นนี้ทุกคนจะมีส่วนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

4. เลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด และปฏิบัติตามแนวทางที่เลือกนั้น

แอดเลอร์ และทาวน์ (Adler and Towne. 1987: 363-368) กล่าวว่าวิธีการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างบุคคล แบบ ชนะ-ชนะ ประกอบด้วย

1. การพิจารณาความหมาย ของปัญหาและสิ่งที่ตนเองต้องการ ก่อนที่จะบอกถึงปัญหาและความต้องการของตนเองให้บุคคลอื่นทราบนั้น จะต้องพิจารณาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล เมื่อพิจารณาถึงปัญหาแล้วต่อไปก็พิจารณาถึงสิ่งที่ตนเองต้องการ เช่น ปัญหาที่ทำให้เกิดความขัดแย้งคือ เพื่อนบ้านส่งเสียงดังในเวลากลางคืน สิ่งที่ต้องการคือต้องการอ่านหนังสือโดยที่ไม่มีเสียงดังรบกวน

2. การนัดหมายเวลาที่จะพูดถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงปัญหา และความต้องการของตนเองนั้น ควรที่จะบอกให้เขารู้ตัวล่วงหน้าก่อน และขอความร่วมมือในการช่วยกันแก้ไขปัญหาก่เกิดขึ้นถ้าหากอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่พร้อมที่จะรับฟังแล้วอาจเกิดความเข้าใจผิดได้

3. อธิบายถึงปัญหาและความต้องการของตนเองให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ โดยพยายามอธิบายอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง และตรงไปตรงมา

4. ตรวจสอบความเข้าใจของอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อได้อธิบายปัญหาและความต้องการของตนเองแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ ต้องแน่ใจว่าอีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจตรงกับสิ่งที่ตนเองต้องการบอก จึงต้องคอยถามให้แน่ใจว่ามีความเข้าใจตรงกันหรือไม่

5. เปิดโอกาสให้อีกฝ่ายหนึ่งได้อธิบายถึงความต้องการของเขา เมื่อได้พูดถึงความต้องการของตนเองแล้ว ควรให้อีกฝ่ายหนึ่งได้พูดถึงความต้องการของเขาด้วยเช่นกัน

6. ตรวจสอบความเข้าใจของตนเองที่มีความต้องการของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยพยายามตั้งใจฟังและใส่ใจต่อความรู้สึกของอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ

7. ตกลงกันถึงแนวทางที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยพยายามช่วยกันหาแนวทางที่เป็นไปได้ และช่วยกันตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เพื่อที่จะให้ทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจและบรรลุผลสำเร็จที่ต้องการ

1.8 พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม

1.8.1. ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม

จากการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม ได้มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมที่แสดงออกไว้ด้วยกันหลายท่าน ซึ่งนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ได้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรมการแสดงออก” หรือ “พฤติกรรมกล้ำแสดงออก” ไว้ดังนี้

บาวเออร์ (Bower.1976: 7) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมว่า เป็นความสามารถที่จะแสดงความรู้สึกต่างๆ เป็นการเลือกว่าจะแสดงอย่างไร เป็นการแสดงสิทธิของตนเองอย่างเหมาะสม เป็นการสร้างความภาคภูมิใจและเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วย เป็นการวางแผนที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง และเป็นการขอร้องให้ผู้อื่นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อต้านเขา

ละเอียด ชูประยูร และคณะ(2521: 7) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการแสดงออกไว้ว่า หมายถึงการแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ของบุคคลตามสิทธิต่อผู้อื่นและเป็นการแสดงออกที่มีเหตุผลและเป็นที่ยอมรับในสังคม พฤติกรรมการแสดงออกครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมด้านต่างๆ เช่นการกล้ำแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากคนอื่นๆ การกล้ำวิพากษ์วิจารณ์ การปฏิเสธที่จะทำตามคำขอร้องที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มีเหตุผล ตลอดจนการแสดงความชื่นชมยินดีต่อบุคคลอื่นหรือยอมรับว่าตนเองบกพร่องในบางเรื่อง

เรทส์ และเนวิด (วงพัคตร์ ภูพันธ์. 2523: 18 อ้างอิงจาก Rathus and david.1977) ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมว่า เป็นพฤติกรรมที่บุคคลไม่ยอมให้ผู้อื่นมาเอาไรด์เอาเปรียบ สามารถที่จะพูดจาในสิ่งที่ตนคิดว่าถูกต้องได้ แต่ถ้า ผลที่แสดงออกนั้นผิดก็สามารถที่จะยอมรับได้ และนอกจากนี้ยังกล่าวว่า ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้เมื่อประสบปัญหาว่าถูกเอาไรด์เอาเปรียบอยู่

เสมอก็สามารถที่จะปรับสถานการณ์ให้ถูกต้องได้โดยมารู้สึกอะไร และสามารถปฏิเสธต่อคำขอร้องที่ ไม่มีเหตุผลเพียงพอได้ด้วย

แลงก์ และ จาญโบสกี(สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2536: 133; อ้างอิงจาก Lange; & Jakuboski.1976) ได้ให้ความหมายของการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมว่า เป็นที่บุคคลยืนหยัดที่จะ รักษาสิทธิของตน และเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ อย่างตรงไปตรงมา จริงใจ และแสดงออกในลักษณะที่เหมาะสม โดยไม่ก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้การกล้าแสดงออกยัง เกี่ยวข้องกับการให้เกียรติตนเอง และให้เกียรติผู้อื่น

1.8.2 ลักษณะพฤติกรรมการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

วิลลิส(Willis. 1995: 11) ได้กล่าวถึงลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมไว้ดังนี้

1. เป็นคนเปิดเผย ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น
2. เป็นผู้ที่ฟังความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น
3. เป็นผู้ที่เข้าใจสภาพของบุคคลอื่นได้
4. สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจน โดยไม่พาดพิงถึงบุคคลอื่น
5. เป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาความยุ่งยากได้
6. สามารถตัดสินใจในเรื่องต่างๆ
7. มีความชัดเจนในจุดยืนของตนเอง โดยไม่โกหกตัวเอง
8. เผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้
9. สามารถยืนกรานในสิ่งที่ตนต้องการพูดได้
10. มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น
11. เป็นคนที่มีความเสมอภาคเท่ากับผู้อื่น และคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์
12. แสดงความรู้สึกของตนเองอย่างซื่อสัตย์
13. เป็นผู้ที่ยืนหยัดความต้องการของตนเอง

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะของพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นการ แสดงออกที่สอดคล้องกันทั้งถ้อยคำและท่าทางอย่างเหมาะสม เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก เปิดเผยอย่างจริงใจตรงไปตรงมาอย่างเหมาะสม กับบุคคลปราศจากการละเมิดสิทธิของผู้อื่น มีความ มั่นใจมีความรู้สึกที่ดี และเข้าใจผู้อื่นเกิดความสัมพันธ์ที่ดี

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

2.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

รอลลินส์ และโทมัส (Rollins & Thomas. 1975: 38-60) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดูบุตรของผู้ปกครอง หมายถึง พฤติกรรมที่เห็นชัดเจนที่ผู้ปกครองกระทำต่อบุตร เช่น การชมเชย การยินยอม การให้กำลังใจ การช่วยเหลือ การให้ความร่วมมือ การแสดงออกซึ่งความรักใคร่ที่ผู้ปกครองมีต่อบุตร

เครท (กมลนันท์ รังสยาธร. 2543: 6; อ้างอิงจาก Craig, Grace J. 1979: 91) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้ในการพัฒนาทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ และความหวังของสังคม ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของคนในสังคมนั้นๆ ด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวินและคนอื่นๆ (2528: 21-22) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้เลี้ยงดูกับเด็กมีการติดต่อกันอันเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำต่างๆ ของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสเฝ้าสังเกตลักษณะและการกระทำต่างๆ ของผู้เลี้ยงดูด้วย ทำให้เด็กเลียนแบบผู้เลี้ยงดู

สมศรี ประเสริฐวงศ์ (2533: 223-224) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กต้องกระทำต่อเด็กและเรียกร้อง หรือต้องการให้เด็กตอบโต้ ผู้อบรมเลี้ยงดูสามารถลงโทษ หรือให้รางวัลในการกระทำของเด็กได้ สามารถสังเกตการณ์แสดงพฤติกรรมต่างๆ ของเด็ก และเด็กก็สามารถเฝ้ามองพฤติกรรมท่าทีของผู้อบรม เพื่อเป็นตัวแทนในการใช้เลียนแบบได้

นันทา แทนธานี (2534: 27-28) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ปกครองปฏิบัติต่อบุตรเพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และนอกจากนี้ยังมีการแนะนำสั่งสอนอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ยุวดี เทียรฆประสิทธิ์ (2536: 72) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การกระทำของพ่อแม่หรือผู้ปกครองทั้งด้วยกาย วาจาและท่าทีที่มีต่อบุตรอันมีผลให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางการพัฒนาการของชีวิตและเป็นที่ยอมรับของผู้แวดล้อม ผู้อบรมจะตั้งใจอบรมสั่งสอนให้เด็กยอมรับการปฏิบัติตามเกณฑ์หรือแนวทางที่สังคมยอมรับ เพื่อจะได้เติบโตขึ้นตามแนวทางที่ผู้อบรมต้องการ

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 53) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง ขบวนการที่บุคคลพบตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นขบวนการสำคัญยิ่งในการพัฒนาชีวิตและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลภายใต้ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของสังคม

นุชลดา โรจนประภาพรรณ (2541: 45) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีหน้าที่ดูแลเอาใจใส่บุตรให้เจริญเติบโตทางด้านร่างกายและสั่งสอนถึงทักษะต่างๆ ในการดำรงชีวิต ซึ่งการสั่งสอนนี้จะมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก การที่บุตรจะมีบุคลิกภาพในทางบวกหรือทางลบ ก็ขึ้นอยู่กับวิธีการ ความรู้ ทัศนคติของผู้ปกครองที่จะใช้กับบุตร

ศักรินทร์ อุณหเกตุ (2544: 252) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อเด็กโดยให้การแนะนำ ดูแล ให้ความช่วยเหลือคุ้มครอง ให้ความรัก ความอบอุ่น และตอบสนองความต้องการทั้งทางกายและทางใจแก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้มีชีวิตอยู่และเจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตามมุ่งหวัง

ณัฐวรรณ วิริยะโกศา (2544: 8) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็ก มีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านความรู้สึก และอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะให้รางวัล และลงโทษเด็กได้ นอกจากนั้นยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตน

สายใจ อาจองค์ (2545: 4) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การให้ความรักความอบอุ่นและการฝึกฝนพฤติกรรมของพ่อแม่ ในการที่จะสร้างลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของเด็ก ทำให้เด็กเจริญเติบโตด้วยดีทั้งทางร่างกาย สติปัญญา และความนึกคิด

เกตุวดี กัมพลาศิริ (2546: 9) ได้ให้ความหมายว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อบุตรและธิดาทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ เป็นการแสดงออกของพ่อแม่ทั้งทางวาจา ซึ่งอาจเป็นการพูดที่อ่อนโยน หรือการดุด่า การประชดประชัน และการกระทำ เช่น การตี การโอบกอด ทำให้บุตรและธิดาได้รับรู้ทั้งความรู้สึกและการกระทำดังกล่าวว่า พ่อแม่มีความรู้สึกต่อตนเองอย่างไร

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจแสดงออกทางวาจาหรือแสดงออกทางการกระทำ เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เจริญเติบโตด้วยดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ เจริญเติบโตไปตามแนวทางที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นเด็กที่ดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่มีผลต่อลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของเด็กทั้งในปัจจุบันและตลอดไปถึงอนาคต เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ รวมทั้งพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กไม่ว่าจะเป็นด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูมีหลายรูปแบบ นักจิตวิทยาได้แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้แตกต่างกัน ดังนี้

การ์เบรียล (นุชลดา โรจนปราวรณ. 2541: 46-47; อ้างอิงจาก Garbriel. 1969: 188-193) แบ่งประเภทการอบรมเลี้ยงดูไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. บิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของมากเกินไป (Over-Possessive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะให้ความรัก ความคุ้มครอง และตามใจเด็กเกินไป มักเป็นบิดามารดาที่สูญเสียความรักจึงขาดเสียสิ่งที่ขาดไป เช่น แม่หม้าย บิดามารดาที่มีบุตรยากมีบุตรคนเดียว บิดามารดาที่ขาดความรักในวัยเด็ก บิดามารดาประเภทนี้ชอบตั้งคำถามกับบุตรว่าบุตรไม่รักมารดาแล้วใช่ไหม บุตรคงไม่รักมารดาเหมือนแต่ก่อนแล้ว

2. บิดามารดาที่ไม่ยอมรับบุตร (Rejective parents) บิดามารดาประเภทนี้จะแสดงการไม่ยอมรับให้บุตรเห็นอย่างชัดเจน ไม่สนใจสวัสดิการของบุตร ไม่สนใจพัฒนาการทางร่างกายและสังคมของบุตร มีพฤติกรรมตรงกันข้ามกับบิดามารดาที่แสดงความเป็นเจ้าของ บิดามารดาประเภทนี้มีทั้งฐานะดีและฐานะไม่ดี

3. บิดามารดาแบบอิตาเลียน (Authoritarian Parents) บิดามารดาประเภทนี้ควบคุมลูกมาก ให้ความรักที่อบอุ่นน้อย (Lack of Warm Affection) ต้องการให้ลูกเชื่อฟัง อยู่ในระเบียบและอยู่ในคำสั่ง บิดามารดาประเภทนี้มักถูกอบรมเลี้ยงดูแบบเคร่งครัดมาก่อน

4. บิดามารดาที่ยอมลูก (Over Permissive Parents) บิดามารดาประเภทนี้จะปล่อยให้เด็กให้ทำอะไรตามใจชอบ ให้เด็กมากเกินไปจนจำเริญ ที่ปล่อยให้เด็กไม่ใช่เป็นเพราะไม่สนใจแต่เป็นเพราะไม่กล้าห้าม

5. บิดามารดาแบบประชาธิปไตย (Democratic Parents) บิดามารดาประเภทนี้ให้อิสระแก่ลูกในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมให้ลูกพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับวัยถึงขีดสุด ให้ความอบอุ่น แสดงความเห็นอกเห็นใจบุตรในโอกาสที่เหมาะสม ให้ความรักที่พอดีแก่บุตร พิจารณาคณะสมบัติดีเลวของบุตรด้วยความยุติธรรม

ไซมอนด์ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2524: 33-35; อ้างอิงจาก Symonds. 1970: 221-228) ได้สรุปวิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็กไว้หลายประการ ดังนี้

1. พ่อแม่ที่ปล่อยให้ลูกทำอะไรตามใจชอบ บุตรจะมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เจ้าคิดเจ้าแค้น ชอบพูดปด ลักเล็กขโมยน้อย หนีโรงเรียน

2. พ่อแม่ที่ประคบประหงมบุตรเกินไป บุตรจะมีลักษณะเป็นคนไม่ให้ความร่วมมือพึ่งตนเอง ไม่ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ

3. พ่อแม่ที่มีอำนาจเหนือบุตร บุตรจะเป็นคนเจ้าระเบียบ สุภาพเรียบร้อย อยู่ในโอวาท สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ใหญ่ได้ดี สงบเสงี่ยม การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ ขาดความริเริ่ม สร้างสรรค์

4. พ่อแม่ที่ยอมจำนนบุตร บุตรจะขาดความรับผิดชอบ ไม่อยู่ในโอวาทของพ่อแม่ เห็นแก่ตัว ดื้อดึง และทำอะไรตามใจตนเอง

บามไรด์ (สารทิ ยงยีน. 2541: 8-9; อ้างอิงจาก Baumrind. 1971: unpagged) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้อำนาจควบคุมและออกคำสั่งให้เด็กทำตามที่พ่อแม่ต้องการ โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง ไม่สนใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็ก ห้างเหินและให้ความอบอุ่นแก่เด็กน้อย

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่สนับสนุนให้ลูกมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะ โดยกำหนดขอบเขตของพฤติกรรม พร้อมทั้งมุ่งหวังให้เด็กเชื่อฟังแต่ขณะเดียวกันก็ยังให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง โดยพ่อแม่แสดงการยอมรับความคิดเห็นของเด็กสนใจอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก ให้ความอบอุ่นและอธิบายเหตุผล ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูที่สมดุลกันระหว่างการควบคุมและการปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักตามใจ (Permissive) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนและยอมรับเด็ก ปล่อยให้เด็กทำตามความต้องการของตัวเองโดยไม่มีขอบเขต โดยไม่เรียกร้องให้เด็กทำตามที่พ่อแม่ต้องการ ไม่มีการประเมิณเด็ก ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กในระดับสูง ให้ความรักโดยไม่มีการควบคุมพฤติกรรมเด็ก

โรเจอร์ (Rogers. 1972: 117) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ใช้การอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้ลูกรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม พ่อแม่ไม่ตามใจจนเกินไปหรือเข้มงวดจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดของลูก ให้ความร่วมมือแก่ลูกตามโอกาสอันควร

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่าพ่อแม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของตน ทำให้รู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ลูกมีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของพ่อแม่ พ่อแม่ใช้คำพูดที่ลูกรู้สึกอาย

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ลูกรู้สึกว่าตนเองได้รับการตามใจ และไม่ได้รับความเอาใจใส่ให้คำแนะนำช่วยเหลือจากพ่อแม่เท่าที่ควร

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2528: 15) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูตามแบบสังคมไทยออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. รักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรด้วยความรักใคร่ เอาใจใส่ทุกข์สุขของเด็กมาก การอบรมแบบนี้เป็นการให้ในสิ่งที่เด็กต้องการ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ เด็กจะให้ความสำคัญต่อบิดามารดา ยอมรับการอบรมสั่งสอนต่างๆ

2. ใช้เหตุผล หมายถึง บิดามารดาที่อธิบายเหตุผลแก่เด็กในเวลาที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำของลูก ลงโทษลูก มีการให้รางวัลและลงโทษอย่างเหมาะสมกับการกระทำของลูกมากกว่าปฏิบัติต่อกันตามอารมณ์ ช่วยให้ลูกรู้สึกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ

3. การลงโทษทางจิตหรือทางกาย หมายถึง บิดามารดาใช้วิธีลงโทษทางกายหรือทางจิตกับเด็ก การลงโทษทางกายจะเป็นวิธีปรับพฤติกรรมที่บิดามารดาใช้อย่างจริงจัง ใช้มากหรือน้อยกว่าให้รางวัล การลงโทษทางกายมีประโยชน์น้อย ยับยั้งพฤติกรรมได้ชั่วคราว ทำให้เด็กก้าวร้าว ซอซังแกล และข่มเหงผู้อ่อนแอ ส่วนการลงโทษทางจิตจะช่วยส่งเสริมจริยธรรมของเด็ก

4. แบบควบคุม หมายถึง การออกคำสั่งให้เด็กทำตาม แล้วผู้ใหญ่คอยตรวจตราใกล้ชิดว่าทำตามที่ต้องการหรือไม่ ถ้าไม่ทำตามจะลงโทษเด็ก ถ้าควบคุมน้อยจะปล่อยให้เด็กคิดและตัดสินใจเองว่าควรทำหรือไม่ เปิดโอกาสให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ่อยครั้ง ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเด็กนัก ถ้าควบคุมน้อยจะเป็นการรักสนับสนุน

5. ฟังตนเองเร็ว หมายถึง การที่บิดามารดาเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ภายใต้การแนะนำและฝึกฝนจากบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูช่วยให้เด็กช่วยตนเองเร็ว และไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมากและนานไป

มาริสา รัฐปัทย์ (เกตุวดี กัมพลศิริ, 2546: 32 อ้างอิงจากมาริสา รัฐปัทย์, 2532: 12-20) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและการแสดงออกของลูก สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีโอกาสเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจใดๆ เกิดจากความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัว ใช้เหตุผลในการที่ส่งเสริมหรือห้ามกระทำสิ่งต่างๆ ให้ลูกมีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมบางอย่าง และร่วมมือกับลูกตามโอกาสอันควร โดยเด็กที่ทางบ้านเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะพัฒนามุขลักษณะอย่างเต็มที่ เพราะได้ฟังคำแนะนำต่างๆ จากผู้ใหญ่และรู้จักตัดสินใจว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ ทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เกิดความเชื่อมั่นที่จะทำอะไรตามความคิด เพราะเด็กจะมีโอกาสใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ หัดคิดริเริ่มและตัดสินใจจากเรื่องเล็กไปสู่เรื่องใหญ่ มีนิสัยเป็นคนอดได้รอได้ มีความอดทน อุตสาหะเพียรพยายาม ที่จะให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต มีความสามารถในการทำนาย หรือคาดการณ์ล่วงหน้า คือ เป็นผู้ที่สามารถโยน

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเข้าด้วยกัน และสามารถมองเห็นว่าสถานการณ์หรือพฤติกรรมหนึ่งๆ จะส่งผลอย่างไรบ้าง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่ให้อิสระแก่ลูก ควบคุมให้ลูกอยู่ในระเบียบวินัย มักจะลงโทษเมื่อทำผิดโดยเฉพาะไม่ทำตามกฎเกณฑ์หรือระเบียบวินัยที่ตั้งไว้ พ่อแม่มีอำนาจสิทธิขาดในครอบครัว เป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมายและกฎเกณฑ์ทุกอย่าง ลูกเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกมีน้อยมาก ลูกจะรู้สึกว่าเขาควบคุมตนเอง ไม่มั่นคงปลอดภัย และการที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งอยู่ตลอดเวลาทำให้เด็กขาดความริเริ่ม ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ไม่สามารถขบปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะขาดโอกาสฝึกฝน การใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง มักไม่มีความรับผิดชอบ เป็นคนเชื่อคนอื่นง่าย และยอมพ่ายแพ้สิ่งต่างๆ ง่าย โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ตนพบว่ายากลำบาก มีปมด้อยง่าย และขาดพลังที่จะต่อสู้และเรียนรู้สิ่งที่ยาก

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทอดทิ้งลูก ไม่ดูแลเอาใจใส่ลูก มักปล่อยให้ลูกทำตามใจชอบ ไม่ค่อยช่วยเหลือแนะนำ มักตำหนิหรือลงโทษอย่างรุนแรง เมื่อลูกกระทำผิดพ่อแม่มักใช้อารมณ์กับลูกมากกว่าเหตุผล ลูกจะรู้สึกขาดความรักและมักมองโลกในแง่ร้าย ไม่ไว้วางใจผู้อื่น พ่อแม่มักไม่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนไม่ว่าเรื่องใดๆ ชอบวิจารณ์ ชอบตำหนิ และชอบนำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ทำให้เด็กขาดระเบียบวินัย ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีความขยันขันแข็ง ไม่มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ขาดความกระตือรือร้น รู้สึกไม่มั่นคงทำอะไรขาดหลักการ พ่อแม่ขาดการฝึกฝนให้เด็กได้รู้จักการพึ่งตนเอง ไม่ช่วยเหลือแนะนำ ทำให้ลูกไม่มีแนวทางชีวิตสำหรับยึดถือ ไม่รู้จักคิดและไม่รู้จักคุณค่าของการกระทำสิ่งต่างๆ ครอบครัวที่อบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะนี้ มักเป็นครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรัก ความอบอุ่น ไม่สามารถให้ความรักกับลูกได้ด้วยคำพูด และกิริยาท่าทางที่แสดงถึงความรักความห่วงใย พ่อแม่ต่างแยกกันไปคนละทางตามความเห็นชอบของตน ไม่สนใจลูกเท่าที่ควร พ่อแม่เชื่อว่าเด็กจะดีก็ดีเอง จะชั่วก็ชั่วเอง ทำให้คิดว่าตนเองไม่ต้องรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนลูกให้ประพฤติในสิ่งที่ควรประพฤติ เวลาเกิดปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นกับลูกก็ไม่ช่วยให้ลูกรู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ เด็กที่เกิดมาในบรรยากาศเช่นนี้จะรู้สึกว่าขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่ มักจะมองโลกในแง่ร้าย ขาดระเบียบวินัย ขาดความซื่อสัตย์

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักและตามใจ หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่เอาอกเอาใจลูกตลอดเวลา ไม่ขัดใจลูกและยอมทำตามลูกทุกอย่างแม้ทำผิดก็ไม่ทำโทษ มักคอยช่วยเหลือปกป้องคุ้มครองตลอดเวลา ไม่ยอมให้ลูกตัดสินใจหรือลงมือทำอะไรด้วยตนเอง พ่อแม่จะเป็นผู้ทำให้ตลอด ทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง ไม่รู้จักคิด ไม่รู้จักตัดสินใจ ขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัย ขาดความสามารถในการควบคุมสมาธิให้มั่นคง ไม่มีระเบียบ มักขี้เกียจและเฉื่อยชา มีความเชื่อมั่นใน

ตนเองมากเกินไป ครอบครัวที่รักลูกมากเกินไปจะทำให้เด็กถูกทำลายพัฒนาการด้านต่างๆ ถูกทำลายพัฒนาการด้านความคิด อารมณ์ และสังคม ผลที่ตามมาคือ ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าทำสิ่งใด ไม่รู้จักตนเอง ไม่เข้าใจไม่เป็นตัวของตัวเองต้องพึ่งพาผู้อื่น

ประดินันท์ อุปรมัย (2537: 246) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลและสมเหตุสมผล หมายถึง การที่พ่อแม่ให้ความสำคัญกับเด็ก เข้าใจพัฒนาการของเด็ก รับฟังความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้งจากเด็ก ส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์และห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ควรทำ ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามสมควร อบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองและกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ประพฤติตนให้เป็นที่ชื่นชมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นให้คำชมเชยสำหรับพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นครั้งคราวและไม่ลงโทษเด็กจนเกินกว่าเหตุ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบโอ้อวดหรือตามใจมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่มุ่งสนองความต้องการของลูกเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลด้านอื่นที่จะเกิดขึ้น พ่อแม่จะทำทุกอย่างเพื่อลูกและบางครั้งยอมเสียมารยาทกับผู้อื่นเพียงเพื่อให้ลูกได้ในสิ่งที่ต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกดขี่ถือความคิดของพ่อแม่เป็นใหญ่ หมายถึง การที่พ่อแม่ชอบบังคับให้ลูกทำในสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ โดยไม่คิดว่าลูกจะพอใจหรือไม่พอใจ และพ่อแม่มักจะมั่นใจว่าการกระทำของตนเองนั้นถูกต้อง เพราะถือว่าเป็นการกระทำเพราะความรักความหวังดีและมีประสบการณ์มาก่อน ชอบให้ลูกอยู่ในระเบียบวินัยและตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ สำหรับลูก ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน การแต่งกาย ความประพฤติและการแสดงความคิดเห็น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามอารมณ์ หมายถึง การเลี้ยงดูที่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของพ่อแม่ไม่คงเส้นคงวา เมื่อใดที่พ่อแม่อารมณ์ดีก็จะตามใจลูกมากกว่าปกติ แต่เมื่อใดที่พ่อแม่อารมณ์ไม่ดีก็ไม่ให้ความสนใจลูก บางครั้งอยากใช้เหตุผลก็จะพูดคุยกับลูกแบบมีเหตุผล แต่บางครั้งก็ไม่มีเวลาที่จะพูดคุยกับลูก

ใจทิพย์ พวงทอง (2540: 9-10) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democratic) หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้มีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเองและให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครอง (Overprotection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าได้ไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ

หรือทำอะไรด้วยตนเอง ถูกควบคุมให้อยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกันให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้อำนาจควบคุม (Authoritarian) หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูใช้กฎ หรือระเบียบที่เข้มงวด เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมที่ต้องการโดยไม่มีการอธิบายเหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามจะลงโทษอย่างรุนแรง แต่ถ้าปฏิบัติได้ตามที่ต้องการก็จะมีคำชมเชย หรือให้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หมายถึง การปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดูที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่สนับสนุน หรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ ตำหนิ ลงโทษที่รุนแรง ปราศเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยความเป็นอยู่

เกตุวดี กัมพลาศิริ (2546: 6-7) ได้แบ่งการเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลและสมเหตุสมผล หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยอมรับในความสำคัญ มีความเข้าใจพัฒนาการ ยอมรับฟังความคิดเห็นหรือข้อโต้แย้ง ห้ามปรามเมื่อเห็นว่าทำในสิ่งที่ไม่สมควร ส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ โอนอ่อนผ่อนตามถ้ามีเหตุผลเพียงพอและผลการกระทำนั้นไม่เป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเองหรือผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือตามโอกาสอันควร ขณะเดียวกันก็อบรมสั่งสอนหรือสนับสนุนให้รู้จักช่วยเหลือตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักที่จะประพฤติดนให้เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ให้คำชมเชยต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นครั้งคราว และไม่ลงโทษเด็กจนเกินกว่าเหตุ

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไป หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่มุ่งสนองความต้องการหรือความปรารถนาของนักเรียนเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงผลในด้านอื่นที่จะเกิดขึ้น นอกจากความพอใจและความสุขที่นักเรียนได้รับเท่านั้น ยอมลำบากไม่ว่าจะโดยจำเป็นหรือไม่จำเป็น และบางครั้งยอมเสียมารยาทกับผู้อื่นเพียงเพื่อให้บุตรและธิดาได้รับสิ่งที่ต้องการ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ชอบบังคับให้ทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเหมาะสม โดยไม่ค่อยสนใจว่าการกระทำของตนจะต้องดีและถูกต้องเพราะเป็นการกระทำไปด้วยความรัก ความหวังดีหรือมีประสบการณ์มาก่อน เมื่อมีความคาดหวังอยากให้ลูกประกอบอาชีพอะไรในอนาคต ก็มักจะเตรียมหรือเคี่ยวเข็ญให้บุตรและธิดาสนใจในอาชีพที่ตนมุ่งหวังไว้ ชอบให้บุตรและธิดาอยู่ในระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้น ทั้งในด้านการทำงาน การแต่งกาย การเรียน ความประพฤติ หรือการแสดงความคิดเห็น

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบตามอารมณ์ หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ไม่มีความสม่ำเสมอหรือไม่คงเส้นคงวา ในการแสดงพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูขึ้นอยู่กับอารมณ์พ่อแม่เป็น

สำคัญ ถ้าพ่อแม่สบายใจมากรู้สึกรักอยากเอาใจบุตรและธิดาก็อาจตามใจนักเรียนมากเกินไป ถ้าพ่อแม่หงุดหงิดไม่สบายใจก็อาจไม่สนใจว่านักเรียนเป็นอย่างไร ถ้าเมื่อไรอยากใช้เหตุผลก็อาจพูดคุยกับนักเรียนดี แต่บางกรณีที่ไม่ค่อยมีเวลาก็มักบังคับให้ทำตามคำสั่งโดยห้ามโต้แย้งหรือซักถาม

จากแนวคิดเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู จะเห็นได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบ่งได้เป็นหลายรูปแบบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะยึดแนวทางในการแบ่งรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูตามแนวคิดของ เกตุวดี กัมพลาศิริ ซึ่งแบ่งการอบรมเลี้ยงดูได้เป็น 4 รูปแบบดังที่กล่าวไปข้างต้นโดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเพียงหนึ่งรูปแบบคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลมาศึกษาเพียงแบบเดียวเท่านั้น

2.3 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดู

ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จะไม่เพียงพอแค่การรับถ่ายทอดทางพันธุกรรม หากแต่ต้องมีองค์ประกอบอีกประการหนึ่งคือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) (สุพัตรา สุภาพ. 2534: 8) หรือในทางจิตวิทยาเรียกว่า การอบรมเลี้ยงดู (ทัตดาว ลิ้มพะสุต. 2543: 8) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่ปรากฏแต่เฉพาะสังคมมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ด้วยมนุษย์มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายและประสิทธิภาพของสมอง ดังนั้นมนุษย์จึงมีความสามารถในการเรียนรู้และจดจำได้มากขึ้นตามกาลเวลาที่ผ่านไป (ปฟ้าณี วิจิตรวัฒนา. 2542: 7-8) นอกจากนี้มนุษย์ยังมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานกว่าจะสามารถพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ ดังนั้นในทุกวัฒนธรรมครอบครัวจะมีหน้าที่พื้นฐาน คือ การปกป้องและการเลี้ยงดูเด็ก (Schaefer. 1988: 383) แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า การอบรมเลี้ยงดูจะบ่งบอกถึงนัยทางกายภาพเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังขยายความถึงการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กในด้านของตำแหน่งทางสังคมของตน ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านชนชั้น ศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ (Macionnis. 1988: 65) ดังนั้นรูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูก็มีแนวโน้มที่แตกต่างกันออกไประหว่างครอบครัวซึ่งมีชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน (Appelbaum. 1998: 112) ทั้งนี้เมื่อการอบรมเลี้ยงดูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล (วรภรณ์ รักวิจัย. 2529: 7-8) ดังที่นักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่าประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กได้รับการเลี้ยงดูจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก ดังนั้นบิดา มารดา หรือผู้ที่เลี้ยงดูจึงมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังบุคลิกภาพให้แก่เด็กและอบรมให้เด็กแสดงพฤติกรรมต่างๆ ที่เหมาะสมตามโอกาส (อมราวดี ณ อุบล. 2544: 61) ทั้งนี้ ปรีศนา คำชื่น (2540: 15) ได้สรุปความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูว่า การอบรมเลี้ยงดูจะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม รวมถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละสังคม นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูยังส่งผลกระทบต่อการบรรลุตามขั้นพัฒนาการ ผลจากการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูที่เหมาะสมย่อมจะส่งผลให้เด็กเป็นบุคคลที่สมบูรณ์สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. สัมพันธภาพภายในครอบครัว

3.1 ความหมายของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

ฟรานเชสและหลุยส์ (Francec & Louise. 1995:191-239) กล่าวว่าพ่อแม่พี่น้องและครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีชีวิตที่ดีของเด็กโดยเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ดีก็จะมีค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีตามครอบครัว

จรรยา ทองถาวร(2533: 107 - 111) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่มั่นคง หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยความรัก ความเมตตา และมีหลักคุณธรรม ในการประพฤติปฏิบัติต่อกันด้วยความอบอุ่นในจิตใจ อันเกิดจากรักและความหวังดี ต่อกันด้วยความจริงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์เราต้องการมากที่สุด ในการพัฒนาความเป็นบุคคลที่พึงปรารถนาของชุมชนและสังคม นอกเหนือจากปัจจัยที่มนุษย์ต้องการ

ศิริพร สุวรรณทศ(2541: 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง การที่บิดามารดามีการกระทำต่อกันในเรื่องการแก้ปัญหาาร่วมกันในครอบครัว การแสดงบทบาทตามหน้าที่ ความผูกพันตามอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม การสื่อสารในครอบครัว การตอบสนองตอบทางอารมณ์ซึ่งกันและกัน และการกระทำหน้าที่สิ่งต่างๆ

กุลวรรณ วิทยาวงศจุ (2526: 5-7) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อกัน พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ และพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อกัน เช่น พ่อแม่ให้ความรักความห่วงใย ไว้วางใจ ให้ลูกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการพักผ่อนร่วมกัน ให้กำลังใจลูก และไม่เข้มงวดกวดขันหรือควบคุมลูกมากเกินไป ลูกให้ความรักความเคารพต่อพ่อแม่ ยอมรับเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่

ศรีทัตติม พานิชพันธ์ (2527: 115-116) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง ความเกี่ยวข้อง ความผูกพันรักใคร่ ความสนิทสนมกลมเกลียวกัน ความคุ้นเคยใกล้ชิดกันฉันมิตร สัมพันธภาพเกิดจากการติดต่อกันระหว่างบุคคลสองคนซึ่งมีความในใจบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน มีการสนทนาติดต่อใกล้ชิดกัน สัมพันธภาพนี้อาจเป็นไปในทางที่ดี คือเป็นมิตร หรืออาจจะเป็นไปในทางที่ไม่ดี คือเป็นศัตรูก็ได้ ถ้าเป็นไปในทางที่เป็นมิตรก็จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี แต่ในทางตรงข้าม ถ้าการแสดงออกเป็นไปในทางที่เป็นศัตรูและผู้ตอบสนองมีความรู้สึกที่เป็นศัตรู ย่อมก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดี

โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม (2541: 9) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัว การแสดงออกด้านความสัมพันธ์ของบิดามารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร และการมีส่วนร่วมในครอบครัว

นุซลดา โรจนประภาพรรณ (2541: 57) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันรักใคร่ปรองดองกัน และสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

พรจิรา วงศ์ชนะภัย (2545: 6) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อบิดามารดา เพื่อให้มีความสัมพันธ์ที่ดี

สมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์ (2546: 7) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การผูกพันและสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเกี่ยวข้อง ผูกพันกันระหว่างพ่อแม่กับลูก ประกอบด้วย ความคุ้นเคยสนิทสนมระหว่างกัน ความเชื่อถือไว้วางใจที่มีต่อกัน ความผูกพันรักใคร่ระหว่างกัน และความสอดคล้องในสิ่งที่ปฏิบัติต่อกัน

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อนักเรียน พฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อบิดามารดา รวมถึงพฤติกรรมที่บิดาและมารดาปฏิบัติต่อกัน ที่แสดงถึงความผูกพันรักใคร่ปรองดองกัน คอยเป็นกำลังใจ เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและสามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ครอบครัวเป็นรากฐานที่สำคัญในชีวิตของบุคคล ครอบครัวที่มีบรรยากาศของความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความมั่นคงในอารมณ์ ย่อมจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในทางที่ดี คือรู้จักการปรับตัว มีความภาคภูมิใจในครอบครัว ภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและมองโลกในแง่ดี (ประโยชน์ สายัณห์วัฒน์. 2537: 82-83)

อิริกสัน (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2530: 40; อ้างอิงจาก Erikson. 1950) กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับครอบครัวเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์มีพฤติกรรมนานาประเภท และหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ดังนั้น ความสัมพันธ์ของครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่จำเป็นต่อการเอื้อให้เกิดบุคลิกภาพ การแสดงออกทางอารมณ์และการจัดการอารมณ์ที่เหมาะสม

เฮิร์ลลอค (Hurlock. 1964: 661) กล่าวว่า พ่อแม่ที่ยอมรับเด็ก คือ ให้ความรักความสนใจและสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นในบ้าน ผลตามมา คือ ทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคง ร่าเริง สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ และปรับตัวได้ดี

ครอนบาค (Cronbach. 1970: 112-115) มีแนวคิดว่าคุณลักษณะทางจิตวิทยาในครอบครัวซึ่งประกอบด้วยบรรยากาศทางปัญญาและบรรยากาศทางอารมณ์ สำหรับบรรยากาศทางอารมณ์นั้นเป็นคุณลักษณะหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวที่บิดามารดาสร้างขึ้น เด็กที่ประสบความสำเร็จในชีวิตมักมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีเจตคติที่ดีต่อลูก และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ถ้าเด็กมีบิดามารดาที่เข้าใจตน ให้ความรัก ความอบอุ่น และช่วยเหลือในเวลาที่ต้องการ เด็กย่อมมีสุขภาพจิตที่ดี

อัมเบอร์สัน (จงกลนี ตัญเจริญ. 2540: 34; อ้างอิงจาก Umberson. 1992: 664-674) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพระหว่างครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดที่แสดงออกในลักษณะการควบคุมดูแลและเปรียบเสมือนการให้กำลังใจ และไม่มีผลต่อปัญหาด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสัมพันธภาพในครอบครัวจะมั่นคงได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
2. บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อสังคม

5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตร ต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

จรรยา สุวรรณทัต (2523: 54-56) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ดังนี้

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวใดที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่ขัดสน ย่อมนำมาซึ่งความสงบสุขของครอบครัว เกิดความกลมเกลียวสมัครสมานกันในครอบครัว

2. การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสามารถปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตนเองทั้งพ่อแม่และตัวเด็กเอง

3. การรู้จักธรรมชาติและความต้องการมูลฐานของเด็ก พ่อแม่ที่พยายามเข้าใจในลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโต และมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือเด็กเมื่อเกิดปัญหา ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี

4. ความคงเส้นคงวาของพ่อแม่ในการวางระเบียบวินัย ปัจจัยนี้นับว่ามีอิทธิพลมากต่อสภาพแวดล้อมในครอบครัว โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีความอดทนน้อยต่อการไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความคลอนแคลนในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูก

กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์ (2524: 60) กล่าวว่า สุขภาพจิตของบิดามารดาเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าบิดามารดามีสุขภาพจิตดี บุตรก็จะมีสุขภาพจิตดีไปด้วย เพราะการอยู่ในบรรยากาศที่อบอุ่น ทำให้บุตรมีประสบการณ์ทางสังคมและปรับตัวได้ดี แต่ถ้าบิดามารดาแตกร้างไม่ลงรอยกัน บุตรก็จะได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ความสามารถในการปรับตัวจะต่ำ

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526: 5-7) ได้จำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

1. การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่และลูกมีกิจกรรมร่วมกันในการพักผ่อนหย่อนใจเมื่อมีเวลาว่าง
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องราวต่างๆ หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เกี่ยวกับทุกข์สุข ความลับในเรื่องต่างๆ ของพ่อแม่ เช่น ปัญหาทางการเงิน ปัญหาทางการงาน
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการตัดสินใจกระทำการต่างๆ ภายในบ้าน เช่น การจัดระเบียบกฎเกณฑ์ภายในบ้าน
4. การเห็นชอบของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกในลักษณะของการเห็นด้วยกับการกระทำ ความคิดเห็นของลูก เช่น การไม่ปฏิเสธข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือการกระทำต่างๆ ของลูก
5. ความรักความห่วงใยของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่ลูกรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรักความห่วงใยที่มีต่อลูก เช่น การช่วยเหลือคลี่คลายปัญหาต่างๆ การให้ความเป็นกันเองกับลูก
6. ความไว้วางใจของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงความไว้วางใจในตัวลูกว่าสามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
7. การที่พ่อแม่เห็นด้วยกับกิจกรรมของเพื่อนๆ ของลูก หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงการเห็นด้วยกับการที่ลูกไปมีกิจกรรมกับเพื่อนๆ โดยที่ไม่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคหรือแสดงถึงความไม่ไว้วางใจในการไปร่วมกิจกรรม
8. การที่ลูกยอมรับเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่ หมายถึง การที่ลูกแสดงพฤติกรรมยอมรับมาตรฐานการดำรงชีวิตของพ่อแม่ เช่น เห็นด้วยกับความคิดเห็นของพ่อแม่ในด้านการเรียน การทำงาน ทักษะคติ และยินยอมกระทำตามเกณฑ์ที่พ่อแม่กำหนดด้วยความยินดี
9. ความรักและความเคารพของลูกที่มีต่อพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของลูกที่แสดงต่อพ่อแม่ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรัก ความเคารพพ่อแม่โดยการเชื่องฟังพ่อแม่ ไม่ขัดใจ ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

10. การไม่มีข้อกำหนดมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นข้อกำหนดหรือจำกัดความประพฤติของลูกมากเกินไป

11. การไม่เข้มงวดกวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงการกระทำใดๆ ที่สื่อแสดงถึงความเข้มงวดในระเบียบวินัย เช่น การลงโทษอย่างรุนแรง การไม่ยึดหยุ่นในระเบียบวินัย การบังคับให้ลูกปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงความพร้อม

12. การไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกอย่างไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไปหรือไม่แสดงพฤติกรรมต่างๆ เหมือนหนึ่งลูกไม่มีความสามารถดูแลตนเองได้ หรือเหมือนลูกเป็นเด็กเล็กๆ

13. การที่พ่อแม่ไม่ค่อยย้าเตือนถึงความสำเร็จ หมายถึง พ่อแม่ไม่ค่อยย้าเตือนหรือบอกร้าลูกให้ได้รับความสำเร็จในการทำงานมากเกินไป เช่น ไม่เคี่ยวเข็ญให้ลูกกระทำสิ่งต่างๆ มากเกินไป

14. การยินดีให้กำลังใจเพื่อความสำเร็จ หมายถึง การที่พ่อแม่ให้กำลังใจ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ทั้งการกระทำและด้วยคำพูด

15. ความกลมเกลียวของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่กระทำต่อกันในลักษณะที่ไม่มีความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2529: 166-167) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว เกิดจากบุคคลในครอบครัวให้ความรักความห่วงใย ความเข้าใจซึ่งกันและกัน เมื่อประสบปัญหาที่หันหน้าเข้าปรึกษากัน บิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่เด็กรักและเชื่อฟัง ดังนั้นถ้าบิดามารดาได้อุทิศเวลาในการอบรมขัดเกลานิสัยเด็ก ให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ เด็กจะประพฤติตนในทางที่ดีมากกว่าประพฤติตนในทางที่เสื่อมเสียถ้าหากสัมพันธภาพในครอบครัวมีแต่การทะเลาะวิวาท ดุด่า หรือเข้มงวดกวดขันมากเกินไป ก็ทำให้เด็กขาดความรัก เปื่อหน่ายบ้าน ซึ่งเป็นสาเหตุให้เด็กมีความประพฤติที่เป็นปัญหาได้

ศรีธรรม ธนะภูมิ (2535: 78) กล่าวว่า ภายในครอบครัว บิดามารดามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้วัยรุ่นผ่านพ้นวิกฤติการณ์ชีวิตในช่วงวัยนี้ไปได้โดย

1. ให้โอกาสในการรับผิดชอบตนเองและรับผิดชอบบางส่วนของครอบครัว
2. ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์หรือการบังคับในการดูแลอบรมและให้คำปรึกษา
3. กระตุ้นและส่งเสริมการปรับตัวที่เหมาะสม ห้ามปรามการกระทำที่ไม่เหมาะสม อธิบายสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ
4. เมื่อมีข้อขัดแย้งหรือมีความสงสัยก็สามารถพูดคุยปรึกษากันได้แบบผู้ใหญ่ มีการยอมรับซึ่งกันและกัน

3.3 ลักษณะของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

กิติพัฒน์ นนทบุรีมະດຸລຢ໌ (2530: 5-7) ได้รวบรวมลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิดไว้ พอสรุปได้ว่าครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างมีคุณภาพมีลักษณะดังนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว แสดงความพึงพอใจ ชื่นชมและตระหนักในคุณค่าของกันและกัน
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจ ไม่ใช้การบังคับหรือการบังเอิญจะช่วยให้สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงมากขึ้น
3. สมาชิกภายในครอบครัว รู้สึกว่าตนต้องส่งเสริม ให้สมาชิกคนอื่น ในครอบครัวได้มีความสุข มีสวัสดิภาพ
4. การติดต่อสื่อสาร ระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอโดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวโดยตรง
5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกัน
6. มีความสามารถในการจัดการปัญหา ที่เกิดขึ้นในครอบครัว ได้เป็นอย่างดี ทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันสู้กับปัญหาได้ในที่สุด

วิทยา นาควัระ(2537: 258-259) ได้สรุปว่า ลักษณะของความสัมพันธที่ดีของบุคคลในครอบครัว ต้องประกอบด้วย การมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง มีศรัทธาต่อกัน รักกันมีวินัย รับผิดชอบ และรู้จักบทบาทหน้าที่ ของแต่ละคน มีความปรารถนาดีต่อกัน และสามารถแสดงความรู้สึกผสมผสาน ทั้งหมดนี้ออกมาในปริมาณที่พอเหมาะ

3.4 ความสำคัญของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

สุมน อมรวิวัฒน์ (2537: 55) กล่าวว่า บรรยาการในครอบครัวมีความมากต่อการพัฒนาจิตใจของเด็ก ถ้าพ่อแม่ลูกมีความสัมพันธ์กัน ใกล้ชิด พุดจาไพเราะสุภาพ ครอบครัวมีความอบอุ่น พ่อแม่หมั่นทำบุญสุนทาน ลูกได้เห็นแบบที่ดีงามจึงมีความมั่นใจในตนเองรักเมตตาผู้อื่น และมีบุคลิกภาพร่าเริงแจ่มใส พ่อแม่เลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น หมา แมว นก เป็ด ไก่ เป็นต้น ลูกก็ได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ในครอบครัวทั้งคนและสัตว์ มีจิตใจอ่อนโยน ห่วงใยทุกข์สุขของผู้อื่นอยู่เสมอ สำนวนภาษาไทยเรียกครอบครัวที่มีบรรยาการเช่นนี้ว่า"อยู่เย็นเป็นสุข" แต่ถ้าครอบครัวใดมีบรรยาการที่เครียด พ่อแม่ทะเลาะวิวาทกันทุกวัน ผู้ใหญ่ดุด่าเด็กอย่างหยาบคายไร้เหตุผล หรือใช้อำนาจข่มขู่ จนเด็กกลัวฉุนเฉียว เด็กจะขาดความมั่นใจในตนเอง หักพุดปิด เพื่อป้องกันตนเองให้พ้นจากการถูกลงโทษ บางครั้งพ่อดื่มเหล้าเมาอะอะอาลาลาวาด แม่ถูกพ่อทุบตี บรรยาการในบ้าน

ไม่มีความสงบ เด็กเคยชินต่อความรุนแรงก็เริ่มมีพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะคิดว่าการแสดงกำลังข่มขู่ เป็นวิธีการที่ทำให้ได้สิ่งที่คาดหวัง บรรยายภาพที่สับสนวุ่นวายในครอบครัวเช่นนี้ มีสำนวนไทยว่า “บ้านแตกสาแหรกขาด” หรือ “บ้านเรือนร้อนเป็นไฟ”

สุพัตรา สุภาพ. (2542: 89,91) กล่าวว่า การเลี้ยงลูกแบบเข้าอกเข้าใจจะทำให้เกิดความรักความอบอุ่นทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือลูกตั้งแต่เด็กจนถึงวัยรุ่น เพราะความรักเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างชีวิตที่ดี ถ้ามีการให้กันอย่างพอเหมาะพอควร ซึ่งถ้าลูกรักพ่อแม่ลูกจะไม่ค่อยทำอะไรผิดเพราะกลัวพ่อแม่ไม่รัก พ่อแม่ควรพูดคุยกับลูกเพื่อจะได้เข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของลูกและให้ลูกรู้ว่า ไม่ว่าลูกจะโตแค่ไหนพ่อแม่จะรักลูก และเป็นที่พึ่งได้เสมอ เพื่อลูกจะได้รู้ว่า ไม่ว่าลูกจะผิดไปบ้าง พ่อแม่จะให้ภัยและช่วยลูกเดินก้าวต่อไปด้วยความรักความอบอุ่นเต็มหัวใจ ลูกจะรักและกตัญญูต่อพ่อแม่อย่างหมดหัวใจเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544: 63) กล่าวว่าครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมขนาดเล็กที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางสมรส และทางสายโลหิตครอบครัวเป็นสถาบันเก่าแก่ที่สุด เล็กที่สุด แต่สำคัญที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งกำเนิดหรือเป็นรากฐานของระบบสังคมทั้งหลายเป็นแหล่งปลูกฝังความรู้ กวาระเปียบ แบบแผน คุณธรรม จริยธรรม พฤติกรรมของคนสังคมและยังสร้างความสัมพันธ์ของผู้คน สร้างบรรทัดฐานของสังคม รวมทั้งสร้างสมาชิกให้แก่สังคม ทำให้สังคมดำรงอยู่ต่อไป

จากแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวจะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีจะเป็นพื้นฐานขั้นสูงของครอบครัวที่ส่งผลต่อสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน จะเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกโดยเฉพาะบุตรและจะเป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นด้วย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

4.1 ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง

สมิท (Smith. 1961: 185) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเองหมายถึงการพึงพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเองหรือการยอมรับตนเอง บุคคลใดมีความเชื่อมั่นในตนเองมากน้อยเพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งระหว่างตนตามเป็นจริง (Real Self) กับตนตามอุดมคติ (Ideal Self) ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นมาก จะเป็นเหตุทำให้ตนมีความรู้สึกไม่มีคุณค่า ไม่พึงพอใจ ซึ่งหมายถึงขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

แบลร์ (ธัญญา คนอยู่. 2547: 18 อ้างอิงจาก Blair. 1968: 138) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความมั่นใจ มีความเพียรพยายาม และกล้าหาญในการที่จะกระทำการใดให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรค กล้าที่จะเผชิญกับสถานการณ์ใดๆ ด้วยความไม่กลัว

สมุท ศิริโช (2522: 296-297) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความรู้สึกสำนึก และเป็นประโยชน์ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งแก่แผนการดำเนินงานสร้างชีวิต บุคคลใดที่แสดงความเชื่อมั่นในตนเองออกมาในสมรรถภาพแห่งการปฏิบัติงาน ย่อมชักจูงให้บุคคลอื่นมีความเชื่อมั่นตามได้ และความเชื่อมั่นในตนเองจะเป็นพลังในการต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ได้ด้วยความมั่นใจ

สมิต อาชนิจกุล (2533: 94) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นความสามารถของบุคคลในการที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จในด้านการกล้าแสดงออก การพึ่งตนเอง การรู้จักนับถือตนเอง มีความคิดอ่านเป็นของตนเองไม่ตกเป็นทาสความคิดผู้อื่น มีความกล้าหาญไม่ท้อถอยเมื่อทำอะไรไม่สำเร็จ

กรมวิชาการ (2537: 1) ได้ให้ความหมายว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่างๆ ประสบความสำเร็จ ช่วยให้เราเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความพอใจและภาคภูมิใจ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง การแสดงออกของบุคคลที่มีความมั่นใจในการกระทำการใดๆ ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัญหาต่างๆ โดยไม่ท้อถอย สามารถที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะต้องเป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจกระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเอง ตลอดจนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสัน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง โดยอีริคสัน มีความเห็นว่า พัฒนาการทางบุคลิกภาพเกิดขึ้นได้เนื่องจากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กับสังคม และแต่ละขั้นจะมีช่วงวิกฤตสำหรับที่จะพัฒนาการเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะในชีวิตถ้าช่วงชีวิตพัฒนาการเป็นไปด้วยดีมีลักษณะทางบวกมากกว่าทางลบ พัฒนาการทางบุคลิกภาพก็จะเป็นไปในทางที่ดี ผู้ที่มีสุขภาพจิตดีย่อมสามารถเผชิญปัญหาหรือแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจได้ ในทางตรงข้ามถ้าช่วงชีวิตใดพัฒนาการเป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวกผู้นั้นจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัวและอิริคสันชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลที่แต่ละขั้นมีต่อกัน โดยที่พัฒนาการในขั้นหลังจะได้รับอิทธิพลจากขั้นก่อนนั้น และพัฒนาการของบุคคลมี 8 ขั้น ดังนี้ (สุปาณี สนิธิรัตน์; และคณะ. 2537: 45- 47)

ขั้นที่ 1 วัยแห่งความไว้วางใจ และความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust versus mistrust) อยู่ในระหว่างปีแรกของชีวิต หรือ 0 – 2 ปี ทารกขึ้นอยู่กับดูแลของผู้อื่น แม่ของเด็กจะเลี้ยงดู อุ้มชู แต่งตัว และแสดงการกระตุ้นใหม่ๆ ให้แก่ทารกอยู่เสมอ ทั้งพ่อและแม่จะกอดกกทารกไว้ พุดและเล่นกับลูก การปะทะสัมพันธ์ (interaction) ทางสังคมนี้เป็นเครื่องกำหนดทัศนคติของเขาในเวลาต่อมา ถ้าเด็กทารกได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก และได้รับการตอบสนองความต้องการทางร่างกายอย่างเพียงพอ เด็กก็จะเรียนรู้ถึงความไว้วางใจในสิ่งแวดล้อมของเขา ถ้าเขาไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม หรือถ้าพ่อแม่ไม่มีความคงเส้นคงวา หรือไม่มีความมั่นคงในการเลี้ยงดูลูก ทารกก็จะกลายเป็นคนขาดกลัว ขี้ตกใจและขาดความเชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจในตนเองเช่นเดียวกับที่ไม่ไว้วางใจในตัวผู้อื่น

ขั้นที่ 2 วัยแห่งความเป็นอิสระ และความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy versus doubt) อยู่ในระหว่างอายุ 2 – 3 ปี เด็กจะเรียนรู้เพื่อที่จะเดิน พุด และแสดงออกอย่างอิสระ เขาสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในอัตราที่รวดเร็ว และทำการสำรวจโลกด้วยตนเอง ถ้าพ่อแม่ของเด็กไม่คงเส้นคงวาในวิธีการส่งเสริมระเบียบวินัย มีแนวโน้มในการปกป้องเด็กมากเกินไป (over protection) หรือแสดงความไม่เห็นด้วยเมื่อเด็กแสดงออกถึงความคิดริเริ่มของเขา เด็กจะมีพฤติกรรมที่ไม่มั่นคง เกิดความสงสัยไม่แน่ใจ ขาดความเชื่อมั่น มีความละเอียดใจตนเอง ในทางตรงข้ามถ้าพ่อแม่สนับสนุนความคิดริเริ่ม มีการแสดงออกที่คงเส้นคงวา มีความมั่นคง และปล่อยให้เด็กมีอิสระอย่างเพียงพอ เด็กก็จะมีความสามารถขึ้น ในการที่จะเลือกเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ ที่ต้องการรู้จักควบคุมและปกครองตนเองได้

ขั้นที่ 3 วัยแห่งความคิดริเริ่ม และความรู้สึกผิด (Initiative versus guilt) อยู่ในระหว่างอายุ 4 – 5 ปี เริ่มพัฒนาทักษะในการเคลื่อนไหว เด็กจะเข้าสู่ความเจริญงอกงาม เพิ่มพูนประสบการณ์ต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง ถ้าบิดามารดาให้การส่งเสริมในกิจกรรมต่างๆ คำถามต่างๆ และการเล่นในทางสร้างสรรค์ โดยทั่วไป เด็กก็จะพบทางออกด้วยตัวเขาเองได้ง่ายขึ้น ประสบการณ์ต่างๆ ที่เพิ่มพูนขึ้นนั้นเป็นสิ่งที่เด็กยอมรับและยังพยายามเพิ่มพูนประสบการณ์ด้วยตนเอง แต่ถ้ากิจกรรมของเด็กและความอยากเห็นถูกพ่อแม่จำกัด หวงห้ามอยู่เสมอแล้ว เมื่อไรก็ตามที่เด็กจะพยายามเปลี่ยนแปลงไปด้วยตัวของเขาเอง เขาก็จะเกิดความรู้สึกผิด และเป็นการพัฒนาความรู้สึกผิดขึ้นในตัวเอง

ขั้นที่ 4 วัยแห่งความขยันหมั่นเพียร และความรู้สึกมีปมด้อย (Industry versus inferiority) อยู่ในระหว่างอายุ 6 – 11 ปี เด็กมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะทำงานเกี่ยวกับที่เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรม

ต่างๆ ด้วยตนเอง บทบาทของเด็กชายจะสอนให้ใช้ความสามารถที่พบใหม่ในการทำงาน หรือการสร้างสิ่งต่างๆ และบทบาทของเด็กหญิงก็คือการทำอาหารและเย็บผ้า เด็กในวัยนี้ทั้ง 2 เพศ มีอิสระเสรีในการศึกษาได้เท่าๆ กัน โดยการอ่านและการเรียนรู้สิ่งอื่นๆ ที่เขาสนใจ ถ้าได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่และครู เด็กจะพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งขึ้นเพื่อยึด มีความอยากรู้อยากเห็น และพยายามเสาะหาการกระตุ้นทางสติปัญญา ถ้าพ่อแม่และครูรบกวนหรือขัดขวางความซึ้นหมั่นเพียรในความพยายามค้นคว้าหาในครั้งแรกของเด็กแล้ว เด็กจะพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งมีปมด้อยและจะไม่เต็มใจทำงานให้สำเร็จได้ในอนาคต

ขั้นที่ 5 วัยแห่งการรู้จักตนเอง และความสับสนไม่เข้าใจตนเอง (Identity versus role confusion) อยู่ในวัยรุ่นอายุระหว่าง 12 – 18 ปี ในระยะนี้มีลักษณะทางเพศปรากฏชัด พวกเขาจะให้ความสนใจและเกี่ยวข้องกับเพื่อนต่างเพศมากขึ้น เด็กจะต้องทำการรวบรวมประสบการณ์ที่เคยได้รับมาก่อนทั้งหมดนั้น มารวมกันเพื่อพัฒนาความรู้สึกลึกซึ้งเข้าใจสภาพความเป็นจริงของตนเอง ซึ่งจะทำให้เขามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ นอกจากนี้เขายังมีการกำหนดถึงสิ่งที่ชีวิตเขาต้องการ เขารู้ว่าเขาเชื่ออะไรและใครที่เขาเชื่อ ถ้าเขาไม่สามารถทำการรวบรวมประสบการณ์ต่างๆ ที่เคยได้รับมาในตอนต้น เขาก็จะไม่สามารถพัฒนาการรู้จักตนเอง และเกิดความสับสนในบทบาทที่เขาควรจะเป็นมากขึ้น

ขั้นที่ 6 วัยแห่งความใกล้ชิดสนิทสนม และความรู้สึกอ้างว้างเปล่าเปลี่ยว (Intimacy versus isolation) เป็นวัยที่มีการนัดพบ การแต่งงาน และการเริ่มมีครอบครัว มีบุตรและเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเอาใจใส่ เรื่องต่างๆ ทั้งหมดนี้รวมอยู่ในวัยฉกรรจ์หรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ถ้าบุคคลมีความสำเร็จในความใกล้ชิดสนิทสนมแล้ว เขาก็สามารถสร้างความสัมพันธ์อันใกล้ชิดได้ เขาก็มีส่วนที่จะเป็นเจ้าของตัวเองและมีส่วนที่จะเป็นเจ้าของคนอื่นด้วย ถ้าบุคคลไม่สามารถที่จะให้ความสัมพันธ์อันคุ้นเคยใกล้ชิดแก่ผู้อื่น หรือไม่ได้รับความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ในการรู้จักตนเอง เขาก็จะพัฒนาความรู้สึกแยกตนเองออกจากผู้อื่น และรู้สึกโดดเดี่ยวเดียวดายในโลก

ขั้นที่ 7 วัยแห่งความสนใจบำรุงคนอื่น และการใส่ใจหมกมุ่นแต่เรื่องของตนเอง (Generativity versus self - absorption) อยู่ในวัยกลางคน เป็นเวลาที่แต่ละคนสามารถจะทำได้ความขัดแย้งระหว่างตนเองกับโลกภายนอกหมดสิ้นไป มีความตั้งใจที่จะสนับสนุนผู้อื่นให้เลื่อนฐานะดีขึ้น อิริคสันให้ความหมายของความสนใจบำรุงคนอื่นว่าคือความสามารถของแต่ละบุคคลที่มองสิ่งภายนอกตัว และสามารถเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ถ้าบุคคลไม่สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น อาจเพราะเขาไม่อาจตัดสินใจในความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเขามาก่อนได้ เขาก็มีแนวโน้มที่จะทำตนเป็นศูนย์กลาง คือสนใจแต่เรื่องตนเองและเฝ้าหาความสุขเฉพาะตนมากกว่าที่จะทำประโยชน์ต่อผู้อื่น

ขั้นที่ 8 วัยแห่งความมั่นคงสมบูรณ์ และความสิ้นหวังท้ออาลัย (Integrity versus despair) อยู่ในระยะของบุคคลที่เข้าสู่วัยชรา เป็นระยะที่สะท้อนให้เห็นความเป็นมาในอดีต ถ้าเขาประสบความสำเร็จในการทำงานที่ผ่านมา และคิดถึงชีวิตของตนด้วยความชื่นชมยินดี เขาก็จะมีชีวิตบั้นปลายที่เป็นสุข สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าบุคคลรู้สึกท้ออาลัยที่มีแต่ความผิดหวัง และความล้มเหลว เขาก็จะเข้าสู่วัยชราด้วยความไม่มั่นใจ และพัฒนาความรู้สึกที่สิ้นหวังท้ออาลัยในชีวิตของตน

จากทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของอีริคสันที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จะเห็นว่าพัฒนาการในขั้นที่ 5 วัยแห่งการรู้จักตนเอง และความสับสนไม่เข้าใจตนเอง เป็นขั้นที่จะส่งผลต่อพัฒนาการในเรื่องของความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก

4.3 ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีหลายลักษณะ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองตามที่มีผู้ได้ศึกษาไว้ ดังนี้

ไซมอนด์ส (ชมพูนุท สิริพรหมภักทร. 2539: 12; อ้างอิงจาก Symonds. 1964. Teaching Yourself Personality Efficiency. Pp. 85 - 86) มีความเห็นว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าไม่ยอมจำนนต่อสิ่งใดโดยสิ้นเชิงทีเดียว และความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. ทราบในสิ่งที่ต้องการ
2. คิดในสิ่งที่เห็นว่าจะประสบความสำเร็จ
3. สามารถตัดสินใจได้
4. ลงมือกระทำกับสิ่งที่ได้ตัดสินใจแล้ว

ซูซีฟ อ่อนโคกสูง (2516: 27) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. กล้าในการคิด การพูด และการกระทำ
2. ใจคอมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย มีเหตุผล
3. รอบคอบ มีแผนงาน
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ
5. กล้าเสี่ยง
6. ชอบแสดงตัว
7. ไม่วิตกกังวลเกินไป
8. เป็นผู้นำ
9. รักความยุติธรรม

10. ชอบช่วยเหลือหมู่คณะ
11. ชอบอิสระ ไม่โอ้อวด
12. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูง และคิดว่าจะทำได้สำเร็จ
13. มีความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่น

กาญจนา สุวรรณธาร (2537: 24) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า จะเป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบอิสระ จิตใจมั่นคง กล้าเผชิญความจริง รวมทั้งมองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี

ชมพูนุท สิริพรหมภักท (2539: 13-14) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองไว้ว่า มีลักษณะที่ยอมรับในความสามารถของตนเอง ไม่มีความวิตกกังวลในการรู้สึกนึกคิดและมีพฤติกรรมที่แสดงออกถูกต้องเหมาะสมในการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยเหตุผล มีความตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนมีความพยายามมุ่งมั่นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ประภัสสร สุขชื่น (2539: 6) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไว้ดังนี้

1. จิตใจมั่นคง มีจิตใจหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆ สามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในสภาพปกติได้ดี
2. กล้าแสดงออก กล้าพูด กล้ากระทำ กล้าแสดงความคิดเห็นในทางที่ถูกต้อง
3. เป็นผู้นำ สามารถจูงใจให้ผู้อื่นกระทำตาม หรือมีความคิดเห็นคล้อยตามได้ดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย สามารถนำกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ รักษาขวัญและกำลังใจของสมาชิกในกลุ่มได้
4. กล้าตัดสินใจ กล้ากระทำในสิ่งต่างๆ ด้วยความคิดเห็นของตนเองโดยไม่ลังเลใจ
5. กล้าเผชิญความจริง กล้ายอมรับความจริงของตนเอง และสิ่งแวดล้อม มีความพอใจในความสามารถของตนเอง ชอบการต่อสู้แข่งขันและมีความอดทน

อารยา สุวะมาตย์ (2540: 37) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไว้ดังนี้

1. ความมั่นคงทางจิตใจ มีจิตใจหนักแน่น ไม่ลังเล
2. ความกล้า กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้ากระทำ กล้าเผชิญความจริง กล้าเป็นผู้นำ
3. การพึ่งตนเอง แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง มีความเพียรพยายาม
4. ความเป็นตัวของตัวเอง มีความภูมิใจในตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเองไม่คล้อยตามผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์
5. ความสามารถในการปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ ช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ยอมรับสภาพใหม่ๆ มองโลกในแง่ดี มีความรับผิดชอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ เป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ

กระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถของตนเอง ตลอดจนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

5.1 ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

รอตแมน (Rothman. 1968: 34-36) กล่าวว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดในระบบการเรียนการสอนนั้น คือ สัมพันธภาพที่ดีของครูผู้สอนกับนักเรียน ครูจะต้องยอมรับ เข้าใจและเป็นกันเองตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักพัฒนาตนเองและครูจะต้องแสดงให้นักเรียนเห็นได้ชัดเจนอีกด้วยนั่นคือ ครูจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524: 49) กล่าวว่า ในการเรียนการสอนทุกระดับ นอกจากผู้เรียนต้องการผู้สอนที่มีความรู้ดี มีประสบการณ์ดีแล้ว ยังต้องการอาจารย์ที่มีวิธีการสอนที่เป็นกันเองเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกันก็ควรชี้แนะให้เห็นถึงความถูกต้องเหมาะสม ให้ข้อติชมตรงไปตรงมา ซึ่งเต็มไปด้วยความหวังดี จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนรู้ดีขึ้น

พรชูลี อาทวบูรณ์ (2525: 232) กล่าวว่า สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนที่ดีนั้น ต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาเป็นสำคัญ

ชีรวัฒน์ นิเจนตร (2526: 76) กล่าวว่า นักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนที่มีแบบแผนปฏิสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ มักจะเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูเป็นผู้มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก

นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2527: 48) กล่าวว่า ผู้สอนไม่ควรสร้างบรรยากาศแห่งความกลัวให้เกิดขึ้น การเรียนรู้มิใช่เกิดในชั้นเรียนเสมอไป ดังนั้นการพบปะซักถามนอกชั้นเรียนจะสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรได้ง่ายขึ้น อย่าทำให้เกิดการเสียหน้า และควรฟังความคิดเห็นจากนักเรียนบ้าง

ประดินันท์ อุปรมัย (2527: 33) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนอาจเกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยตนเอง ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี หมายถึง ทั้งครูและนักเรียนต่างมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสซักถาม ตอบคำถาม และเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนให้มาก บรรยากาศในชั้นเรียนก็必将มีความน่าสนใจ น่าสนุก อยากรู้ อยากเห็น และกระตือรือร้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนและพฤติกรรมที่นักเรียนปฏิบัติต่อครู ทั้งในและนอกห้องเรียน

5.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู

ประหยัด ทองมาก (2526: 8) กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูว่า ครูมีความสำคัญที่สุดเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดรองไปจากพ่อแม่และได้ศึกษาความเจริญเติบโตของเด็กอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับธรรมชาติ จิตใจและความต้องการของเด็ก ครูจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจและความประพฤติของเด็ก มีผู้กล่าวว่า ครูเป็นพ่อแม่คนที่สองของเด็ก กล่าวคือ ครูมิใช่เพียงแต่ให้ความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียวแต่เป็นผู้อบรมกล่อมเกลานิยัยใจและความประพฤติของเด็ก ดังนั้นการที่เด็กจะมีความสุขและเรียนหนังสือได้ดีนั้นจึงอยู่ที่วิถีทางที่ครูจะปฏิบัติต่อเด็ก ช่วยเหลือเด็กในด้านการเรียน การแสดงความรักต่อเด็ก การช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี และการเสริมสร้างคุณสมบัติทางจิตใจให้แก่เด็ก

ธเนศ ขำเกิด (2535: 7) กล่าวถึง ความผูกพันและเป็นกันเองระหว่างครูกับนักเรียนว่าครูควรแสดงพฤติกรรมทั้งในด้านคำพูด กิริยา ท่าทาง สีหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักความเมตตาอย่างจริงใจ และมีเหตุผลด้วยความสม่ำเสมอ นักเรียนจะรู้และเข้าใจในความรักและความจริงใจของครู สิ่งเหล่านี้จะมีผลทางด้านจิตใจและการแสดงความรัก ความศรัทธาในครูของเขาด้วยความจริงใจ ความรู้สึกที่ดีต่อกันจะสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่สดชื่น มีความรัก ความผูกพัน เอื้ออาทรและให้อภัยต่อกัน

นารี โนกิระ (2536: 9) กล่าวว่า สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนถือว่าสำคัญที่สุดนอกจากด้านการเรียนการสอนและการให้การอบรมนักเรียนแล้ว ครูยังต้องมีสัมพันธภาพที่ดีกับนักเรียน ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตากรุณา มีเหตุผล มีบุคลิกภาพดี ให้ความรักความอบอุ่น เพื่อช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดีและเสริมสร้างคุณสมบัติทางจิตใจแก่นักเรียน

พรพนี ชูทัย เจนจิต (2538: 253) ได้กล่าวถึงสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นกับนักเรียนว่า ครูมีหน้าที่สร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีลักษณะผ่อนคลาย ไม่ตึงเครียด ให้เด็กรู้สึกว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเขา พยายามมองสถานการณ์ต่างๆ ตามที่เด็กมอง อย่าเห็นว่าความกลัว ความวิตกกังวลของเด็กเป็นเรื่องไร้สาระ การสอนจึงไม่ควรบังคับให้เด็กต้องทำ แต่ควรให้มีบรรยากาศแห่งความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เด็กตั้งใจเรียน

พรเพ็ญ สุวรรณเดชา (2542: 15) กล่าวว่า ถ้ามีการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในทางที่ดีแล้ว จะช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงออกในทางที่ถูกต้องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ดังนั้นการให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนจึงเป็นแนวทางในการจัดสภาพการเรียนการสอนที่มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาในปัจจุบันมากที่สุด

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2543: 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนว่า ความสำเร็จในการสอนส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพที่ดีของครูกับนักเรียนภายใต้บรรยากาศ ปราศจากการข่มขู่ เด็กนักเรียนต้องเรียนอยู่ในโรงเรียน เด็กจึงมีชีวิตผูกพันอยู่กับครู การแสดงออก นิสัย ใจคอ และทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนย่อมมีสิทธิผลต่อการเรียนและสภาพจิตใจของเด็ก

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครูจะเป็นส่วนช่วยในการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ดี การปฏิบัติตนของครูที่แสดงถึงการให้ความรัก ความเอาใจใส่ การยอมรับและการให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนมีปัญหา จะทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อครู มีความสุขในการเรียนก่อให้เกิดภาวะทางอารมณ์ที่ดี

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์

6.1 ความหมายของความมั่นคงทางอารมณ์

อลพอร์ต (สุภาพรณ โคตรจรัส. 2527: 102; อ้างอิงจาก Allport. 1963) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์เกิดจากการที่บุคคลยอมรับตนเอง ซึ่งความมั่นคงนี้ช่วยให้บุคคลทนต่อความคับข้องใจและไม่ถูกกระทบกระเทือนมากเกินไปสามารถควบคุมตนเองได้ สามารถที่จะระอคอยการสนองความพึงพอใจและปรับตัวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างช่วยไม่ได้ มองโลกตามความเป็นจริง และควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

แฮมริน และพอลสัน (Hamrin and Paulson. 1969: 17) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) เป็นกระบวนการของจิตใจที่สามารถจะจัดความตึงเครียด ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่บุคคลไม่สามารถตอบสนองของความต้องการของตนเองได้

สุวณีย์ ตันติพิพัฒนานันท์ (2525: 42) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของบุคคลจะเกิดขึ้นได้โดยการทำงานของจิตใจ ซึ่งจะมีกระบวนการควบคุมความสมดุลทางจิตใจและอารมณ์เช่นเดียวกับร่างกาย กล่าวคือ เมื่อมีสิ่งรบกวนความสงบสุขของอารมณ์ จะทำให้ความสมดุลของอารมณ์เสียไป ดังนั้น จิตใจจะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อลดหรือบรรเทาความสมดุลนั้นด้วยวิธีการหนึ่งต่อไป

1) กระบวนการปรับสมดุลทางอารมณ์ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยใช้ความพยายามและความตั้งใจในระดับจิตสำนึก

2) กลไกทางจิตใจ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนที่เกิดขึ้นโดยบุคคลไม่รู้ตัว เกิดขึ้นในระดับจิตไร้สำนึก

กระบวนการทั้งสองนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ ช่วยรักษาสมดุลของอารมณ์บรรเทาความรู้สึกกลัว หวาดวิตกไม่สมหวัง ความขัดแย้งในใจ เพื่อให้ภาวะของอารมณ์อยู่ในภาวะที่สุขสบายมากที่สุด

ศิริรงค์ ทับสายทอง (2535: 101) กล่าวว่า บุคคลที่มีความสมบูรณ์ทางอารมณ์หรือมีความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง บุคคลที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและอยู่ในโลกของความเป็นจริงทำให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ลลิตา ภูบำรุง (2544: 7) กล่าวว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง ความรู้สึกที่ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวนความสุขทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก และสะกดกั้นอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพปกติเมื่อเผชิญต่อปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถจัดการและปรับอารมณ์ให้เหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีวิธีการคลายเครียดได้อย่างเหมาะสม

จากความหมายที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง ภาวะที่บุคคลสามารถควบคุมอารมณ์ และสะกดกั้นอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพปกติ ไม่หวั่นไหวเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งรบกวนความสงบสุขของอารมณ์ สามารถปรับตัวและปรับอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางอารมณ์

ทฤษฎีบุคลิกภาพของแคทเทล (Cattell.1950: 618-619) ได้จัดลำดับขั้นพัฒนาการของบุคลิกภาพออกเป็นขั้นๆ ดังนี้

1. ระยะแรกเกิดถึง 5 ขวบ เป็นระยะสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นระยะหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคล อิทธิพลจากอบรมเลี้ยงดูจะมีบทบาทในการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองในระยะต่อไป
2. ระยะ 6-13 ปี เป็นระยะที่เด็กเปลี่ยนความสนใจ ความรักที่มีต่อพ่อแม่จะเคลื่อนไปสู่กลุ่มเพื่อนเป็นระยะแรกแห่งการพัฒนาอีโก (Ego) ให้เข้มแข็ง
3. ระยะ 14-24 ปี เป็นระยะที่วัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายทั้งเพศชายและหญิง เป็นระยะที่ความไม่มั่นคงทางอารมณ์เพิ่มขึ้น มีความสนใจในเรื่องเพศ การปรับตัว ทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งมีสาเหตุมาจากการต้องการเป็นอิสระจากพ่อแม่ ต้องการสถานภาพทางอาชีพ การประสบความสำเร็จมีรายได้เลี้ยงตนเอง การได้รับความพึงพอใจที่ทำให้เพศตรงข้ามประทับใจและการไม่ได้รับความมั่นคงทางจิตใจ หากวัยรุ่นสามารถผ่านพ้นความขัดแย้งเหล่านี้ได้ ก็จะทำให้เกิดบุคลิกภาพและเกิดความพึงพอใจในมโนภาพของตน

4. อายุ 25-55 ปี เป็นวัยวุฒิภาวะ เป็นระยะที่การเปลี่ยนแปลงของบุคลิกภาพมีน้อยแม้จะมีความเสื่อมของร่างกายเกิดขึ้น เป็นวัยแห่งประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ในระยะปลายของวัยนี้ มีแนวโน้มความสนใจในกิจกรรมทางเพศเพิ่มขึ้น

5. อายุตั้งแต่ 56 ปีขึ้นไป เป็นวัยชราเป็นระยะที่มีความเสื่อมอย่างรวดเร็วในพลังทางกาย แคทเทิลกล่าวว่ อุปนิสัยของบุคคลในวัยชรามีดังนี้ กังวลในเรื่องการเงิน สุขภาพ มีความรู้สึกที่ไม่เป็นที่ต้องการ โดดเดี่ยว อ้างว้าง รู้สึกไม่แน่ใจ ความสนใจแคบ สูญเสียความทรงจำ ยึดมั่นในความคิดของตนเองว่า ช่างพูด ช่างคุย โดยเฉพาะเรื่องในอดีต เอาใจใส่ในเรื่องเล็กๆ น้อยๆ มีความรู้สึกไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความวิตกกังวล ไม่มั่นคง มีความรู้สึกผิด กิจกรรมทางเพศลดลง แต่ความสนใจในเรื่องเพศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในเพศชาย ไม่มีระเบียบ ไม่สะอาด หัวเก่า ไม่มีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นความสัมพันธ์และการให้ความร่วมมือกับสังคมลดลง

จากทฤษฎีบุคลิกภาพของแคทเทิลที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จะเห็นว่าพัฒนาการในแต่ละขั้นล้วนส่งผลต่อพัฒนาการในเรื่องของความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กทั้งสิ้น แต่จะเห็นได้ชัดเจนที่สุดในช่วงระยะ 14-24 ปี

6.3 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอารมณ์

อะกิลเลอร่าและเมสซิก (Aguilera and Messick. 1974: 63-64) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยให้คนเราสามารถปรับตัว เพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางอารมณ์ไว้ ดังนี้

1. การรับรู้ต่อเหตุการณ์ ถ้าหากบุคคลรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง การแก้ปัญหาจะทำได้ตรงจุด แต่ถ้ารับรู้เหตุการณ์ผิดทำให้เข้าใจปัญหาผิดไป การแก้ไขย่อมไม่ประสบความสำเร็จ ความไม่สบายใจยังคงอยู่เรื่อยไป

2. การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นถ้าบุคคลมีที่พึ่งพอจะขอคำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่ตนไม่สามารถแก้ไขได้ ก็อาจช่วยให้บุคคลนั้นเข้าใจปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาก็ดีขึ้น ในทางตรงข้ามถ้าบุคคลไม่มีที่พึ่ง ขาดที่ปรึกษาจะมีความรู้สึกว่าเหวและก่อให้เกิดความเครียดมากขึ้น

3. การใช้กลไกในการปรับตัว เป็นวิธีที่ลดความไม่สบายใจแทนที่จะแก้ไขเหตุของความคับข้องใจ ซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบิดเบือนหรือหนีจากความจริงที่สร้างความไม่สบายใจหรือความทุกข์ให้แก่เรา

สอดคล้องกับ วอร์เชล (Worchel. 1989: 116) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ขั้นตอนสำคัญประการหนึ่งของการมีความมั่นคงทางอารมณ์ที่ดี คือ รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ ซึ่งสำหรับบางคนพบว่าเป็นสิ่งที่ยากที่จะทำเช่นนั้น เนื่องจากเขาอาจจะได้รับความเจ็บปวดและรู้สึกไม่ค่อยพอใจ

สุชา จันทน์อม (2536: 64) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์เด็กมีดังนี้คือ

1. ความสัมพันธ์ในครอบครัว ทักษะชีวิตของพ่อแม่มีส่วนสร้างอารมณ์ของเด็กอยู่มาก เด็กที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง พ่อแม่ที่มีความขัดแย้งอยู่เสมอ พ่อแม่ที่ไปทำงานทั้งวันหรือพ่อแม่ที่ดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป จะทำให้เด็กกลายเป็นเด็กที่ก้าวร้าวได้ เด็กที่เป็นลูกคนโตบางคนมักเป็นคนเจ้าอารมณ์มากกว่าเด็กคนหลังๆ เพราะเขา รู้ว่าการร้องไห้ทำให้เขาได้สิ่งที่ต้องการแทบทุกครั้ง ส่วนเด็กที่พ่อแม่ขัดแย้งกันอยู่เสมอ จะทำให้เด็กรู้สึกไม่มั่นคงทางอารมณ์ ซึ่งจะทำให้มีปัญหาในการปรับตัวต่อมา

2. ความเหนื่อยอ่อน เมื่อเด็กมีความเหนื่อย เป็นต้นว่า พักผ่อนน้อยเกินไป ตื่นเต้นมากเกินไป นอนน้อยเกินไป หรือกินอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เด็กอาจบันดาลโทสะได้ง่ายกว่าปกติ ซึ่งอาการเช่นนี้มักเกิดกับเด็ก

3. สุขภาพไม่ดี เช่น กินอาหารไม่เพียงพอ ระบบย่อยอาหารไม่ดี ต่อมทอนซิลอักเสบ เจ็บอก ฟันเสีย มีอาการเจ็บป่วยบ่อยๆ จะเป็นเด็กที่อารมณ์เสื่อง่าย ส่วนเด็กที่มีสุขภาพดีมักจะไม่เกิดอาการดังกล่าว

4. ระยะเวลาของวัน เด็กแต่ละคนเหนื่อยไม่เหมือนกัน บางคนจะเหนื่อยตอนเช้า บางคนจะเหนื่อยก่อนเที่ยง หรือบางคนจะเหนื่อยตอนเย็น ซึ่งเวลานี้เด็กจะบันดาลโทสะได้ง่ายหากมีสิ่งใดมาขัดใจ

5. สถิติปัญญา จากการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางสมองในระดับอายุต่างๆ กัน พบว่า เด็กพวกนี้เป็นเด็กที่ควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ เด็กที่เฉลียวฉลาดมักเป็นเด็กที่มีจินตนาการอย่างลึกซึ้ง และกลัวสิ่งที่เป็นอันตรายมากกว่าเด็กที่ไม่ค่อยฉลาด

6. สิ่งแวดล้อม บ้านที่มีระเบียบเข้มงวดมากเกินไปและผู้ใหญ่ที่คอยควบคุมเด็กเกินไปหรือมีแขกมาพักบ่อยๆ จะทำให้เด็กโกรธง่ายกว่าบ้านที่มีความสงบ ไม่มีการทะเลาะกัน บ้านที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระ จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ อารมณ์เยือกเย็น นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ก็มีผลทำให้เด็กเป็นคนเจ้าอารมณ์ได้เช่นเดียวกัน เช่น ครูบังคับให้เด็กทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งโดยที่เด็กไม่เต็มใจ จะทำให้เด็กไม่พอใจและรู้สึกว่าไม่มีความสุข นอกจากนี้ แล้วเด็กเล็กๆ ที่เรียนร่วมกับเด็กโตๆ มักทำให้อารมณ์ของเด็กไม่มั่นคงได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากถูกรุ่นพี่ยั่วเย้าหรือรังแก เป็นต้น

กรมวิชาการ (2539: 6) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนไว้ว่า เกิดจากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านครอบครัว เกิดจาก

1.1 การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เด็กจะเจริญเติบโตได้ดีย่อมเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ผู้อบรมเลี้ยงดูจะต้องมีสุขภาพจิตดีพอที่พร้อมจะถ่ายทอดความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ดูแลเกื้อกูล ให้แก่บุตรและธิดาได้

1.2 สภาพของครอบครัว ระดับเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีการแบ่งภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบภายในครอบครัว สามีและภรรยาจะห่างเหินกันมากจะมีการทะเลาะเบาะแว้งหรือเกิดความขัดแย้งในครอบครัว ส่วนครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางและระดับสูงจะมีการยืดหยุ่นในบทบาทต่างๆ มากกว่า ครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก เนื่องด้วยครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่เชื่อมโยงระหว่างเอกัตบุคคลและสังคม ครอบครัวเป็นพลังพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ เชาวน์ปัญญา และสังคม ทำให้สมาชิกของครอบครัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 ความสัมพันธ์ในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างบุคคลภายในครอบครัวมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็ก โครงสร้างของครอบครัว เช่น ลำดับการเกิด จำนวนพี่น้อง ความหนาแน่นของสมาชิกในครอบครัว ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว อิทธิพลของบิดามารดาที่มีต่อบุตรธิดา บรรยากาศในครอบครัว สิ่งเหล่านี้มีผลต่อพัฒนาการและพฤติกรรมของเด็ก บรรยากาศของครอบครัว คือ ความรัก ความอบอุ่น การยอมรับบุตรธิดาด้วยความเหมาะสม สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับสภาพการณ์ จะช่วยให้บุตรธิดาของครอบครัวนั้นมีความไว้วางใจบุคคลอื่นและตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ มีความนับถือตนเอง มีความรักตนเอง รู้จักตนเองและเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น รู้จักควบคุมตนเองได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

2. องค์ประกอบด้านโรงเรียน เกิดจาก

2.1 การดำเนินงานของโรงเรียน การดำเนินงานภายในโรงเรียนมีส่วนทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจได้และอาจเป็นปัญหาในทางสุขภาพจิตของเด็กเช่น

2.1.1 มีกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนต่างๆ เข้มงวดเกินไป หรือหยาบคายมากเกินไป ซึ่งเด็กจะปฏิบัติตามได้ยากทำให้เกิดความขัดแย้งหรือความคับข้องใจขึ้น ถ้าไม่สามารถแก้ไขก็จะนำไปสู่ความผิดปกติทางสุขภาพจิตได้

2.1.2 ครูไม่เข้าใจเด็กและไม่สามารถนำหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้กับการสอนหรือการปกครองจึงอาจทำให้เด็กมีสุขภาพจิตเสื่อมได้

2.1.3 การแข่งขันในหมู่นักเรียน ถ้าโรงเรียนส่งเสริมให้เด็กแข่งขันกันมากจะทำให้เกิดความตึงเครียด

2.1.4 การสังคมในโรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีธรรมเนียมประเพณีโดยเฉพาะของตนเอง เช่น โรงเรียนมีธรรมเนียมให้แต่งกายดี เด็กที่ยากจนจะรู้สึกอึดอัดใจ

2.2 บุคลิกภาพของครู ครูและอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญซึ่งผลจากความเชื่อหรือความคาดหวัง จะมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการเรียนของเด็ก ครูจึงควรมีความรู้สึกรักเด็กที่ดีและความ

คาดหวังในทางที่ดีกับเด็ก เพราะเด็กพร้อมที่จะทำตามความคาดหวังนั้นๆ ดังนั้นครูและอาจารย์ควรมีลักษณะ ดังนี้

2.2.1 บุคลิกภาพของครู อาจารย์ ต้องมีความเป็นกันเอง มีใจโอบอ้อมอารี ให้ความรักความเมตตาครูณาต่อเด็ก ทำให้เด็กกล้าที่จะซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจในบทเรียนและปัญหาอื่นๆ ได้

2.2.2 ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของแต่ละคนให้มากที่สุด ครูควรเป็นผู้ที่มองเห็นคุณค่าในตัวเด็ก ยอมรับในความสามารถของเด็ก

2.2.3 ครูควรสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน โดยใช้แรงจูงใจและการเสริมแรงที่เหมาะสม

2.2.4 ครูควรมีวิธีการพูดที่เหมาะสม เช่น ต้องพูดสุภาพ แต่มีความหนักแน่นเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติตาม

3. องค์ประกอบด้านนักเรียน เกิดจาก

3.1 สภาพทางชีววิทยา หมายถึงถึง สิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรม สภาพการตอบสนองทางสรีระ พยาธิสภาพ และการสนองของภูมิคุ้มกัน ความวิตกกังวลต่อร่างกายของตนเอง ของนักเรียนที่มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์จะต่ำมาก เมื่อเทียบกับนักเรียนที่มีร่างกายไม่แข็งแรง นักเรียนที่รู้ว่าตนเองมีความสามารถทางสติปัญญา ย่อมรู้ว่าตนเองมีศักยภาพที่จะเรียนวิชาต่างๆ ได้ดี มีโอกาสที่จะทุ่มเทให้กับการเรียน เพราะมองเห็นโอกาสของความสำเร็จมากกว่านักเรียนที่มองเห็นตนเองว่ามีสติปัญญาด้อย

3.2 สภาพทางสังคม หมายถึงถึง การสนับสนุนทางสังคม สุขวิทยาศึกษา สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องสุขอนามัย การจัดให้มีความเพียงพอของการให้บริการด้านสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคมมีความจำเป็นสำหรับนักเรียน เนื่องจากเด็กในวัยเรียนนี้ยังต้องพึ่งความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ในสังคมและโรงเรียน

3.3 สภาพทางจิตวิทยา หมายถึงถึง การประเมินความเครียด แหล่งที่จะช่วยให้สามารถจัดการความเครียด บุคลิกภาพ ในชีวิตประจำวันนักเรียนจะประสบกับสภาวะการณ์ต่างๆ ที่อาจนำไปสู่ความคับข้องใจ ความขัดแย้งใจ ความวิตกกังวล และความเครียด ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความไม่สบายกายตามมาด้วย สภาวะการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ถ้าไม่สามารถแก้ไขด้วยตนเอง หรือไม่ได้รับการช่วยเหลือแนะนำในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ความเครียดนี้ก็จะทำให้นักเรียนมีสุขภาพจิตที่ไม่ดี

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544: 49-51) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ของเด็กได้แก่

1. วิธีการเลี้ยงดู การเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลอย่างมากต่อสภาพอารมณ์ของเด็ก หากพ่อแม่มีอารมณ์ที่หนักแน่นมั่นคง เลี้ยงดูอย่างใจเย็นและตอบสนองต่อลูกอย่างเหมาะสม เด็กก็จะเป็นคนที่มีอารมณ์ที่หนักแน่นมั่นคงไปด้วย

2. พื้นฐานอารมณ์ เป็นแนวโน้มในการตอบสนองของสิ่งแวดล้อม เด็กบางคนมีพื้นฐานทางอารมณ์รุนแรง หงุดหงิดง่าย ปรับตัวยาก แต่เด็กบางคนใจเย็น ปรับตัวง่ายและการตอบสนองทางอารมณ์ไม่รุนแรง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ตัวนักเรียนเอง และโรงเรียน ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงทางอารมณ์ของนักเรียนทั้งสิ้น บุคคลใดที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ดีจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หากองค์ประกอบใดเกิดความบกพร่องอาจส่งผลให้บุคคลนั้นเป็นผู้ที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ บุคคลนั้นก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและอาจเกิดปัญหาทางอารมณ์ได้ตั้งแต่ขั้นเล็กน้อยจนถึงขั้นรุนแรงซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อตนเองและสังคม

7. เอกสารที่เกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

7.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี

โกลแมน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43 ; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจูงใจตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสติปัญญาทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น

เซลิกแมน (Seligman. 1990) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นลักษณะนิสัยในการอธิบายถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความกดดัน ความทุกข์ หรือเป็นปัญหาว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเกิดขึ้นเพราะปัจจัยภายนอก และเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีเท่านั้น แต่สถานการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้นผู้ที่มีมองโลกในแง่ดีเชื่อว่าจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ เกิดจากสาเหตุจากภายในตน และเป็นสิ่งที่แผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่นได้

พระราชวรมนี (2540: 34 - 47) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นสุทัศนนิยม หรือที่เรียกว่า Realistic optimism คือการมองโลกดีอย่างมีเหตุผล มีความหวัง เชื่อว่าเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วย ความพยายาม ไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตา

อุไร จักร์ตรึงคณ (2545: 5) ให้ความหมายของการมองโลกในแง่ดีว่า หมายถึงความสามารถในการต่อสู้อุปสรรคโดยไม่ย่อท้อหรือเลี้ยวหนี โดยการมองว่าอุปสรรคเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต เป็นการมองหาข้อดีของความล้มเหลว เพื่อจะได้ยืนหยัดขึ้นมาอีก บางทีเรียกว่าเป็นความคิดในการต่อสู้อุปสรรค (Positive Thinking)

เวนเทรลลา (วิทยา พลายมณี. 2545: 169; อ้างอิงจาก Ventrella. 2000) กล่าวว่าบุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีคุณสมบัติในการมองเห็นประโยชน์และโอกาสที่ดีของวิกฤติการณ์ปัญหาหรือความ

ยากลำบากที่กำลังเผชิญ การสนับสนุนและคาดหวังในความสำเร็จ ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์ จากความมานะบากบั่น การเผชิญกับความท้าทายหรือรับมือกับโอกาสใหม่ ๆ ด้วยความสุขุมมั่นคง การขจัดหรือลดผลกระทบที่เกิดจากความกลัว ความสงสัย ลดความวิตกกังวลทั้งภายในและภายนอก การมีจิตใจผ่อนคลายอยู่เสมอ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี พอสรุปได้ว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นการคิดหรือ มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางบวก มองว่าอุปสรรคเป็นเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต คนที่มองโลกในแง่ดีเมื่อต้องประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จะ สามารถแก้ไขและเผชิญได้ โดยไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตา

7.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

เซลิกแมน (Seligman, 1998) ได้เสนอรูปแบบการอธิบายตนเอง (Explanatory style) ใน สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอธิบายเหตุการณ์ที่ดีหรือร้ายของ บุคคล ที่มีมุมมองชีวิตในลักษณะการมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งประกอบด้วยมิติที่ สำคัญ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติแห่งความคงทนถาวร (Permanence) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองโดยบุคคลมีความ เชื่อว่าสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอหรือถาวร (Permanence) หรือเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือชั่วคราว (Temporary) โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของ เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดี และคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมาจากสาเหตุที่ คงทนถาวร เช่นคุณลักษณะและความสามารถ แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิด ขึ้นกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว เช่นสภาวะอารมณ์และความพยายาม ดังนั้นบุคคลที่มอง โลกในแง่ร้ายจะล้มเลิกเมื่อประสบความสำเร็จ เนื่องจากเชื่อว่าความสำเร็จเป็นเรื่องของความบังเอิญ

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น ชั่วคราว ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้ อย่างง่ายดายเพราะเชื่อว่าสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นจะเกิดขึ้นถาวรตลอดไป

2. มิติแห่งแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อ ว่าสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมาจากตนเอง (Internal) หรือเกิดมาจากสาเหตุภายนอก (External) หรือบุคคลอื่น โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่าง กันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดี และคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ดี แต่คนที่

มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าเหตุการณ์ที่ดีเกิดจากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์อื่น

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น เพื่อให้บุคคลนั้นไม่สูญเสียการนับถือตนเอง แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะตำหนิตนเองว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นมาจากตนเอง ดังนั้นเมื่อประสบความล้มเหลวจะรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง

3. มิติแห่งความครอบคลุม (Pervasiveness) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่าสาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมีความเฉพาะ (Specific) หรือเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป (Universal) โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดีและคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีความเฉพาะ

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะกับเหตุการณ์นั้นเท่านั้น แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่เป็นสากลทั่วไปเกิดขึ้นได้ทุกโอกาส

คันสนีย์ วรรณางกูร (2544: 22 – 23) กล่าวว่า คนที่มองโลกในแง่ดีนั้นคือคนที่คิดในทางบวก ส่วนคนที่มองโลกในแง่ร้ายนั้นเป็นพวกที่ขบคิดในทางลบ ซึ่งทั้งการมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้ายนี้ต่างก็มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราทั้งในทางตรงและทางอ้อม มีผลการวิจัยมากมายได้พิสูจน์ให้เห็นว่าคนที่คิดในทางบวกหรือที่เรียกว่ามองโลกในแง่ดีนั้นจะมีสุขภาพจิตดีกว่า มีความสุขมากกว่า ประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่า และแถมยังมีอายุยืนกว่าพวกที่ติดนิสัยในการคิดทางลบ หรือที่เรียกว่าพวกมองโลกในแง่ร้าย

การมองโลกในแง่ดีมีผลดีช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกันต้านทาน ช่วยให้พ้นตัวจากความล้มเหลวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และป้องกันความล้มเลิกความตั้งใจในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเชียร์ (วิทยาสลามณี. 2545: 174; อ้างอิงจาก Cheer. n.d.) เป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลินในฟิตส์เบิร์ก กล่าวไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ร้าย มองความล้มเหลวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่วันเหมือนเดิม แต่สำหรับคนที่มองโลกในแง่ดีกลับมองอย่างง่าย ๆ ว่าอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเพียงสิ่งที่จะต้องเอาชนะไปให้ได้เท่านั้น เมื่อมีบางสิ่งผิดเพี้ยนไป คนที่มองโลกในแง่ดีมีแนวโน้มที่จะยกความผิดทั้งหมดให้กับปัจจัยภายนอกหรืออิทธิพลชั่วคราวที่อยู่เหนือการควบคุมของพวกเขา อย่างไรก็ตามคนที่มองโลกในแง่ร้ายกลับป้ายความผิดให้กับบุคคล หรือลักษณะนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดของตนเอง คนที่มองโลกในแง่ร้ายซึ่งได้รับการตำหนิตนในเรื่องราวประสิทธิภาพการทำงานที่ย่ำแย่จะพูดในทางลบกับตนเอง ขณะที่คนมองโลกในแง่ดีจะคาดหวังผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ดังนั้นพวกเขาจึงมีแรงกระตุ้นมากขึ้นในการที่จะทำความคิดฝันให้เป็นความจริง

7.3 ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี

เซลิเกแมน (Seligman. 1997: 93-167) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดีว่า

1. ทำให้มีสุขภาพจิตดี ลดภาวะซึมเศร้า และโรคประสาท ดังที่ออร์พินท์ ชูชม (2544: 46) กล่าวไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ดีจะอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายในลักษณะที่ตรงกันข้าม ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่รู้สึกรำคาญ ท้อแท้หรือหดหู่
2. ทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ในคนปกติจะมีการดูแลสุขภาพที่ดี ในคนที่มีภาวะเจ็บป่วยนั้นอาการเจ็บป่วยจะทุเลาได้เร็วกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย
3. ทำให้มีความสำเร็จในการทำงาน การเรียน การกีฬา มากกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสุมิ หุ่นวงศ์มาศ (2533: 70-75) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ในลักษณะมองโลกในแง่ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกด้านสูงกว่านักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ในลักษณะมองโลกในแง่ร้าย
4. ทำให้มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดีกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย เนื่องจากคนที่มองโลกในแง่ดีให้อภัยในความผิดของผู้อื่นและพร้อมสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่นได้ยืนยาว

จากประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี จะเห็นได้ว่าการมองโลกในแง่ดีมีความสำคัญมากที่จะทำให้บุคคลอยู่อย่างมีความสุข เพราะผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะเป็นผู้ที่มีกำลังใจ ไม่ท้อถอยต่อปัญหาสามารถที่จะปรับตัวและพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและสามารถมองเห็นถึงโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้ดีขึ้นได้

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีเผชิญความขัดแย้ง

8.1 งานวิจัยในประเทศ

กาญจนา หลวงจอก (2536: 63) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางแพปฐมพิทยาส จัหวัดราชบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลสูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสม ในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และนักเรียนได้รับการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคล มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างบุคคลสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภูมินทร์ อ่อนละมูล(2538 : 44)ได้ศึกษาถึงผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีเหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งระหว่างนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโสภณศิริราช อำเภอเพลง จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีพฤติกรรมแบบหลีกเลี่ยงและพฤติกรรมการใช้อำนาจ มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับเพื่อนเหมาะสมขึ้น หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีรวรรณ ปันิตามัย และอุสา สุทธิสาคร (2542.118-119) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านชีวประวัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 464 คน กับความสามารถด้านความฉลาดทางอารมณ์ การรู้จักอารมณ์ตน การตระหนักรู้ภาวะอารมณ์ของผู้อื่น ความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ของตน การมีแรงจูงใจทางสังคม และทักษะทางอารมณ์พบว่า

1. เพศหญิงโดยภาพรวมมีความสามารถด้านความเอื้ออาทร วุฒิภาวะทางอารมณ์และการควบคุมตนเองสูงกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านความเอื้ออาทร
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีผลต่อความสามารถทางความฉลาดทางอารมณ์ด้านความเอื้ออาทร การตระหนักรู้ถึงสภาวะอารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักอารมณ์ของตนเอง การมีแรงจูงใจที่ดี
3. การปรึกษาหารือกับพี่น้องและครูอาจารย์ เมื่อเวลามีปัญหา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับทักษะทางความฉลาดทางอารมณ์
4. สภาพความสัมพันธ์กับบิดามารดา มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเอื้ออาทร การมีแรงจูงใจที่ดี การควบคุมอารมณ์ของตนเอง และทักษะทางสังคมของนักศึกษา
5. การประเมินว่าตนเป็นคนมุ่งความสำเร็จ ใฝ่สัมพันธ์ และมุ่งอำนาจ มีผลต่อความสามารถด้านความเอื้ออาทร และการมีแรงจูงใจที่ดี
6. เมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นพบว่า อายุมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับองค์ประกอบทางความฉลาดทางอารมณ์ทุกด้าน ยกเว้นด้านความเอื้ออาทร
7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พิจารณาได้ตั้งจากเกรด มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับ 0.1 กับคะแนนความฉลาดทางอารมณ์เป็น.191 โดยที่เกรดมีความสัมพันธ์กับการมีแรงจูงใจที่ดีสูงสุดในบรรดาทั้ง 7 ด้าน

อัจฉรา สุขอารมณ์และคณะ(2532: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความคิดสร้างสรรค์ และพฤติกรรมกล้าแสดงออก พบว่า การอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา แบบมีเหตุผล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการกล้าแสดงออก

ยิ่งยง ยุทธศักดิ์ (2539: 132-137) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่สมบูรณ์มีผลต่อ

ลักษณะทางพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์มากกว่าครอบครัวแตกแยก เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีมีลักษณะที่พึงประสงค์มากกว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดี

เกษร ภูมิดี(2546: 80-87) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญปัญหาอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหาอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

คาร์รอล เวคส์(อนันต์ นวลใหม่. 2549: 62 อ้างอิงจาก Carol Dweck , Quoted by stoltz.1998:58) ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์ พบว่ารูปแบบการตอบสนองต่ออุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์มีพื้นฐานมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และกลุ่มเพื่อน นอกจากนี้ยังค้นพบว่าครูมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความล้มเหลวเมื่อเด็กต้องเผชิญต่ออุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น

วีลาสโก (สุรินทร์ นามอยู่. 2545: 36 อ้างอิงจาก Velasco. 1985: 1300 - A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ที่เกิดในกลุ่มของนักเรียนที่อายุ 15 – 18 ปี พบว่า นักเรียนที่เป็นผู้นำจะมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้ง ระหว่างบุคคลได้ดี นักเรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มมีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งได้บ้าง ส่วนนักเรียนที่ไม่ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม จะไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้

ชูแมคเคอร์ (Schumacher. 1997: 10 - 13) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวิธีเผชิญความขัดแย้งและความสามารถในการปรับวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลของผู้ได้บังคับบัญชาขององค์กรต่างๆที่มีต่อผู้บังคับบัญชา ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่มีความสามารถปรับวิธีการติดต่อสื่อสารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมจะใช้วิธีไม่เผชิญหน้า ส่วนบุคคลที่มีความสามารถในการปรับวิธีการติดต่อสื่อสาร น้อยจะใช้วิธีการควบคุมมาก

เฮอร์ลอค(วาสนา พรหมทอง. 2545; อ้างอิงจาก Hurlock.1982: 66) สรุปได้ว่าผลของการเลี้ยงดูโดยใช้วิธีประชาธิปไตย กล่าวคือให้ความรักความสนใจและให้ความสำคัญแก่เด็ก จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นมิตร ซื่อสัตย์ ว่าง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พึ่งตนเอง และสามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล ส่วนการเลี้ยงดูโดยวิธีอัตตาธิปไตย ทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่และขาดความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด ทำให้ขาดความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะไม่เคยฝึกแก้ไขปัญหา

มูสเสน(ธัญญา คนอยู่. 2547: 41 ; อ้างอิงจาก Mussen. 1969: 261) ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ ให้เด็กมีโอกาสและได้รับการสนับสนุนความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกรับรู้เป็นตัวของตัวเอง ฟังตนเองได้มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงความคิดเห็น สามารถเผชิญปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล

โอเบอร์ทัพ(ธิดา สุทธิพานิชยางกูร. 2550: 50 อ้างอิงจาก Oberteuffer. 1954: 296-297) ได้ศึกษาสุขภาพจิตเกี่ยวกับการศึกษาในโรงเรียน พบว่า ชั้นเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของเด็กและการจัดบรรยากาศของห้องเรียนดีจะมีส่วนช่วยให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของนักเรียน

แกรนลันด์(ณัฐวรรณ สุตะโกคา. 2544: 78 ; อ้างอิงจาก Granlund. 2959: 45) ได้ศึกษาและพบว่า เด็กที่ประสบปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและสิ่งแวดล้อมแล้วยังมีปัญหาด้านการเรียนด้วย และพบว่าปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลความขัดแย้งในระหว่างกลุ่มเป็นเหตุให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เกิดความตึงเครียดทางอารมณ์และไม่มีความสุข

ไทเลอร์ (ธิดา สุทธิพานิชยางกูร. 2550: 50 อ้างอิงจาก Tyler. 1964: 16) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับนักเรียนในอุดมคติ พบว่าสัมพันธภาพในอุดมคตินั้น ครูต้องมีการสื่อความเข้าใจกับนักเรียน เป็นมิตรที่ดี ให้ความรักและความเอาใจใส่ มีความเข้าใจและยอมรับนักเรียน

บทที่3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 1ที่เป็นโรงเรียนสหศึกษา ซึ่งมีจำนวน 25 โรงเรียน และมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,466 คน เป็นนักเรียนชาย 3,168 คน และเป็นนักเรียนหญิง 4,298 คนโดยมีรายละเอียดตามตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขนาดของโรงเรียน	ชื่อโรงเรียน (จำนวนห้องเรียน)	จำนวนนักเรียน(คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
เล็ก	เจ้าพระยา	47	61	108
	พุทธจักรวิทยา	58	80	138
	มักกะสันพิทยา	63	51	114
	วัดน้อยนพคุณ	28	60	88
	วัดสังเวช	39	88	127
	ศิลาจารพิพัฒน์	36	81	117
	สุวรรณสุทธารามวิทยา	38	49	87
	ปิบูลประชาสรรค์	34	43	77

ตาราง 1 (ต่อ)

ขนาดของโรงเรียน	ชื่อโรงเรียน (จำนวนห้องเรียน)	จำนวนนักเรียน(คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
กลาง	กุนนทรีรุทธารามวิทยาคม	77	118	195
	มัธยมวัดธาตุทอง	80	101	181
	มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	138	86	224
	ยานนาเวศวิทยาคม	106	120	226
	ราชันนาทอาจารย์สามเสนวิทยาลัย 2	92	140	232
	ราชวินิต มัธยม	161	178	339
	วชิรธรรมสาธิต	121	149	270
	วัดราชาธิวาส	69	91	160
	สันติราษฎร์วิทยาลัย	117	118	295
	สิริรัตนาร	73	123	196
ใหญ่	โยธินบูรณะ	288	257	545
	นนทรีวิทยา	136	138	274
	พระโขนงพิทยาลัย	131	169	300
	ศรีอยุธยา	135	272	407
	สามเสนวิทยาลัย	285	282	567
	สุรศักดิ์มนตรี	305	388	693
	เตรียมอุดมศึกษา	511	995	1506
	รวม	3168	4298	7466

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

หมายเหตุ โรงเรียนขนาดเล็ก : จำนวนนักเรียน 1 - 1,500 คน
 โรงเรียนขนาดกลาง : จำนวนนักเรียน 1,501 – 2,500 คน
 โรงเรียนขนาดใหญ่ : จำนวนนักเรียน 2,501 คนขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 724 คน

เป็นนักเรียนชาย 376 คน และนักเรียนหญิง 348 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – stage Random Sampling) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สํารวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งทุติยภูมิ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Frame) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata)

2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและดำเนินการสุ่มตามหลักของการสุ่มซึ่งหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยการอาศัยการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้ข้อมูลในการประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 กำหนดระดับความเชื่อมั่น (level of confidence : $1 - \alpha$) ที่ .95

2.2 ค่าประมาณของความแปรปรวน (σ^2) ของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้จากการนำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1) จำนวน 150 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง และนำค่าความแปรปรวนที่ได้ไปประมาณค่าของกลุ่มตัวอย่าง

2.3 คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสูตรการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้สูตร (มยุรี ศรีชัย, 2538 : 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{4} + \sum_{g=1}^K N_g \sigma_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
	N	แทน จำนวนสมาชิกทั้งหมดของประชากร
	K	แทน จำนวนชั้นที่สมาชิกของประชากรทั้งหมดถูกแบ่ง
	N_g	แทน จำนวนสมาชิกของประชากรในชั้นที่ g
	σ_g^2	แทน ค่าความแปรปรวนของประชากรในชั้นที่ g

3. ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) มีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียน เป็นหน่วยการสุ่ม (Unit of Sampling) ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาแล้วว่าขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกันมีผลต่อความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ และระบบการดูแลนักเรียนที่แตกต่างกันโดยทำการสุ่มโรงเรียนมา ร้อยละ 40 ของจำนวนโรงเรียนในแต่ละชั้น ได้กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 9 โรงเรียน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ เพศเป็นชั้นและห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย, 2538 : 105) เพื่อให้ประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร ด้วยความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ($\alpha = .95$) ซึ่งมีค่า $Z_{\alpha/2} \approx 2$ การประมาณค่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

(1) กำหนดขนาดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า ± 1 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความเพียงพอที่จะนำผลวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจในกรณีต่างๆที่เกี่ยวข้องได้

(2) ประมาณค่าความแปรปรวนของประชากร (σ^2) จากการนำแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งจำนวน 15 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ขนาดละ 50 คน ได้ความแปรปรวนเท่ากับ 169.716 , 144.582 และ 151.489 ตามลำดับ

(3) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 420 คน

3.2 ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วทำการสุ่มห้องเรียนตามสัดส่วนของแต่ละระดับชั้น ได้จำนวนห้องเรียนและนักเรียนจากโรงเรียนดังแสดงไว้ในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	โรงเรียน (จำนวนห้องเรียน)	จำนวนนักเรียน (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
เล็ก	พุทธจักรวิทยา (1)	24	18	42
	มักกะสันพิทยา (1)	18	27	45
	พิบูลย์ประชาสรรค์ (2)	36	28	64
กลาง	มัธยมวัดมกุฎกษัตริย์ (2)	46	29	75
	กุนนทรีรุทธารามวิทยาคม (2)	43	24	77
	สันติราษฎร์วิทยาลัย (2)	39	45	84
	สิริรัตนาร (2)	42	41	83
ใหญ่	สามเสนวิทยาลัย (3)	82	79	161
	ศรีอยุธยา (3)	84	78	152
รวม		414	371	783

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามวัดสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับ และเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 6 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง จำนวน 12 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนามาจาก ธิดา สุติพานิชยางกูร (2550) จำนวน 15 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากอนันต์ นวลใหม่ (2549). จำนวน 12 ข้อ

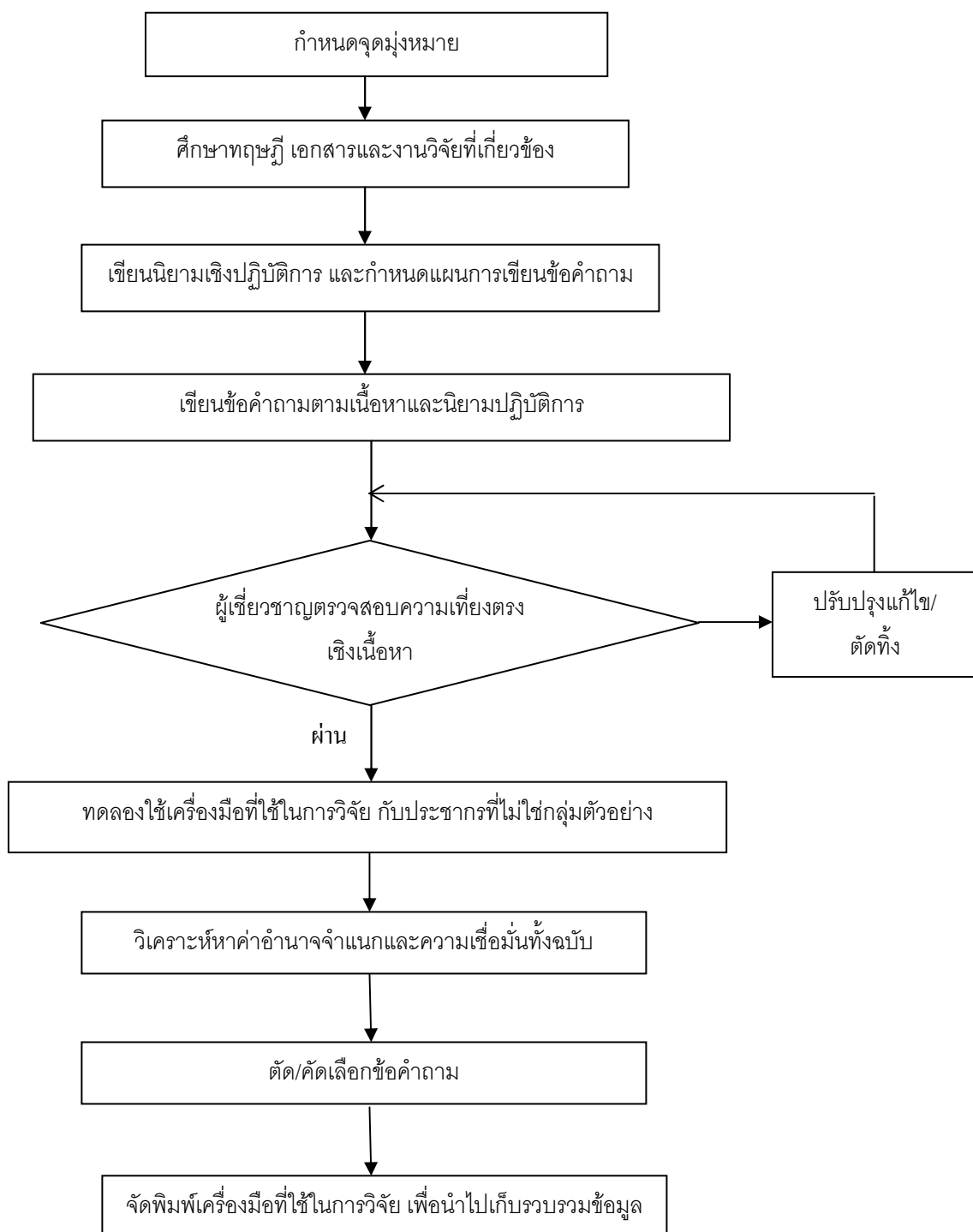
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นและนักเรียนที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาจากธิดา สุติพานิชยางกูร (2550). จำนวน 12 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจาก ธัญญา คนอยู่ (2547). จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจากธิดา สุติพานิชยางกูร (2550) จำนวน 10 ข้อ

ฉบับที่ 7 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดีที่ผู้วิจัยได้พัฒนาจากสุริย์พร ไชยฤกษ์ (2550). จำนวน 19 ข้อ

เครื่องมือดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีและนิยามของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 โดยผู้วิจัยได้เขียนข้อคำถามให้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีวิธีและขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จากภาพประกอบ มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาคำถามที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามสถานการณ์วัดความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
2. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
3. เขียนนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งได้จากทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. สร้างสถานการณ์ที่สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการของความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง 16 ข้อ นำไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์พิจารณาแล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี
2. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี
3. เขียนนิยามปฏิบัติการตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด ซึ่งได้จากทฤษฎีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. นำข้อคำถามจากเครื่องมือที่นำมาพัฒนามาปรับแก้ภาษา สถานการณ์ ให้มีความเหมาะสมกับบริบทที่ศึกษาและสอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการได้แบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 20 ข้อ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น 15 ข้อ ความมั่นคงทางอารมณ์ 20 ข้อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว 20 ข้อ การมองโลกในแง่ดี 24 ข้อ ความเชื่อมั่นในตนเอง 20 ข้อ นำไปให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์พิจารณาแล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา

การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. นำเครื่องมือที่สร้างและพัฒนาขึ้นปรับแก้ตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ(Face Validity)ทางด้าน

ภาษา เนื้อหา ให้เหมาะสม สอดคล้องกับนิยามปฏิบัติการ พิจารณาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC : Index of Consistency) ของแบบสอบถาม

2. คัดเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ .2543:249; อ้างอิงจาก Rowinelli & Hambleton. 1977) รวมทั้งแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3. มีจำนวนคำถามที่ผ่านการคัดเลือกดังนี้ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง 15 ข้อ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 18 ข้อ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น 14 ข้อ ความมั่นคงทางอารมณ์ 16 ข้อ สัมพันธภาพภายในครอบครัว 20 ข้อ การมองโลกในแง่ดี 21 ข้อ ความเชื่อมั่นในตนเอง 16 ข้อ

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3 ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 150 คน ที่อยู่ในประชากรแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ หรือค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนของข้อที่เหลือ (Item Total Correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามโดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ .2543:185) ค่าความเชื่อมั่นที่เพิ่มขึ้นเมื่อตัดข้อคำถามนั้นออก มีคำถามที่ผ่านการคัดเลือกดังนี้ ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .46 - .64 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .86 การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .61 - .78 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .94 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .56 - .93 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .93 ความมั่นคงทางอารมณ์ 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .34 - .44 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .88 สัมพันธภาพภายในครอบครัว 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .36 - .73 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .88 การมองโลกในแง่ดี 19 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .34 - .66 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .91 ความเชื่อมั่นในตนเอง 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .63 - .74 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .91

5. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 4 จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าหากนักเรียนอยู่ในสถานการณ์นั้น การตอบสนองในข้อใดที่ตรง หรือใกล้เคียงกับความเป็นตัวตนของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ○ ล้อมรอบตัวเลือกนั้น

สถานการณ์ 1 นักเรียนเล่นเกมคอมพิวเตอร์ทุกวันทำให้ผลการเรียนตกต่ำของนักเรียนผู้ปกครองจึงห้ามนักเรียนเล่น นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. เลิกเล่น(2)
- ข. ยืนยันที่จะเล่น (1)
- ค. ขอเล่นวันละ 2 ชั่วโมง(4)
- ง. แอบเล่นเวลาผู้ปกครองไม่อยู่(3)
- จ. ขอเล่นในเวลาว่างหลังจากอ่านหนังสือและทำการบ้านเสร็จ(5)

สถานการณ์ 2 นักเรียนอยากเรียนวิศวกรรม แต่ผู้ปกครองบังคับให้เรียนบริหารธุรกิจ นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. หนีออกจากบ้าน(1)
- ข. อยากเรียนวิศวะ ก็เลยเลือกวิศวะ(3)
- ค. พาผู้ปกครองมาปรึกษาครูแนะแนว(5)
- ง. เรียนบริหารก็ได้ผู้ปกครองจะได้สบายใจ(2)
- จ. ขอเลือกวิศวะอันดับหนึ่งและเลือกบริหารอันดับสอง(4)

เกณฑ์การให้คะแนน

การแสดงออกถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระดับสูง	5 คะแนน
การแสดงออกถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระดับค่อนข้างสูง	4 คะแนน
การแสดงออกถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระดับปานกลาง	3 คะแนน
การแสดงออกถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระดับค่อนข้างต่ำ	2 คะแนน
การแสดงออกถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระดับต่ำ	1 คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง จำนวน 12 ข้อ กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ในระดับสูง
3.51 – 4.50	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ในระดับค่อนข้างสูง
2.51 – 3.50	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ในระดับค่อนข้างต่ำ
1.00 – 1.50	มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ระดับต่ำ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง

ไม่ค่อยจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างข้อถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	ก่อนลงโทษนักเรียนผู้ปกครองจะบอกเหตุผลก่อน					
00)	เมื่อนักเรียนมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนหรือคนอื่น ผู้ปกครองจะตัดสินอย่างยุติธรรม					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลจำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับสูง
3.51 – 4.50	มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างสูง
2.51 – 3.50	มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50

มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับค่อนข้างต่ำ

1.00 – 1.50

มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยระดับต่ำ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง

ไม่ค่อยจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	ในครอบครัวของนักเรียนทุกคนเข้าใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
00)	นักเรียนรู้สึกเบื่อเมื่อต้องอยู่บ้านร่วมกับสมาชิกในครอบครัว					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพภายในครอบครัว จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย

การแปลความหมาย

4.51 – 5.00	มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับดี
3.51 – 4.50	มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับค่อนข้างดี
2.51 – 3.50	มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีสัมพันธภาพในครอบครัวในระดับไม่ค่อยดี
1.00 – 1.50	มีสัมพันธภาพในครอบครัวระดับไม่ดี

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

- จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด
 ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างมาก
 ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง
 ไม่ค่อยจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย
 ไม่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	เมื่อนักเรียนมีปัญหา ครูจะให้คำปรึกษา และช่วยเหลือนักเรียน					
00)	นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของครูด้วยความตั้งใจ					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น จำนวน 12 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนในระดับดี
3.51 – 4.50	มีสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนในระดับค่อนข้างดี
2.51 – 3.50	มีสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนในระดับไม่ค่อยดี
1.00 – 1.50	มีสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนระดับไม่ดี

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด
ค่อนข้างจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างมาก
ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง
ไม่ค่อยจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	เวลาคุยกับครูนักเรียนไม่สบาย					
00)	นักเรียนคิดว่าชีวิตคนเรานั้นขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 19 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับสูง
3.51 – 4.50	มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับค่อนข้างสูง
2.51 – 3.50	มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระดับค่อนข้างต่ำ
1.00 – 1.50	มีความเชื่อมั่นในตนเองในระดับต่ำ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามวัดความมั่นคงทางอารมณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียน ค่อนข้างมาก

ปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง
ไม่ค่อยจริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย
ไม่จริง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	นักเรียนแสดงอาการหงุดหงิดเมื่อไม่พอใจ					
00)	เมื่อนักเรียนโกรธนักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์ จำนวน 10 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย

4.51 – 5.00

3.51 – 4.50

2.51 – 3.50

1.51 – 2.50

1.00 – 1.50

การแปลความหมาย

มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับสูง

มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับค่อนข้างสูง

มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับปานกลาง

มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับค่อนข้างต่ำ

มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับต่ำ

ฉบับที่ 7 แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี

แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นตนเอง
มิติคตินถาวร รวมทั้งหมด 19 ข้อ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อแล้วพิจารณาว่า ข้อความใดตรงกับความรู้สึกหรือ
การปฏิบัติที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ เพียงช่องเดียวจาก 5 ระดับดังนี้

จริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุด

ค่อนข้างจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างมาก

ปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนปานกลาง

ไม่ค่อยจริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนค่อนข้างน้อย

ไม่จริง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกหรือการปฏิบัติของนักเรียนน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
0)	นักเรียนมีปัญหาไม่รู้จักจับสั่นจนไม่รู้จะ แก้ปัญหาอย่างไร					
00)	นักเรียนคิดว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนให้ ชีวิตเข้มแข็ง					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจสอบและให้คะแนนตามความหมายของข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อความเชิงบวก			ข้อความเชิงลบ	
จริงมากที่สุด	5	คะแนน	1	คะแนน
ค่อนข้างจริง	4	คะแนน	2	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน	3	คะแนน
ไม่ค่อยจริง	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่จริง	1	คะแนน	5	คะแนน

เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน

แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี จำนวน 19 ข้อ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลความหมาย
4.51 – 5.00	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับสูง
3.51 – 4.50	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับค่อนข้างสูง
2.51 – 3.50	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับค่อนข้างต่ำ
1.00 – 1.50	มีการมองโลกในแง่ดีในระดับต่ำ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดหมายและกำหนดวัน และเวลา ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามไปทำการสอบถามนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสอบถามให้มากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการเพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ
4. ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลวันละ 1 โรงเรียนโดยดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม 2552 ถึง 31 มกราคม 2552
5. ตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบไม่สมบูรณ์หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำแบบสอบถาม
6. ทำการลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบถาม ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่ตั้งไว้
2. วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานและประมาณค่าสถิติ
3. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในของปัจจัยเชิงสาเหตุ และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

4. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) และการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5. วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ของผล (Effect Coefficient) ซึ่งประกอบด้วยอิทธิพลทางตรง (Direct Effect ; DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect ; IE) และ อิทธิพลทางรวม (Total Effect ; TE) ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง จากรูปแบบความสัมพันธ์ที่ปรับปรุงใหม่

6. วิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างเพศชายและเพศหญิง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรโดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538 : 105)

$$n = \frac{N \sum_{g=1}^k \frac{N_g^2 \sigma_g^2}{w_g}}{\frac{N^2 e^2}{4} + \sum_{g=1}^k N_g \sigma_g^2}$$

โดย	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
	k	แทน	ระดับชั้น 3 ระดับ
	σ_g^2	แทน	จำนวนประชากรแต่ละชั้น
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประเมิน
	N_g	แทน	จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น
	W_g	แทน	$\frac{N_g}{N}$ สัดส่วนจำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้นต่อจำนวนนักเรียนทั้งหมด

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความแปร ค่าความโค้ง

3. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรง (Face Validity) โดยใช้วิธีหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตรของโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ และ อังคณา สานยศ. 2543 : 248 ; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1997)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 $\sum R$ แทน ผลรวมของการตัดสินของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเครื่องมือเป็นรายข้อ โดยใช้ (Item Analysis) เพื่อหาอำนาจจำแนกของข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product – moment correlation coefficient) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2545 : 84)

$$r_{XY} = \frac{S_{XY}}{S_X S_Y}$$

เมื่อ r_{XY} แทน ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
 S_{XY} แทน ค่าความแปรปรวนร่วมระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆที่เหลือ
 S_X แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานรายข้อ
 S_Y แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนรวมของข้ออื่นๆที่เหลือ

3.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สานยศ. 2543 : 312)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 n แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 S_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
 S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

4. สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่

4.1 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านต่างๆโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson product correlation coefficient) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2544:314)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{(N \sum x^2 - (\sum X)^2)(N \sum Y^2 - (\sum Y)^2)}}$$

เมื่อ

r_{XY}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X
$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่าง X และ Y
N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้ t – test (ชูศรี วงศ์รัตน์.2544 : 317 ; อ้างอิงจาก Welkowitz. 1971 pp .158)

$$t = \frac{r\sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r^2}} ; df = N - 2$$

เมื่อ

t	แทน	ค่าการแจกแจงแบบที
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

4.3 สถิติที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์โดยใช้วิธีความน่าจะเป็นสูงสุด(Maximum Likelihood Estimate :ML)(นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2538 : 41)

$$F = \log|\sum | + tr(S \sum^{-1}) - \log|s| + k$$

เมื่อ

F	แทน	ฟังก์ชันความกลมกลืน
S	แทน	เมตริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง
$\sum$	แทน	เมตริกซ์ความแปรปรวน–ความแปรปรวนร่วมที่ได้จากค่าพารามิเตอร์
k	แทน	จำนวนตัวแปรทั้งหมดที่สังเกตได้ทั้งหมดในโมเดลอิสระ
tr	แทน	ผลรวมสมาชิกในแนวทแยงของเมตริกซ์

4.4 การตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวมพิจารณาจากค่าความสอดคล้องกลมกลืน (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2538 :48) ดังนี้

4.4.1 ค่าไค – สแควร์ เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐานทางสถิติที่ว่าฟังก์ชันความกลมกลืนมีค่าเป็นศูนย์ ซึ่งจะหมายถึงโมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$\chi^2 = (n-1)F[s, \sum(\theta)]$$

เมื่อ	χ^2	แทน	ค่าไค – สแควร์
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	$F[s, \sum(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลจากพารามิเตอร์ θ
	k	แทน	ตัวแปรที่สังเกตได้

4.4.2 ดัชนีระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index : GFI) เป็นดัชนีเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดล โดยนำค่าสถิติไค – สแควร์ มาพิจารณาเทียบกับองศาอิสระ ถ้าไค – สแควร์ สูงควรปรับโมเดลและเริ่มวิเคราะห์ใหม่ เกณฑ์การพิจารณาควรมีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป โดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$GFI = 1 - \frac{F[s, \sum(\theta)]}{F[s, \sum(0)]}$$

เมื่อ	GFI	แทน	ดัชนีระดับความกลมกลืน
	$F[s, \sum(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลจากพารามิเตอร์ θ
	$F[s, \sum(0)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลที่ไม่มีพารามิเตอร์ในโมเดล

4.4.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เป็นดัชนีที่นำ GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงชั้นอิสระซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง ควรจะมีค่าตั้ง 0.90 ขึ้นไป เช่นเดียวกับค่าดัชนี GFI จะได้ค่า AGFI ดังสูตรต่อไปนี้

$$AGFI = 1 - \left\{ \left(\frac{1}{2d} \right) k(k+1) \right\} (1 - GFI)$$

เมื่อ	<i>AGFI</i>	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
	<i>GFI</i>	แทน	ดัชนีระดับความกลมกลืน
	<i>d</i>	แทน	ชั้นความอิสระ
	<i>k</i>	แทน	ชั้นจำนวนตัวแปรที่สังเกตได้

4.4.4 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Error of Approximation : RMSEA) เป็นดัชนีในกลุ่มเศษเหลือ ซึ่งบ่งบอกความไม่กลมกลืนของเมทริกซ์ความแปรปรวนของโมเดลตามทฤษฎี กับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมจากประชากร ซึ่งควรมีค่าต่ำกว่า 0.05 (วิวัฒน์ ธรรมนารถสกุล. 2547: 127; อ้างอิงจาก Browne & Cudeck.1993:141)

$$RMSEA = \sqrt{\frac{FO}{d}}$$

เมื่อ	<i>RMSEA</i>	แทน	ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ
	<i>FO</i>	แทน	$Max.(nF - d, 0)$
	<i>F</i>	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนซึ่งโมเดลจากพารามิเตอร์
	<i>d</i>	แทน	ชั้นความอิสระ
	<i>n</i>	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

4.4.5 ดัชนีรากมาตรฐานค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (Standardized Root Mean squared Residual : SRMR) เป็นดัชนีที่บอกขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบขนาดของความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมของประชากรกับค่าประมาณจากทฤษฎี โดยค่าที่ใกล้ศูนย์มาก แสดงว่าแบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์สูง เกณฑ์ที่กำหนดควรต่ำกว่า 0.05 (Bollen. 1989:257-258)

4.4.6 ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ(Critical N) เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้ค่าไค – สแควร์ที่ได้มีนัยสำคัญทางสถิติ ควรมีค่ามากกว่า 200 ขึ้นไป (นงลักษณ์ วิรัชชัย.2538 :48)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 ผลการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย
- 1.2 ผลการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล
- 1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

- 2.1 ผลการตรวจสอบคุณภาพของโมเดลการวัดตัวแปรที่ศึกษา
- 2.2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการแปลผลดังนี้

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
$S.D.$	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
CV	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การกระจาย
SE	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
SK	หมายถึง	ค่าความเบ้
KU	หมายถึง	ค่าความโด่ง
δ	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก
ε	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน
λ	หมายถึง	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน
TE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลรวม
IE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม
DE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางตรง

χ^2	หมายถึง	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
df	หมายถึง	องศาอิสระ
R^2	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การทำนาย
n	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
$AGFI$	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
$RMSEA$	หมายถึง	ดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
$SRMR$	หมายถึง	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน
CN	หมายถึง	ดัชนีระบุขนาดกลุ่มตัวอย่าง
$TEACH$	หมายถึง	การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
$RELFA$	หมายถึง	สัมพันธภาพในครอบครัว
$RELSTU$	หมายถึง	สัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียน
TEM	หมายถึง	ความมั่นคงทางอารมณ์
$SELF$	หมายถึง	ความเชื่อมั่นในตนเอง
OPT	หมายถึง	การมองโลกในแง่ดี
CON	หมายถึง	ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง
GA	หมายถึง	เมตริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุจาก K ไป E ขนาด
BE	หมายถึง	เมตริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่าง E ขนาด
PS	หมายถึง	เมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อน z ขนาด
PH	หมายถึง	เมตริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรภายนอกแฝง K ขนาด

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบการขาดหายของข้อมูล ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ก่อนนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์จริง เพื่อให้ทราบลักษณะของข้อมูลเบื้องต้น มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต่อไป เพื่อจะได้จัดเตรียมข้อมูลให้

เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ ซึ่งก่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมของการวิเคราะห์ต่อไป ดังจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการจัดเตรียมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 ผลการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย

ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นโดยใช้สูตรของ มยุรี ศรีชัย(2538 : 105) ได้ขนาดของตัวอย่าง 420 คน ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลมาทั้งสิ้น 783 ฉบับ ผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาความครบถ้วนในการตอบแบบสอบถามและความตั้งใจของการตอบ และได้คัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบไม่ครบ และมีร่องรอยของการไม่ตั้งใจตอบ ออกไป 59 ฉบับ คงเหลือ 724 ฉบับ ซึ่งมากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้

1.2 ผลการตรวจสอบลักษณะของการแจกแจงข้อมูล

เนื่องจากการสถิติวิเคราะห์ขั้นสูงเกือบทุกชนิดมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า การแจกแจงของตัวแปร โดยเฉพาะตัวแปรตามควรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตรวจสอบโดยวิเคราะห์สถิติพื้นฐานได้แก่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย และตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลจากค่าความเบ้ ความโด่ง ซึ่งควรมีค่าไม่เกิน $\pm .50$ และพิจารณาค่า *p value* ของสถิติทดสอบ χ^2 ซึ่งต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะบ่งชี้ว่าตัวแปรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งเป็นตัวแปรสังเกตได้ภายใน 4 ตัวแปร ตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 3 ตัวแปร รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง และค่าสถิติไค-สแควร์ทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร ($n = 724$ คน)

ตัวแปรสังเกตได้	$\bar{X}$	SD	C.V.	ก่อนแปลงข้อมูล			หลังแปลงข้อมูล(normal scores)		
				SK	KU	<i>pvalue</i>	SK	KU	<i>pvalue</i>
TEACH	3.75	.89	.23	-1.27	0.92	0.00	-0.01	-0.08	0.67
RELFA	3.52	.82	.23	-.856	.015	0.38	0.007	-0.07	0.76
RELST	3.72	.87	.23	-1.19	0.83	0.00	0.002	-0.06	0.81
TEM	3.14	.84	.26	-0.45	-0.68	0.00	0.000	-0.05	0.86
SELF	3.09	.88	.28	0.02	-0.89	0.00	-0.001	-0.03	0.90
OTP	3.41	.73	.23	-0.76	0.34	0.08	0.001	-0.04	0.87
CON	3.97	.85	.21	-1.36	0.83	0.00	-0.014	-0.04	0.87

จากตาราง 3 ประกอบด้วยตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) การมองโลกในแง่ดี (OPT) ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง (CON) มีค่าเฉลี่ยของตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก (3.09 – 3.97) ข้อมูลส่วนใหญ่มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย หรือค่าความเบ้ติดลบ แสดงว่าคะแนนคุณลักษณะต่างๆของกลุ่มตัวอย่างมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนค่าความโด่งนั้น ส่วนใหญ่มีค่าเป็นบวกหรือสูงกว่าค่าความโด่งของโค้งปกติ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจายของข้อมูลมีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันภายในกลุ่ม ค่า *p value* พบว่า มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรมีการแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ ซึ่งอาจจะมีผลต่อการแปลความหมายที่ได้จากข้อมูลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงได้แปลงคะแนนของทุกตัวแปรให้อยู่ในรูปของคะแนนมาตรฐาน เพื่อให้การแจกแจงของข้อมูลเข้าใกล้การแจกแจงของโค้งปกติก่อนนำไปทดสอบความกลมกลืนของโมเดลสมมติฐาน กับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood : ML) ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นว่าข้อมูลต้องมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติหลายตัวแปร (Multivariate normal distribution) แต่เนื่องจากการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติหลายตัวแปรทำได้ยากจึงตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลโดยพิจารณาจากการแจกแจงของข้อมูลทีละตัวแปร ผลการแปลงคะแนนให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานแล้วตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า ค่าไค-สแควร์ของตัวแปรเกือบทั้งหมดไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งหมายถึงตัวแปรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลจากตัวแปรสังเกตทั้ง 7 ตัวหลังแปลงเป็นคะแนนมาตรฐานแล้วสามารถนำไปใช้ในการประมาณค่าความน่าจะเป็นโดยวิธี ML ได้ตามข้อตกลง

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพื้นที่การศึกษากทม.นครเขต 1 จำนวน 724 คน เป็นนักเรียนชาย 376 คน คิดเป็นร้อยละ 51.93 เป็นนักเรียนหญิง 348 คน คิดเป็นร้อยละ 48.07

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปร
สาเหตุของนักเรียนชาย

	TEACH	RELFA	RELSTU	TEM	SELF	OTP	CON
TEACH	1						
RELFA	.789	1					
RELSTU	.802	.828	1				
TEM	.658	.724	.680	1			
SELF	.537	.633	.567	.709	1		
OTP	.763	.870	.833	.778	.751	1	
CON	.737	.745	.779	.723	.588	.768	1
Mean	3.767	3.488	3.704	3.172	3.019	3.360	3.940
S.D.	.867	.802	.844	.838	.831	.694	.843

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

ตาราง 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปร
สาเหตุของนักเรียนหญิง

	TEACH	RELFA	RELSTU	TEM	SELF	OTP	CON
TEACH	1						
RELFA	.830	1					
RELSTU	.786	.829	1				
TEM	.637	.765	.740	1			
SELF	.544	.687	.646	.826	1		
OTP	.784	.868	.877	.829	.791	1	
CON	.742	.770	.801	.723	.645	.797	1
Mean	3.741	3.562	3.732	3.109	3.176	3.468	4.004
S.D.	.916	.838	.895	.834	.931	.763	.859

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

2.1 ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุแสดงดังตาราง 4

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุ

	TEACH	RELFA	RELSTU	TEM	SELF	OTP	CON
TEACH	1						
RELFA	.808	1					
RELSTU	.794	.828	1				
TEM	.647	.750	.708	1			
SELF	.537	.661	.607	.760	1		
OTP	.770	.869	.854	.797	.774	1	
CON	.738	.758	.790	.720	.617	.782	1
Mean	3.754	3.523	3.717	3.142	3.094	3.410	3.970
S.D.	.890	.819	.868	.836	.883	.729	.851

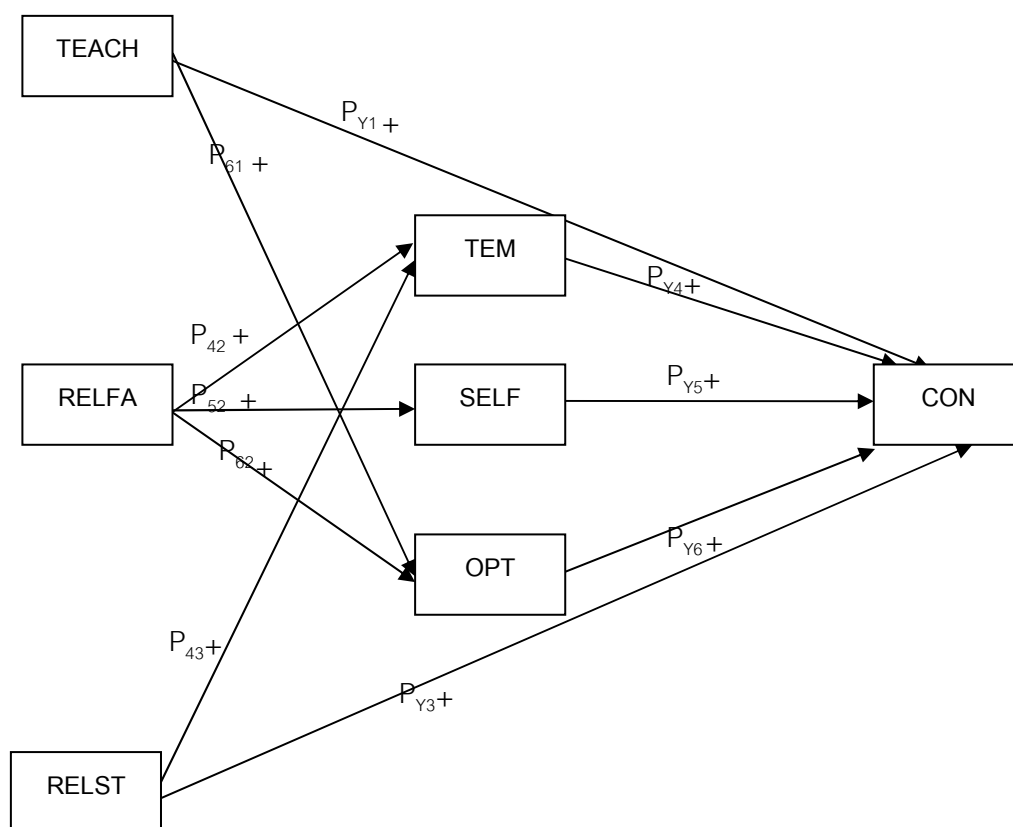
Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตาราง 6 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) ความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) การมองโลกในแง่ดี (OPT) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .537 - .869

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) ความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) การมองโลกในแง่ดี (OPT) กับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง (CON) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .617 - .790 โดยความสามารถในการเผชิญปัญหา

ความขัดแย้ง (CON) มีความสัมพันธ์กับ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) สูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ .790 ความสัมพันธ์รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดี (OPT) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) และความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .782 .758 .738 .720 .617 ตามลำดับ

2.2 ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ผู้วิจัยได้กำหนดโมเดลสมมติฐานการวิจัยและพารามิเตอร์ต่างๆที่ต้องประมาณค่า เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง ด้วยการวิเคราะห์หิทธิพลด้วยโปรแกรม ลิสเรล ดังภาพประกอบ 4

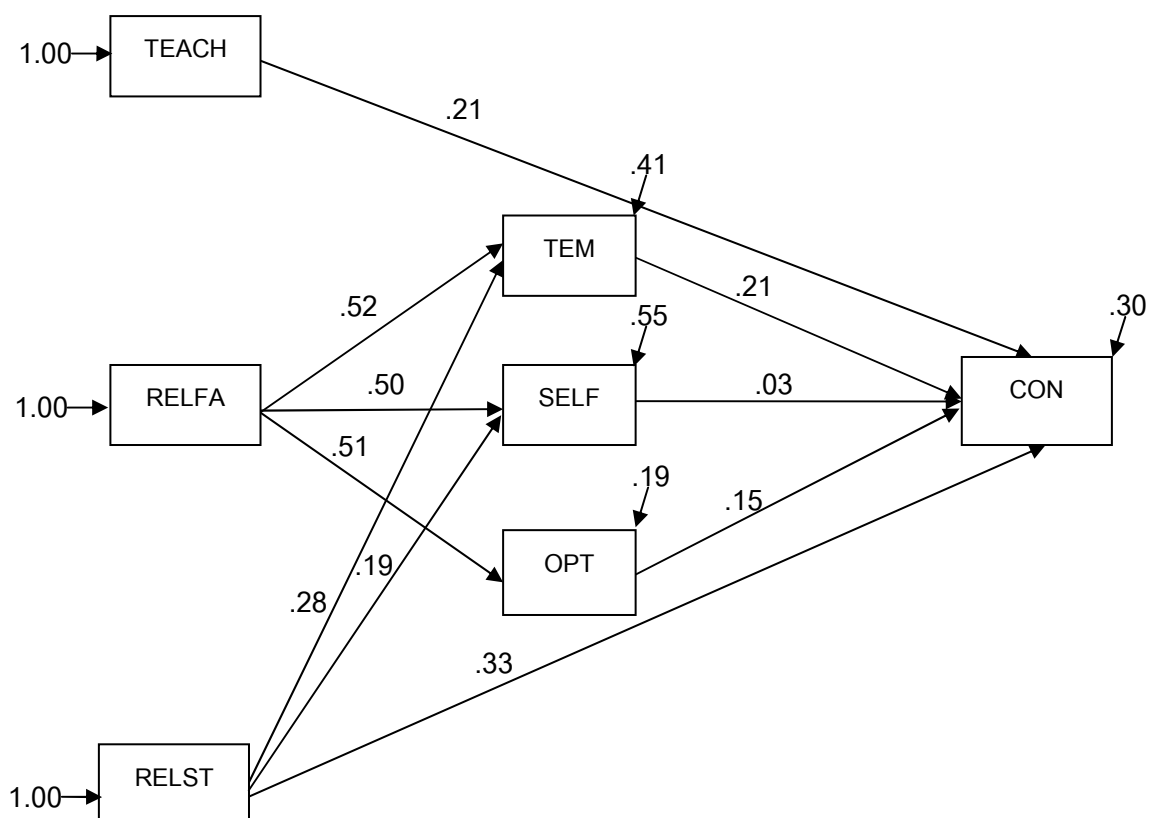
ภาพประกอบ 4 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนปรับโมเดล

ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังการปรับโมเดล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่สร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยแสดงดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่สำคัญดังนี้

ค่าสถิติ ไค-สแควร์ของโมเดลโครงสร้างก่อนการปรับโมเดลมีค่าเท่ากับ 654.88 มีนัยสำคัญที่ระดับ .000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เนื่องจากค่าไค-สแควร์มีความแปรผันไปตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ ค่าไค-สแควร์ จะมีแนวโน้มที่จะมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นควรพิจารณาอัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ ไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2 / df) ร่วมด้วย จากการวิเคราะห์พบว่า อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ ไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระมีค่าเท่ากับ 56.22 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 3 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาดัชนีวัดความกลมกลืนด้านอื่น ๆ ร่วมด้วยจะเห็นได้ว่า ดัชนีต่างๆ เหล่านี้ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ดังนี้ GFI มีค่าเท่ากับ .794 AGFI มีค่าเท่ากับ .520 RMSEA .285 มีค่าเท่ากับ 0.794 SRMR มีค่าเท่ากับ .077 และ CN มีค่าเท่ากับ 29.09 ดังภาพประกอบ 4 จึงมีความจำเป็นต้องปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับแก้แล้วมีค่าสถิติ ไค-สแควร์ เท่ากับ 12.111 ไม่มีค่า นัยสำคัญที่ระดับ .05 อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ ไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระค่าเท่ากับ 1.170 GFI มีค่าเท่ากับ .995 AGFI มีค่าเท่ากับ .981 RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.031 SRMR มีค่าเท่ากับ .005 และ CN มีค่าเท่ากับ 1098.692 ซึ่งทุกค่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนการปรับโมเดล		หลังการปรับโมเดล	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2 / df	< 3	56.22	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.170	ผ่านเกณฑ์
<i>p value</i>	> .05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	.097	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ .05	.273	ไม่ผ่านเกณฑ์	.031	ผ่านเกณฑ์
SRMR	≤ .05	.077	ไม่ผ่านเกณฑ์	.005	ผ่านเกณฑ์
GFI	> .90	.794	ไม่ผ่านเกณฑ์	.995	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> .90	.520	ไม่ผ่านเกณฑ์	.981	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	29.09	ไม่ผ่านเกณฑ์	1098.692	ผ่านเกณฑ์

ภาพประกอบ 5 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังปรับโมเดล

2.3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม

การพิจารณาเฉพาะอิทธิพลทางตรงระหว่างแต่ละตัวแปรนั้น ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งตัวแปรต่างๆสามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน เพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผล ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลของอิทธิพลจากตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผลออกเป็นสามส่วน ได้แก่ อิทธิพลทางตรง (Direct effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และ อิทธิพลรวม (Total effects: TE) ดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 อิทธิพลทางตรง (Direct effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และ อิทธิพลรวม (Total effects: TE)

ตัวแปรผล	R^2	อิทธิพล	ตัวแปรเชิงสาเหตุ					
			TEACH	RELFA	RELST	TEM	SELF	OPT
TEM	0.59	DE	-	0.521	0.277	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-	-
		TE	-	0.521	0.277	-	-	-
SELF	0.45	DE	-	0.504	0.190	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-	-
		TE	-	0.504	0.190	-	-	-
OPT	0.81	DE	-	0.515	0.428	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-	-
		TE	-	0.515	0.428	-	-	-
CON	0.67	DE	0.210	-	0.330	0.210	0.030	0.148
		IE	-	0.200	0.127	-	-	-
		TE	0.210	0.200	0.457	0.210	0.030	0.148

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อตัวแปรความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) เป็นตัวแปรตามในสมการโครงสร้างที่ 1 จะได้รับอิทธิพลทางตรงจากสัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น โดยได้รับอิทธิพลสูงสุดมาจาก สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.521 โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรความมั่นคงทางอารมณ์ที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุภายนอกทั้งสองประมาณร้อยละ 59

เมื่อตัวแปรความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) เป็นตัวแปรตามในสมการโครงสร้างที่ 2 จะได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีค่าเท่ากับ 0.504 เป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด รองลงมาเป็นอิทธิพลรวมจากตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้นมีค่าเท่ากับ 0.190 ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) ที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุภายนอกทั้งสองประมาณร้อยละ 45

สมการโครงสร้างที่ 3 มีตัวแปรการมองโลกในแง่ดี (OPT) เป็นตัวแปรตาม พบว่าได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากสัมพันธภาพภายในครอบครัว มีค่าเท่ากับ 0.515 โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด

รองลงมาคือ อิทธิพลรวมจาก สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้นมีค่าเท่ากับ 0.428 โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรการมองโลกในแง่ดี (OPT) ที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุภายนอกทั้งสามประมาณร้อยละ 81

สมการโครงสร้างที่ 4 มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งเป็นตัวแปรตาม พบว่าได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น มีค่าเท่ากับ (0.457) โดยเป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ (0.330) และอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ (0.127) รองลงมาคือ อิทธิพลรวมจากความมั่นคงทางอารมณ์มีค่าเท่ากับ (0.210) โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด นอกจากนี้ยังได้รับอิทธิพลรวมจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีค่าเท่ากับ (0.210) โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด อิทธิพลรวมจากสัมพันธภาพภายในครอบครัวมีค่าเท่ากับ (0.200) ซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อมทั้งหมด ได้รับอิทธิพลรวมจากการมองโลกในแง่ดีมีค่าเท่ากับ (0.148) ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด และ ได้รับอิทธิพลรวมจากความเชื่อมั่นในตนเองมีค่าเท่ากับ (0.030) ซึ่งเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหกประมาณร้อยละ 67

สรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสาเหตุ 6 ตัว ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมองโลกในแง่ดี ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ร้อยละ 67 โดยพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลรวมจากตัวแปรเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.457) ความมั่นคงทางอารมณ์ (0.210) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.210) สัมพันธภาพภายในครอบครัว(0.200) การมองโลกในแง่ดี (0.148) ความเชื่อมั่นในตนเอง(0.030) ตามลำดับ

2.4 การตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งจำแนกตามเพศ

ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามสภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบความสัมพันธ์นั้น ถ้าโมเดลการวัดที่เหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์จะทำการทดสอบสมมติฐานหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์เพื่อคำนวณค่าพารามิเตอร์และตรวจสอบความสอดคล้องกับโมเดลเชิงสาเหตุของแต่ละกลุ่มโดยทำการวิเคราะห์แยกทีละกลุ่ม

2. การวิเคราะห์เพื่อคำนวณค่าพารามิเตอร์ และตรวจสอบความสอดคล้องกับโมเดลเชิงสาเหตุแต่ละกลุ่ม ทำการวิเคราะห์พร้อมกันทุกกลุ่มหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาความสอดคล้องของรูปแบบโมเดล(Model Form) ของโมเดล จากหลายๆกลุ่มที่ทำการวิเคราะห์ โดยไม่มีการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการเท่ากันของค่าพารามิเตอร์

3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลเชิงสาเหตุตามสมมติฐานต่างๆที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยทำการวิเคราะห์พร้อมกันทุกกลุ่ม และมีการกำหนดการเท่ากันของค่าพารามิเตอร์ตามสมมติฐานการวิจัยด้วย ในขั้นนี้จะทำการวิเคราะห์หลายครั้ง ซึ่งจำนวนครั้งที่ทำการวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ต้องการทดสอบ

4. การวิเคราะห์เพื่อทดสอบการแตกต่างของแต่ละโมเดลเชิงสาเหตุตามสมมติฐานโดยการหาผลต่างของ χ^2 และ df ในขั้นนี้ถือว่าเป็นการวิเคราะห์สรุปผลจากการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยน

ในการตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบความสัมพันธ์นั้นต้องเป็นไปตามลำดับทุกขั้นตอน ไม่สามารถดำเนินการข้ามขั้นตอนได้ ถ้ายังพิสูจน์ไม่ได้ว่ารูปแบบโมเดลไม่แปรเปลี่ยนระหว่างกลุ่มก็ไม่ควรทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของพารามิเตอร์(นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 240)ซึ่งผลการทดสอบโมเดลพื้นฐานของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่6ตามสภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเพศชายและเพศหญิงพบว่าทั้งสองโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และไม่แปรเปลี่ยนไปตามเพศ ดังตาราง 9

ตาราง 9 แสดงผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบและความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ระหว่างเพศชายและเพศหญิง

สมมติฐาน	χ^2	df	p	CFI	RMSEA	Δdf	$\Delta\chi^2$	Critical Values of χ^2 (.05)
Ho:form	23.667	14	.052	.999	.043	-	-	-
Ho:GA12	24.229	15	.061	.999	.041	1	0.562 ^{ns}	3.84146
Ho:GA13	25.804	16	.057	.999	.041	2	2.137 ^{ns}	5.99147
Ho:GA22	25.859	17	.077	.999	.039	3	2.192 ^{ns}	7.81473
Ho:GA23	26.669	18	.085	.999	.037	4	3.002 ^{ns}	9.48773
Ho:GA32	30.348	19	.058	.999	.040	5	6.681 ^{ns}	11.0705
Ho:GA33	30.568	20	.061	.999	.038	6	6.901 ^{ns}	12.5916
Ho:GA41	30.625	21	.080	.999	.035	7	6.958 ^{ns}	14.0671
Ho:GA43	30.668	22	.103	.999	.033	8	7.001 ^{ns}	15.5073
Ho:BE41	32.505	23	.090	.999	.033	1	1.837 ^{ns}	3.84146
Ho:BE42	32.523	24	.115	.999	.031	2	1.855 ^{ns}	5.99147
Ho:BE43	32.523	25	.143	.999	.028	3	1.855 ^{ns}	7.81473
Ho:PH11	32.523	26	.176	.999	.026	1	0 ^{ns}	3.84146
Ho:PH12	32.523	27	.213	.999	.024	2	0 ^{ns}	5.99147
Ho:PH13	32.523	28	.253	.999	.021	3	0 ^{ns}	7.81473
Ho:PS11	34.793	29	.211	.999	.024	1	2.27 ^{ns}	3.84146
Ho:PS12	35.506	30	.225	.999	.023	2	2.983 ^{ns}	5.99147
Ho:PS13	37.001	31	.211	.999	.023	3	4.478 ^{ns}	7.81473

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า โมเดลทั้งที่มีและไม่มีเงื่อนไขกำหนดบังคับสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงว่าโมเดลไม่แปรเปลี่ยนตามสมมติฐานทั้ง 4 ข้อที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผู้วิจัยตั้งต้นพิจารณาเปรียบเทียบผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 (Ho:form) และ สมมติฐานข้อที่ 2 (Ho:GA) พบว่า ค่าผลต่างไคสแควร์ เท่ากับ 7.001 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 8 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติ

ไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 15.5073 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยีนไขบั้งคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ GA เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 2(Ho:GA) และ 3 (Ho:BE)พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 1.855 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยีนไขบั้งคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ BE เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 3(Ho:BE) และ 4(Ho:PH)พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 0 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยีนไขบั้งคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ PH เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 4(Ho:PH) และ 5 (Ho:PS)พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 4.478 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยีนไขบั้งคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ PS เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่แปรเปลี่ยนไปตามเพศชายและเพศหญิง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหา ความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุอื่นได้แก่ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมั่นคงทางอารมณ์ และการมองโลกในแง่ดี เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อวิเคราะห์ขนาดผลกระทบรวม ผลกระทบทางตรง และผลกระทบทางอ้อม ของตัวแปรสาเหตุในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง เพื่อวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเมื่อจำแนกตามเพศของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 724 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling) สำหรับเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 7 ฉบับ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ(Rating Scale) จำนวน 6 ฉบับและแบบสอบถามแบบสถานการณ์ 1 ฉบับ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือและคุณภาพดังนี้ แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง จำนวน 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .46 - .64 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 แบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .61 - .78 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .94 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างครูประจำชั้นและนักเรียนจำนวน 12 ข้อ มีค่าความค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .56 - .93 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .93 แบบสอบถามสัมพันธภาพภายในครอบครัวจำนวน 12 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .36 - .73 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .88 แบบสอบถามความมั่นคงทางอารมณ์จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .34 - .74 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 แบบสอบถามความเชื่อมั่นในตนเองจำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .63 - .74 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดีจำนวน 19 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในอยู่ระหว่าง .34 - .66 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 7 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 783 ฉบับ จากนั้นพิจารณาความสมบูรณ์และความตั้งใจในการตอบ

แบบสอบถามแล้วคัดเลือกแบบสอบถามไว้จำนวน 724 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92 ของแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL โดยใช้ค่า χ^2 , *SRMR* , *RMSEA* , *GFI* , *AGFI* และ *CN* เป็นดัชนีวัดระดับความกลมกลืน และใช้ ค่า *TE* , *IE* , *DE* วิเคราะห์ขนาดอิทธิพล

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งกับตัวแปรสาเหตุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) ความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) การมองโลกในแง่ดี (OPT) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .537 - .869 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรเชิงสาเหตุ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) ความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) การมองโลกในแง่ดี (OPT) กับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง (CON) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ตั้งแต่ .617 - .790 โดยความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง (CON) มีความสัมพันธ์กับ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) สูงสุด ซึ่งมีค่าเท่ากับ .790 ความสัมพันธ์รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดี (OPT) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) และความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .782 .758 .738 .720 .617 ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า โมเดลโครงสร้างก่อนการปรับยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงมีการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่สำคัญหลายดัชนีประกอบกันดังนี้ ค่าสถิติ ไค-สแควร์เท่ากับ 12.111 ไม่มีค่านัยสำคัญที่ระดับ .05 อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ ไค-สแควร์

กับจำนวนองศาอิสระค่าเท่ากับ 1.170 GFI มีค่า .995 AGFI มีค่า .981 RMSEA มีค่า 0.031 SRMR มีค่า .005 และ CN มีค่า 1098.692 ซึ่งทุกค่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด

3. เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลจากโมเดลโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดมาจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.457) รองลงมาคือความมั่นคงทางอารมณ์ (0.210) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.210) สัมพันธภาพภายในครอบครัว(0.200) การมองโลกในแง่ดี (0.148) และ ความเชื่อมั่นในตนเอง (0.030) โดยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้งหมดร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ประมาณร้อยละ 67 เมื่อพิจารณาผลกระทบของอิทธิพลพบว่า ตัวแปรความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลทางตรงจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (0.324) ความมั่นคงทางอารมณ์ (0.210) การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย(0.210) และการมองโลกในแง่ดี (0.148) และความเชื่อมั่นในตนเอง (0.030) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางตัวแปรเรียงตามลำดับดังนี้ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.127) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (0.200) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. โมเดลทั้งที่มีและไม่มีเงื่อนไขกำหนดบังคับสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงว่าโมเดลไม่แปรเปลี่ยนตามสมมติฐานทั้ง 4 ข้อที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผู้วิจัยตั้งต้นพิจารณาเปรียบเทียบผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 (Ho:form) และ สมมติฐานข้อที่ 2 (Ho:GA) พบว่า ค่าผลต่างไคสแควร์ เท่ากับ 7.001 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 8 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 15.5073 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยุทธศาสตร์บังคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ GA เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 2(Ho:GA) และ 3 (Ho:BE)พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 1.855 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่ากำหนดยุทธศาสตร์บังคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ BE เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 3(Ho:BE) และ 4 (Ho:PH)พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 0 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้

หมายความว่า การกำหนดเงื่อนไขบังคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ PH เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานข้อต่อไป

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมมติฐานข้อ 4 (Ho:PH) และ 5 (Ho:PS) พบว่าค่าผลต่างไค-สแควร์ เท่ากับ 4.478 ที่ผลต่างองศาอิสระเท่ากับ 3 เมื่อเทียบกับค่าวิกฤติไค-สแควร์จากตารางที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 7.81473 แสดงว่าผลต่างของไค-สแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากการวิเคราะห์นี้หมายความว่า การกำหนดเงื่อนไขบังคับให้เมทริกซ์พารามิเตอร์ PS เท่ากันทั้งสองกลุ่มสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุปได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่แปรเปลี่ยนไปตามเพศชายและเพศหญิง

อภิปรายผล

1. จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุทั้งหกอันประกอบด้วยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (RELST) การมองโลกในแง่ดี (OPT) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (RELFA) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (TEACH) ความมั่นคงทางอารมณ์ (TEM) และความเชื่อมั่นในตนเอง (SELF) กับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง (CON) พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .790 .782 .758 .738 .720 และ .617 ตามลำดับ จากผลการวิจัยอภิปรายได้ดังนี้

สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งเนื่องจากครูมีความสำคัญที่สุดเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียนเป็นผู้ศึกษาการพัฒนาการของเด็กอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับ ธรรมชาติ จิตใจ และความต้องการของเด็ก ครูจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจและความประพฤติของเด็ก เด็กนักเรียนซึ่งต้องเรียนอยู่ในโรงเรียน จึงมีชีวิตผูกพันอยู่กับครู การแสดงออก นิสัยใจคอ และทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนย่อมส่งผลต่อการเรียนและสภาพจิตใจของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พรจิรา วงศ์ชนะภัย (2545: 62) โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพจิตกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครู พบว่า สัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนกับครู จะทำให้เกิดสัมพันธภาพการเรียนรู้ทางวิชาการระหว่างนักเรียนกับครูสูงและมีความสามารถในการแก้ปัญหาและปรับตัวได้ดีกว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูไม่ดี

การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง เพราะคนที่มองโลกในแง่ดีจะมีคุณสมบัติในการมองเห็นประโยชน์และโอกาสที่ดีของวิกฤติการณ์ ปัญหาหรือความยากลำบากที่กำลังเผชิญ การสนับสนุนและคาดหวังในความสำเร็จ ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์จากความมานะบากบั่น การเผชิญกับความท้าทายหรือรับมือกับโอกาสใหม่ ๆ ด้วย

ความสุขุมมั่นคง การขัดหรือลดผลกระทบที่เกิดจากความกลัว ลดความวิตกกังวลทั้งภายในและภายนอก การมีจิตใจผ่องแผ้วอยู่เสมอ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากรวมถึงเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นคนที่มองโลกในแง่ดีก็จะพยายามไม่หลีกเลี่ยงและหาโอกาสหรือทางออกที่ดีให้กับทุกฝ่ายโดยไม่ใช้อารมณ์ตัดสิน คนที่มองโลกในแง่ดีเมื่อเผชิญปัญหาอุปสรรคแล้วจะรู้สึกหมดหวังในชีวิต มีพลังที่จะต่อสู้เอาชนะอุปสรรคได้จนประสบความสำเร็จได้ในที่สุดและคนที่มองโลกในแง่ดีจะมีความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การเรียน มากกว่าคนมองโลกในแง่ร้าย (Seligman, 1998: 154-158)

สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งทั้งนี้เนื่องจากสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีจะเป็นพื้นฐานชั้นสูงของครอบครัวที่ส่งผลต่อสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน จะเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกโดยเฉพาะบุตรและจะเป็นพื้นฐานในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นด้วยซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของอีริกสัน (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2530: 40; อ้างอิงจาก Erikson, 1950) ที่กล่าวว่าไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับครอบครัวเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์มีพฤติกรรมนานาประเภท และหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ตามลักษณะสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น ดังนั้น ความสัมพันธ์ของครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งที่จำเป็นต่อการเอื้อให้เกิดบุคลิกภาพการแสดงออกทางอารมณ์และการจัดการอารมณ์ที่เหมาะสม

การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง เนื่องจากการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและการแสดงออกของลูก สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีโอกาสเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจใดๆ เกิดจากความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัว ใช้เหตุผลในการที่ส่งเสริมหรือห้ามกระทำการสิ่งต่างๆ ให้ลูกมีส่วนร่วมรับรู้กิจกรรมที่เหมาะสม และร่วมมือกับลูกตามโอกาสอันควร โดยเด็กที่ทางบ้านเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ เพราะได้ฟังคำแนะนำต่างๆ จากผู้ใหญ่และรู้จักตัดสินใจว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ ทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เกิดความเชื่อมั่นที่จะทำอะไรตามความคิด เพราะเด็กจะมีโอกาสใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ หัดคิดริเริ่มและตัดสินใจจากเรื่องเล็กไปสู่เรื่องใหญ่ มีความอดทน อุตสาหะเพียรพยายาม ที่จะทำได้มาซึ่งสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต มีความสามารถในการโยงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลเข้าด้วยกัน และสามารถมองเห็นว่าสถานการณ์หรือพฤติกรรมหนึ่งๆ จะส่งผลอย่างไรบ้าง โดยเกษร ภูมิดี (2546: 80-87) ได้ศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาอุปสรรคของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญ

ปัญหาอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญปัญหาอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เฮิร์ลอค(วาสนา พรหมทอง. 2545; อ้างอิงจาก Hurlock.1982: 66) ได้สรุปไว้ว่าผลของการเลี้ยงดูโดยใช้วิธีประชาธิปไตย กล่าวคือให้ความรักความสนใจและให้ความสำคัญแก่เด็ก จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นมิตร เชื่อสัจย์ ร่าเริง มีอารมณ์มั่นคง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฟุ้งตนเอง และสามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจ สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่วิตกกังวล ส่วนการเลี้ยงดูโดยวิธีอัตตาธิปไตย ทำให้เด็กขาดความใกล้ชิดกับพ่อแม่และขาดความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย มีความรู้สึกว่าคุณคือสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำให้ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะไม่เคยฝึกแก้ไขปัญหา

ความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง เมื่อบุคคลมีอารมณ์ที่มั่นคง สามารถควบคุมอารมณ์ และสะกดกั้นอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพปกติไม่หวั่นไหวเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาหรือสิ่งรบกวนความสงบสุขของอารมณ์ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งก็จะสามารถปรับตัวและปรับอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลลิตา ภูบำรุง (2544: 7) ที่กล่าวไว้ว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึงความรู้สึกที่ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งรบกวนความสุขทางอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก และสะกดกั้นอารมณ์ของตนให้อยู่ในสภาพปกติเมื่อเผชิญต่อปัญหาในชีวิตประจำวัน สามารถจัดการและปรับอารมณ์ให้เหมาะสมและเข้ากับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีวิธีการคลายเครียดได้อย่างเหมาะสม

ความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งทั้งนี้เนื่องจากความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณลักษณะที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้คนเราสามารถทำสิ่งต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ ช่วยให้คนเราเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิดกล้าแสดงออก ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทำสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นด้วยความพอใจและภาคภูมิใจ สามารถเผชิญเหตุการณ์ต่างๆ และแก้ปัญหาด้วยความรู้สึกที่มั่นคง อันเป็นคุณลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความสุขในการดำรงชีวิต(กรมวิชาการ. 2537: 1)

2. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรสาเหตุ 6 ตัว ได้แก่การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมองโลกในแง่ดี ร่วมกันอธิบายความ

แปรปรวนของความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ร้อยละ 67 ส่วนที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆที่ไม่ได้นำมาศึกษา โดยพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดมาจากตัวแปรเรียงลำดับดังนี้ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.457) ความมั่นคงทางอารมณ์ (0.222) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.207) สัมพันธภาพภายในครอบครัว(0.202) การมองโลกในแง่ดี (0.169) และความเชื่อมั่นในตนเอง (0.030)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลทางตรงจาก ความมั่นคงทางอารมณ์ การการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การมองโลกในแง่ดี ความเชื่อมั่นในตนเอง และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก สัมพันธภาพภายในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น ความมั่นคงทางอารมณ์ จากผลการวิจัยอภิปรายได้ดังนี้

ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดเชิงบวกจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น โดยเป็นอิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมองโลกในแง่ดี แสดงให้เห็นว่าสัมพันธภาพอันดีระหว่างครูประจำชั้นและนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้ดี กล่าวคือ นอกจากครูจะมีหน้าที่ จัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้นักเรียน ครูยังมีหน้าที่อบรมสั่งสอน ให้ความรักความอบอุ่น ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ มีความเมตตาและมีเหตุผล เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้และปรับตัวได้ดีรวมทั้งส่งเสริมความสมบูรณ์ทางจิตใจให้กับนักเรียน (นารี นิกิระ. 2536 :9) นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนให้นักเรียนได้มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองโดยอาศัยเหตุและผล รู้จักฟังตนเอง เช่นการวางแผนการเรียน การแก้ปัญหาการเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดและรับผิดชอบต่อผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง โดยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้นยังส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูส่งผลต่อบรรยากาศภายในห้อง นิสัยใจคอและการแสดงออกของครูที่ปฏิบัติต่อนักเรียนมีผลต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของนักเรียน(ประทีป แสงเปี่ยมสุข.2543:2)สอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา ธิตินานิชยางกูร (2550: 92) ซึ่งมีข้อสรุปข้อหนึ่งว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูส่งผลทางบวกต่อความมั่นคงทางอารมณ์ และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าอุปสรรคสอดคล้องกับการศึกษาของ แชนด์ (ธิดา ธิตินานิชยางกูร. 2550: 92 อ้างอิงจาก Chance. 1984: 17-18)ซึ่งพบว่าการแสดงออกของครูทั้งกิริยาท่าทาง ที่ครูปฏิบัติต่อนักเรียนมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจ อารมณ์และพฤติกรรมของนักเรียน ดังนั้นการแสดงออกด้วยความรักและความเอาใจใส่ การยอมรับและให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน ให้คำปรึกษาและให้เหตุผลแทนอารมณ์ นักเรียนก็จะมีอารมณ์ที่มั่นคงพร้อมที่จะเผชิญปัญหาและฝ่าอุปสรรค การมีอารมณ์ที่มั่นคงของนักเรียนเป็นรากฐานที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เพราะการที่มีจิตใจที่มั่นคงหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆสามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ใน

สภาพปกติได้ดี มีความสามารถในการปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีสมาธิที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง (อารยะ สุวมาตย์. 2540: 37) หล่อหลอมเป็นความเชื่อมั่นในตนเองในที่สุด นอกจากนี้ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้ที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีรวมทั้งมองโลกในแง่ดี(กาญจนา สุวรรณธาร.2537:24)เมื่อนักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง ก็จะรู้จักการมองโลกในแง่ดี รับรู้และเข้าใจได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีทางแก้ผลทั้งด้านดีและด้านร้ายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของตนเองไม่ใช่โชครชะตาหรือการกระทำของผู้อื่น

ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลเชิงบวกทางตรงจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แสดงให้เห็นว่าเมื่อนักเรียนได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ได้รับวิธีการปฏิบัติทั้งด้านคำพูด การกระทำ ความรู้สึก ที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ การสนับสนุน และการอธิบายด้วยเหตุผล ได้รับการยอมรับและการยกย่อง และได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อเมื่อทำผิด ได้รับโอกาสในการตัดสินใจและฝึกการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนรู้จักการหาทางออกเมื่อเกิดปัญหา และสามารถต่อสู้กับปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสุมาลี พัวชู(2547: 78) กล่าวไว้ว่า ถ้าบรรยากาศในบ้านดี มีความอบอุ่น บิดามารดาคอยสนับสนุนให้กำลังใจ แนะนำในทางสร้างสรรค์จะทำให้เด็กพัฒนาความคิดในทางที่ดีต่อตนเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และมีความคิดในทางที่ดีหรือในทางบวกต่อโลกนี้ มองโลกในแง่ดีซึ่งจะมีผลต่อการแสดงออกของเด็กด้วย

การมองโลกในแง่ดีมีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง หมายความว่า นักเรียนที่รู้จักการมองโลกในแง่ดีสูงย่อมส่งผลให้เกิดความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งสูงด้วยทั้งนี้เนื่องมาจาก คนที่รู้จักมองโลกในแง่ดีจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น อีกทั้งยังคิดว่าความกดดัน หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวเป็นกรณีไป และยังเชื่ออีกว่าเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ดีขึ้นสถานการณ์หรือและเหตุการณ์นั้นจะแผ่ขยายไปสู่เหตุการณ์อื่นๆให้ติดตามไปด้วย เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดคนที่มองโลกในแง่ดีก็จะพยายามคิดหาทางออกที่ดีที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัดติยา น้ายาทอง(2551: 131) ที่พบว่าการมองโลกในแง่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สัมพันธภาพภายในครอบครัวมีอิทธิพลเชิงบวกทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งผ่านทางความมั่นคงทางอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และการมองโลกในแง่ดี หมายความว่า สัมพันธภาพอันดีของนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนเป็นคนที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้จักมองโลกในแง่ดี ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อนักเรียนได้รับความรักความอบอุ่น

ภายในครอบครัว มีความไว้วางใจกันภายในครอบครัว พ่อแม่ให้กำลังใจลูก ไม่เข้มงวดกวดขันหรือควบคุมลูกมากเกินไป ทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งลูกให้ความรักความเคารพต่อพ่อแม่หรือผู้ปกครอง จะก่อให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์และความมั่นใจในตนเองแก่นักเรียน อีกทั้งพ่อแม่ที่让孩子ได้มีโอกาสได้รับการสนับสนุนในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง เพึ่งตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิดกล้าตัดสินใจสามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่ๆโดยไม่วิตกกังวลและมีความเชื่อมั่นในตนเอง (ธนัญญา คนอยู่. 2547: 41) นอกจากนี้ พิมลรัตน์ จงเจษฎากุล (2545: บทคัดย่อ) ยังได้กล่าวไว้ว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ไม่ดีมีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยที่เด็กและเยาวชนที่มีบิดามารดา ทะเลาะวิวาทกันบ่อย ขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดความรักและความอบอุ่นจากบิดา มารดา มีผลต่อความรุนแรงของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน

3. จากการวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6เมื่อจำแนกตามเพศพบว่าโมเดลไม่แปรเปลี่ยนไปตามเพศ หรือมีความเป็นสากลไม่ขึ้นอยู่กับเพศอธิบายได้ดีทั้งเพศชายและเพศหญิง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งตัวแปรความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งได้รับอิทธิพลทางตรงจากสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น (0.330)ความมั่นคงทางอารมณ์ (0.210) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.210) และ การมองโลกในแง่ดี (0.148) ความเชื่อมั่นในตนเอง (0.030) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมผ่านทาง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น(0.134) สัมพันธภาพภายในครอบครัว(0.202) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปกครอง พ่อ แม่ ควรเลี้ยงดูบุตรหลานด้วยความรัก ความเอาใจใส่ ให้บุตรหลานรู้สึกที่ตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และการอธิบายด้วยเหตุผล ได้รับการยอมรับและการยกย่อง มีอิสระในการทำกิจกรรมและการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเมื่อทำผิด เพื่อเสริมสร้างให้บุตรหลานมีรากฐานของความมั่นคงทางอารมณ์เชื่อมั่นในเอง รู้จักมองโลกในดี ตลอดจนหล่อหลอมให้มีความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งอันเป็นคุณสมบัติที่จะช่วยส่งเสริมให้บุตรหลานเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมภายใต้สภาวะความขัดแย้งได้อย่างมีความสุข

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครู อาจารย์ เนื่องจากครูมีความสำคัญที่สุดเมื่อเด็กอยู่ในโรงเรียน ครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กทรงจากพ่อแม่และได้ศึกษาการเจริญเติบโตของเด็กอย่างใกล้ชิดทั้ง ธรรมชาติ จิตใจและความต้องการของเด็ก ครูจึงมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ จิตใจและความประพฤติของเด็ก ครู จำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติทั้งด้านการพูด การกระทำ ช่วยเหลือเด็กในด้านการเรียน การแสดงความรักต่อเด็ก การช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี การเสริมสร้างความสมบูรณ์ทางจิตใจให้แก่เด็ก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสหศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 ซึ่งกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดมีวิถีของการเลี้ยงดู และการจัดการเรียน การสอนที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิเคราะห์ความไม่แปรเปลี่ยนของความสามารถ ในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

2.2 เนื่องจากการศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความ ขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 จากโรงเรียนที่เป็นสหศึกษา เพียงอย่างเดียว ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรนำประเภทของโรงเรียน ชาย ล้วน หญิงล้วน และสหศึกษา มาวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความสามารถในการเผชิญปัญหาความ ขัดแย้ง

2.3 การศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง พบว่า ตัวแปรสาเหตุทั้ง 6 ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญปัญหาความ ขัดแย้งของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ได้ ร้อยละ 67 ส่วนที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรที่ไม่ได้ถูกเลือกเข้ามาศึกษาในโมเดล หากสามารถนำตัว แปรอื่นๆเข้ามาวิเคราะห์ร่วมด้วย อาจทำให้โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุสามารถสามารถอธิบายความ แปรปรวนของความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งมีค่าสูงขึ้น เช่น การกำกับตนเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. (2524). สุขภาพจิตในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรกวรรณ สุพรรณวรรษา. (2544). การวิเคราะห์การมองโลกในแง่ดีและกลวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: ไทยร่วมเกล้า จำกัด.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ประจำปี เรื่อง สุขภาพจิตดีด้วยอีคิว. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรภัทร วรเชษฐ์. (2548). การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา อรวิเชียร. (2545). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวันของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลวรรณ วิทยาวงศุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เกสร ภูมิดี. (2546). ความสัมพันธ์การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค(AQ)ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- เกตุวดี กัมพลาศิริ. (2546). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมตอบสนองของระหว่างบุคคล และความเกรงใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างแบบกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- กาญจนา สุทธิเนียม. (2542). ผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการแสดงออกที่มีผลต่อพฤติกรรมกล้าแสดงออกในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลของผู้ป่วยจิตเภท โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา สุวรรณธาร. (2537). ความเชื่อมั่นในตนเองและความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์เล่นสร้างสรรค์ที่มีปฏิสัมพันธ์และไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กาญจนา หลวงจอก. (2536). ผลของการฝึกพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาความขัดแย้งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบางแพะปทุมพิทยา จังหวัดราชบุรี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัตติยา น้ำยาทอง. (2551). การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คมเพชร ฉัตรสุภากุล, และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). การสร้างมาตรฐานประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์ สำหรับวัยรุ่นไทย. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จงกลนี ดุ้ยเจริญ. (2540). สัมพันธภาพของวัยรุ่นกับบิดา มารดา การเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวในวัยรุ่นตอนต้น วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยครอบครัว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของวัยรุ่น. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จอม ชุ่มช่วย. (2540). ความฉลาดทางอารมณ์. *ปฐมวัย*, 1(3), 56-62.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ชมพูนุช สิริพรหมภัทร. (2539). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจในตนเอง และความวิตกกังวลของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ประกาศนียบัตรสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยการ

สาธารณสุขุสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถ่ายเอกสาร.

ไชยยงค์ วรรณม. (2549). พัฒนาการการควบคุมตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สาม ที่มีในภาพของ
ตนต่างระดับกันในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและ
สถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่าย
เอกสาร.

ณัฐวรรณ ลีตะโกคา. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนมหารพารามสังกัดกรม
สามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สุศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดาวณา กิตติสาโร. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความ
ซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าพระยาโดยวิธี
วิเคราะห์สหสัมพันธ์คาโนนิคอล. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ดวงเดือน พันธุวนาวิณ. (2538). ทฤษฎีต้นไม้งจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนานุคค. กรุงเทพฯ
โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ทัศนาก ทอภักดี. (2539). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจภายใน
ตนและความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กในเมืองและชนบท. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทศนา แหมมณี. (2522). กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติเล่ม 1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุง
สาสน์

ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา. มหาลัยวิทยาลัยศรี
ปทุม

หัตดาว ลิ้มพะสุต. (2543). แผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว. วิทยานิพนธ์
ศศ.ม. (สังคมวิทยาประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่าย
เอกสาร.

ธัญญา คนอยู่. (2547). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ธิดา ธิติพานิชยางกูร. (2550). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอารมณ์และ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระศักดิ์ กำบรณารักษ์. (2548). AQ อึดเกินพิภพ. กรุงเทพฯ: บิสดิต.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลลิสเรลสถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพพร พุกกะพันธ์. (2542). การบริหารความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ: ว. เพ็ชรสกุล จำกัด
- นพรัตน์ สมประสงค์. (2520). ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่และลักษณะ
ความเป็นผู้นำ. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา แทนธานี. (2524). การศึกษาตัวแปรบางประการที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและ
พัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา
พัฒนาการ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.
- นารี โนกิระ. (2536). สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้นนักเรียนและสุขภาพจิตของ
นักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่และนักเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา
การแนะแนว) เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร
- นวลจิตต์ เชาวกีรติพงศ์; และคนอื่นๆ. (2545). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นเรียนเป็นสำคัญ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- นันทนุช ตั้งเสถียร. (2546). บุคลิกภาพแบบ MBTI ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค
และความเครียดในการทำงาน : กรณีศึกษาบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
(จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
ถ่ายเอกสาร.
- นภาพิพย์ ตั้งตรีจักร. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม
และความผาสุกทางจิตวิญญาณ กับเขาวอารมณ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์.
วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารการพยาบาล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นิกร ขวัญเมือง. 2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมตาคognition และการอบรมเลี้ยงดูกับ
ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.

- ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นุชลดดา ไรจนประภาพรรณ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. วิทยานิพนธ์ วท.ม.(สาธาดนุศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2519). *การวัดผลและประเมินผลการศึกษา ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์
- ปรีชาติ เบญจวรรณ. (2551). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประทีป แสงเปี่ยมสุข. (2543). *การสอนกระบวนการคิดโดยใช้ทักษะกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์
- ประณต นันทียกุล. (2534). *กาเสริมสร้างประชาธิปไตยในครอบครัว*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- ประสูติ หุ่นวงศ์มาศ. (2533). *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากทมมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2537). *การพัฒนาความรับผิดชอบของเด็ก*. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาพฤติกรรมเด็ก มหาลัยสุโขทัยธรรมธิราช. กรุงเทพฯ: วิเคเตอร์การพิมพ์
- ประภัสสร สุขชื่น. (2539). *การศึกษาคุณภาพของแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างรูปแบบมาตรานิดทางเลือกทางเดียว (Unipolar)*. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประหยัด ทองมาก. (2535). "ครูแนะแนวประจำชั้น".แนะแนว.27(5-8)
- ประชัย เปี่ยมสมบุญ. (2527). *การวิเคราะห์เส้นทางสังคมและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

- ปิยะวดี ลิ้มพะบำรุง. (2547). การพัฒนาการมองโลกในแง่ดีด้วยโปรแกรมการฝึกทักษะการคิดของ
นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2529). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พลาภรณ์ จันทร์ขามเรียน. (2540). สุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิต
สังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- พรจิรา วงศ์ชนะภัย. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสหวิทยาเขตเสรีไทยกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่าย
เอกสาร.
- พรชูลี อาชาวอำรุง. (2525). บทคัดย่องานวิจัยทางครุศาสตร์. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิจัยคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรเพ็ญ สุวรรณเดชา. (2542). เจตคติและประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเมือง จังหวัดปัตตานี .ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (สังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์). ปัตตานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. วิทยาเขต
ปัตตานี.
- พรรณี ชูทัย. (2522). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรรณี (ชูทัย) เจนจิต. (2539). จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อนแถมมี.
- พระราชวรมนู. (2540). ความสุขที่แท้จริงของชีวิตกับจิตพิสัย. จิตพิสัย: มิติสำคัญของการพัฒนาคน.
กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพโรจน์ ทองรอด. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับคุณธรรม
จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
กรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพราพรณ เปี้ยนภู. (2542). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

- ภูมินทร์ อ่อนละมูล. (2536). ผลของการของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้งกับเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนโสภณสิริราชบุรี อำเภอ วัดเพลง จังหวัดราชบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). เทคนิคการสู่กลุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินตติ้ง.
- มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์. (2538). ความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดและวิธีจัดการกับความเครียดของหัวหน้าภาควิชา กับสุขภาพองค์การในวิทยาลัยพยาบาล. ปรินิพนธ์ กศ.ด.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- มุกข์ดา ผดุงยาม. (2547). ความสามารถในการเผชิญปัญหาทางการเรียนของนักเรียนวัยรุ่น: การศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและการประยุกต์เพื่อการพัฒนาให้นักเรียนวัยรุ่น. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เมธยา คุณไทยสงค์. (2546). จิตลักษณะบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธ์ภาพทางครอบครัวต่างกัน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ยุวดี เทียรประสิทธิ์. (2536). เอกสารประกอบการสอนจิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลลิตา ภูบำรุง. (2544). รูปแบบพฤติกรรมการแก้ปัญหาความขัดแย้งของชีวิตสมรสของบิดามารดากับความมั่นคงทางอารมณ์ของบุตรวัยรุ่นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2529). การอบรมเลี้ยงดูแบบปฐมวัย. กรุงเทพฯ:ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- วิทยา นาควัชระ. (2544). วิธีเลี้ยงลูกให้เก่ง ดี มีสุข IQ EQ MQ AQ. กรุงเทพฯ: Good Book.

- วิทยา พลายมณี. (2545). *อานาภาพแห่งความคิดเชิงบวกในโลกธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- วิทยา เกริกสกุลกวนิชย์. (2543). *การเผชิญวิธีความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวของนักเรียน*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระชัย ภักดีนรา. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์(EQ)และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค(AQ)*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- วีระเชน ชินศักดิ์ชัย. (2548). *ผลของการให้คำปรึกษารายบุคคลตามทฤษฎีเกสตัลท์ที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2542). *เชาว์อารมณ์ (EQ) : ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จของชีวิต*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.
- สมิต อาชวนิจกุล. (2533). *การพัฒนาตนเอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5 .กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า
- สายใจ อาจวงศ์. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับบุคลิกภาพการเข้าสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- โสภาพรรณ เวียงเพิ่ม. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตมโนทัศน์ เจตคติต่อบทบาททางเพศสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว กับบทบาททางเพศของนักเรียนวัยรุ่นในจังหวัดหนองคาย*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (สาธาณสุขศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สมุท ศิริโช. (2522). *วิธีสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มวลสาส์น
- สวณีย์ วีระพันธุ์. (2546). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีวิทยาการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สิทธิมา สุทธิศักดิ์. (2549). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.

- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมพงษ์ จินดารุ่งเรืองรัตน์. (2546). *ปัจจัยทางจิตวิทยาและปัจจัยทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สมศรี สมประเสริฐวงศ์. (2533). *การอบรมเลี้ยงดูเด็ก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุชา จันทรเฒ และสุรางค์ จันทรเฒ. (2539). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- สุภา อภิญาภิบาล. (2550). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุมาลี พัวชู. (2547). *การศึกษาพัฒนาการความสามารถในการคิดสังเคราะห์และการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2534). *สังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. ถ่ายเอกสาร
- สุภาพรณ โคตรจรัส. (2527). *สุภาพจิต: จิตวิทยาในการดำรงชีวิตเล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุรินทร์ นามอยู่. (2545). *ผลของการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมที่มีต่อพฤติกรรมในทางเผชิญความขัดแย้งกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังเดือ้น อำเภอนาค จังหวัดชัยนาท*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรีย์พร ไชยฤกษ์. (2550). *การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์พหุระดับ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2542). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ ตันติพิพัฒนานันท์. (2525). *การพยาบาลจิตเวช*. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์
- สุวรรณ ก่อสุวรรณวงศ์. (2550). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการมองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 2*

- จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). การเรียนรู้รูปแบบใหม่ : ยุทธศาสตร์ด้านนโยบายและการใช้ทรัพยากร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร. (2540). การปรับตัวทางสังคมของเยาวชนแรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ปรินญาณินพนธ์ (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). ความขัดแย้งการบริหารเพื่อความสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ่อน แกรมมี จำกัด
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ บুক เซนเตอร์ จำกัด.
- ศิริวงศ์ ทับสายทอง. (2535). สุขจิตวิทยา. กรุงเทพฯ:ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). โมเดลเชิงสาเหตุ: การสร้างและการวิเคราะห์. รวมบทความทางวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 1. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2531). จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกายพรึก.
- ศรีทัตพิม พานิชพันธ์.(2527).สัมพันธ์ภาพในครอบครัว ในรวบรวมบทความเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการครอบครัวเด็กและคนอื่น ๆ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อนันต์ นวลใหม่. (2549). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อมราวดี ณ อุบล. (2544). สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- อรพินทร์ ชูชม. (2544, พฤษภาคม). จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในการมองโลกในแง่ดี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 7(1) : 43 - 53.
- อรพินทร์ ชูชมและอัจฉรา สุขชาวมณี. (2532). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนโยบายแห่งกายและการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น*. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- อดิศร อุดรทักษ์. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อาทิตา กลับเพิ่มพูน. (2549). *การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค: ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง*. ปรินญานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อารยา สุวะมาตย์. (2540). *การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- Adler, Ronald B. and Neil Town. (1983). *Looking Out Look in* .5th edit .New York : Holt , Rinehart and Winston, Inc
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth*. New York: Holt rinchart & Winston.
- Appelbaum, Richard P. (1998). *Sociology*. New York: Harper Collins Colege Publishers.
- Bandura, A. (1977). "Self – Efficacy : Toward A Unifying Theory of Behavioral Change." *Psychological Review*. 84 (2) : 191 – 215.
- Blair, Glenn Myers. (1968). *Educational Psychology*. New York : Macmillan Company.
- Bar-On, R. (1997). *BarOn emotion quotient inventory (EQ-i)*. New York: Multi-health System.
- Betz, N.E. (1992, September). " Counseling Uses of Career Self – Efficacy Theory." *The Career Development*. 41: 22 - 26.
- Brown, G.H.; & Harris, T.J. (1978). *Social Origins of Depression*. London: Tristock.

- Cherrington, D.J. (1994). *Organizational Behavior : The Management of Individual and Organizational Performance*. 2nd Ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Cobb, S. (1976, January). Social support as moderation of life stress. *Psychosomatic Medicine*. 38(1): 300-314.
- Conbach, Lee Joseph. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publisher.
- Diener, C.I.; & Dweck, C.S. (1980) "An Analysis of Learned Helplessness : The Processing of Success". *Journal of Personality and Social Psychology*. 39(5) : 940 – 952.
- Digman, J. M. (1989). Five robust trait dimensions : Development, Stability, and Utility. *Journal of Personality*, 2(57), 195-214.
- Dweck, C.S.; Davidson, W.; Nelson, S.; & Enna, B. (1978). "Sex Differences in Learned Helplessness : II The Contingencies of Evaluative Feedback in the Classroom and III. An Experimental Analysis." *Developmental Psychology*. 14 : 268 – 276.
- Goleman, D. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Good, C. (1973). *Dictionary of Education and Introduction*. New York: McGraw-Hill.
- Guilford, J.P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- House, J. S. (1981). The nature of social support in M.A. Reading (ED). *Work stress and social support*. Philadelphia: Addison Wesley.
- Hurlock, Elizabeth B. (1964). *Child and Development*. 4th ed. New York : McGraw-Hill
- Johnson, David W. (1986). *Riching out : Interpersonal Effectiveness And Self-Actualization*. 3rd edit. NEW York: Prentice -Hall
- Joreskog, K. D. and Sorbom, D. (1989). *LISREL 7 ; User's Reference Guide*. Chicago: Scientific Software International, Inc.
- Joreskog, Karl. G. and Sorbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. USA: Scientific Software International, Inc.
- Kahn, R. L. (1979). *Aging and Social Support, Aging from Birth to Death : Inlet Disciplinary Perspective*. Colorado: Westview Press.
- Macionis, John J. (1998). *Society: The basics*. 4th ed. Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall

- Mccroskey, James C. and Virginia P. Richmond. (1986) *One on One: The Foundation of Inrpersonal Commuication*. New Jersey: Prentice –Hall
- Mayer, J. D., & Salovey, P. (1997). *What is emotional intelligence?*. New York: Basic Books.
- Mayer, J. D., Salovey, P., & Caruso, D. (1997). *Handbook of Human Intelligence*. New York: Cambridge.
- McClelland, David C. and Others. (1953). *The Achievement Motive*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- McClelland, David C. (1961). *The Achieving Society*. New York: Van Nostrand Company Inc.
- Middlemist, R.D.; & Hitt, M.A. (1981). *Organizational Behavior : Applied Concepts*. Chicago: Science Research Associates.
- Mussen, P.H., Jon J. Conger and Jer Kagen . (1969). *Child development and Personality*. 3rd ed. New York : Harper and Row
- Murray, Henry. (1964). *Motivation and Emotion*. Englewood Cliffs Prentice Hall.
- Pedler, M; Burgoyne, J; & Boydell, T. (2001). *A Manager's Guide to Self – Development*. 4th ed. Glasgow: Bell and Bain.
- Pender, N.J. (1987). *Health Promotion in Nursing Practice*. 2nd ed. California: Appleton and Lange.
- Peterson, C.; & Seligman, M.E.P. (1987). Explanatory style and illness. *Journal of Personality*. 55(2): 237-265.
- Schaefer, Richard T. (1998). *Sociology*. 6th ed. New York: McGraw Hill
- Seligman, M.E.P. (1990). *Learning optimism*. New York: Pocket Books.
- Seligman, M. (1998). *Learned optimism*. New York: Simon & Schuster Inc.
- Seligman, Martin E.P.; et al. (1997, January). Explanatory style change during cognitive therapy for unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*. 97(1): 13-18.
- Smith, Henry C. (1961). *Personallity Adjustment*. Ner York : McGraw.Hill, Inc
- Stewart, John and Garp D. (1982). *Togerther Communicating Interpersaonal*. 2nd ed. London: ADdsison –Wesley Publishing Company

- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. New York: United States of America.
- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity quotient*. New York: Harper Collines.
- Stoltz, P. G. (2000). *Adversity quotient @ Work*. New York: Harper Collines.
- Troits, P. A . (1986). Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 54: 416–423.
- Tubbs, Stewart L. (1982). *A Systems Approach to Small Group Interaction*. 3rd ed. New York : Newbery Award Record Inc.,
- Velasco, Whetsell Martha. (1985) *“Interposonal Skill in Adolescence”* Dissertation Abstracts International. May
- Vroom, J.H. (1964). *Work and Motivation*. New York: John Wiley & Sons.
- Wagner, J.A.; & Hollenbeck, J.R.. (1992). *Management of Organizational Behavior Patterns that Keep You from Getting Ahead*. New York: Doubleday.
- Wilson, Gerald L. and Michael S. Hanna. (1990). *Group In Context*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill Publishing Company

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามมีทั้งสิ้น 7 ฉบับ ประกอบด้วย

<u>ฉบับที่ 1</u>	แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง	จำนวน 12 ข้อ
<u>ฉบับที่ 2</u>	แบบสอบถามวัดการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	จำนวน 15 ข้อ
<u>ฉบับที่ 3</u>	แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครู	จำนวน 12 ข้อ
<u>ฉบับที่ 4</u>	แบบสอบถามวัดความมั่นคงทางอารมณ์	จำนวน 10 ข้อ
<u>ฉบับที่ 5</u>	แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพในครอบครัว	จำนวน 12 ข้อ
<u>ฉบับที่ 6</u>	แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี	จำนวน 19 ข้อ
<u>ฉบับที่ 7</u>	แบบสอบถามวัดความเชื่อมั่นในตนเอง	จำนวน 10 ข้อ

2. แบบสอบถามนี้เป็นการประเมินความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อตนเอง แต่ละข้อไม่มี

คำตอบที่ถูกหรือผิด คำตอบที่ดีที่สุดคือคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนที่
เกิดขึ้นครั้งแรกเมื่ออ่านข้อความในแต่ละข้อ

3. แบบสอบถามนี้ไม่มีผลต่อการวัดและการประเมินผลทางการเรียนของนักเรียนแต่อย่าง
ใดและเป็นความลับระหว่างนักเรียนกับผู้วิจัยเท่านั้น

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

สิทธิศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

นิสิตสาขาวิจัยและสถิติทางการศึกษา

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าหากนักเรียนอยู่ในสถานการณ์นั้น การตอบสนองในข้อใดที่ตรง หรือใกล้เคียงกับความเป็นตัวตนของนักเรียนมากที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย ○ ล้อมรอบตัวเลือกนั้น

1. นักเรียนเล่นเกมคอมพิวเตอร์ทุกวันทำให้ผลการเรียนตกต่ำของนักเรียนผู้ปกครองจึงห้ามนักเรียนเล่น นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. เลิกเล่น
 - ข. ยืนยันที่จะเล่น
 - ค. ขอเล่นวันละ 2 ชั่วโมง
 - ง. แอบเล่นเวลาผู้ปกครองไม่อยู่
 - จ. ขอเล่นในเวลาว่างหลังจากอ่านหนังสือและทำการบ้านเสร็จ
2. นักเรียนอยากเรียนวิศวกรรม แต่ผู้ปกครองบังคับให้เรียนบริหารธุรกิจ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. หนีออกจากบ้าน
 - ข. อยากเรียนวิศวะ ก็เลยเลือกวิศวะ
 - ค. พาผู้ปกครองมาปรึกษาครูแนะแนว
 - ง. เรียนบริหารก็ได้ผู้ปกครองจะได้สบายใจ
 - จ. ขอเลือกวิศวะอันดับหนึ่งและเลือกบริหารอันดับสอง
3. ในห้องเรียนที่มีกรรไกรอยู่คนเดียว โดยมีเพื่อนหยิบมาวางไว้ นักเรียนจึงไปหยิบมาใช้ก่อน เมื่อเพื่อนนักเรียนต้องการใช้และหันมาเห็นนักเรียนกำลังใช้อยู่ จึงเดินเข้ามาต่อว่า นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ฟ้องครู
 - ข. เดินหนี
 - ค. กล่าวคำขอโทษ
 - ง. ขอโทษพร้อมด่ากลับ
 - จ. ใช้กำลัง เพราะนักเรียนก็มีสิทธิ์ใช้

4. ในการประชุมจัดพาเหรดกีฬาที่มีเพื่อนๆ เสนอให้สีแดงของนักเรียนจัดพาเหรดในหัวข้อ ตรุษจีน ซึ่งนักเรียนไม่เห็นด้วยและคิดว่าหัวข้อมิกี้เมาส์ดีและเป็นไปได้มากกว่า นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. ไม่ออกความคิดเห็น
 - ข. งานตรุษจีนก็ได้ แต่เราไม่ช่วยนะ
 - ค. เลือกตามเพื่อนเลยเพราะมีเพื่อนหลายคนคิดแบบนั้น
 - ง. ชี้แจงให้เห็นข้อดีและข้อเสียของทั้งสองหัวข้อแล้วค่อยเลือก
 - จ. หัวข้อมิกี้เมาส์ ตามความคิดของนักเรียนเท่านั้นเพราะสวยกว่าและเป็นไปได้

5. พรุ่งนี้นักเรียนและเพื่อนๆ จะไปรับประทานอาหารร่วมกัน มีเพื่อนประมาณครึ่งห้องเสนอให้ไปทานหมูกระทะ แต่นักเรียนและเพื่อนอีกส่วนหนึ่งต้องการไปทานส้มตำ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. อย่าจัดดีกว่า
 - ข. ต่างคนต่างไปแล้วกัน
 - ค. ก็เลือกร้านที่มีทั้งสองแบบสิ
 - ง. งานนี้ส้มตำงานหน้าหมูกระทะ
 - จ. หมูกระทะก็ได้ไม่อย่างมีปัญหา

6. ในกลุ่มเพื่อนนักเรียนทุกคนสูบบุหรี่และมีคำขาดให้นักเรียนสูบบุหรี่ด้วย ถ้าไม่สูบบุหรี่ก็ต้องออกไปจากกลุ่ม นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. เอาใจเอากัน ก็เพื่อนกันนินา
 - ข. ไปฟ้องครูดีกว่า เด็กพวกนี้สูบบุหรี่
 - ค. ไปก็ได้คบเพื่อนแบบนี้ชีวิตพังเปล่าๆ
 - ง. ขอไม่สูบแล้วกัน แต่เดี๋ยวลอกการบ้านให้
 - จ. อธิบายให้เพื่อนเข้าใจว่านักเรียนแพ้ควันบุหรี่

7. หลังจากที่นักเรียนนำเสนองานที่เตรียมตัวมาอย่างดีจบ ครูได้บอกนักเรียนว่า งานของนักเรียนต้องแก้ไขในหลายประเด็น ทั้งที่นักเรียนมั่นใจว่างานชิ้นนี้ดีแล้ว นักเรียนจะอย่างไร
- ขอให้ครูแก้ไขงานให้เลยและนำเสนอต่อทันที
 - ยืนอยู่หน้าห้องเฉยๆเดี๋ยวครูก็อนุญาตให้เข้าไป
 - ขอคำปรึกษาว่านักเรียนต้องแก้งานในหัวข้อใดบ้าง
 - ยืนกรานในความถูกต้องของงานและให้ครูพิจารณาใหม่
 - ยื่นข้อเสนอให้ครูพิจารณาโดยการจะแก้ไขงานให้ถูกต้องแต่ไม่นำเสนออีกครั้ง
8. เสื้อของนักเรียนมักหลุดออกนอกกางเกง / กระโปรง ซึ่งคุณครูได้ตักเตือนแล้วหลายครั้ง และครั้งนี้ครูก็ได้ตักเตือนว่านักเรียนต่อหน้าเพื่อนๆ นักเรียนจะอย่างไร
- เดินหนี รำคาญ
 - ขอเล่นกับเพื่อนก่อนแล้วจะเอาใส่ภายหลัง
 - กล่าวคำขอโทษแล้วรีบนำเสื้อใส่ในกางเกง/กระโปรง
 - บอกครูว่า “คนอื่นก็หลุดเยอะแยะ ไม่เห็นครูไปว่าเลย”
 - นำเสื้อใส่ในกางเกงหรือกระโปรง พอครูเดินไปแล้วค่อยดึงออกมา
9. วันนี้เป็นวันสุดท้ายของการส่งรายงาน ซึ่งนักเรียนลืมนำมาและจะไปขออนุญาตคุณครูนำมาส่งในวันถัดไป แต่ได้ยินเสียงคุณครูกำลังคุยเพื่อนอีกคนที่ยังทำไม่เสร็จ นักเรียนจะอย่างไร
- โดดเรียนเลยแล้วกันวันนี้
 - ขอนำมาส่งพรุ่งนี้แล้วจะช่วยครูทำบอร์ด
 - ไม่สนใจ ไม่เอาก็ได้คะแนน จะจบแล้ว อย่าได้แคร์
 - เดินเข้าไปหาครูและขออนุญาตนำมาส่งในวันถัดไป
 - ทำเฉยๆ เนียนๆ ครูไม่รู้หรือเดี๋ยวค่อยแอบเอามาส่ง

10. เพื่อนของนักเรียนกำลังทะเลาะกันอย่างรุนแรง โดยเพื่อนคนแรกสงสัยว่าเพื่อนอีกคนขโมยเงินไป 2,000 บาท ซึ่งเหตุการณ์รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนอาจถึงขั้นใช้กำลัง นักเรียนจะอย่างไร
- รีบวิ่งไปตามคุณครู
 - เคลียร์กันเองแล้วกัน รำคาญ แล้วเดินหนี
 - ออกคำสั่ง “หยุดได้แล้วทั้งสองคน ใครไม่หยุดเจอดีแน่”
 - บอกให้เพื่อหยุด แล้วขอค้นตัวเพื่อนเพื่อให้ทุกคนสบายใจ
 - อยากทะเลาะกันก็ตามใจ เสร็จเมื่อไหร่ก็บอกแล้วกัน นิ่งรอ
11. ขณะที่นักเรียนกำลังเดินซื้อของอยู่ในตลาด ได้มีคนเดินมาชนนักเรียนอย่างแรงแล้วเดินจากไปโดยไม่สนใจนักเรียนเลย นักเรียนจะอย่างไร
- ตะโกนด่า
 - บ่นคนเดียวเงียบๆ
 - อารมณ์เสียใส่คนอื่น
 - วิ่งตามไปต่อว่า พร้อมให้ขอโทษ
 - บอกตัวเองว่า “ช่างเถอะ เขาคงรีบ”
12. หลังเลิกเรียนนักเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนทำให้กลับบ้านดึก ซึ่งพ่อแม่ นักเรียนได้ดักเตือนและให้เลิกพฤติกรรมนี้ พร้อมทั้งกำชับให้กลับบ้านทันทีหลังเลิกเรียน นักเรียนจะอย่างไร
- โกหกว่าติดกิจกรรมที่โรงเรียน
 - ตามใจผู้ปกครองแล้วกันท่านจะได้ไม่เป็นห่วง
 - ขอร้องให้ผู้ปกครองเลิกพูดเรื่องนี้เพราะมันเป็นไปไม่ได้
 - บอกผู้ปกครองว่าถ้าวันไหนจะกลับบ้านเย็น จะโทรศัพท์มาขออนุญาตทุกครั้ง
 - เถียงทันทีและไม่ยอม เดียวก็ไม่ได้เจอเพื่อนๆ แล้ว อีกร้อยอย่างเพราะนักเรียนโตแล้ว

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	ก่อนลงโทษนักเรียน ผู้ปกครองจะบอกเหตุผลในการลงโทษก่อน					
2	นักเรียนสามารถโต้แย้ง ผู้ปกครองได้ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ					
3	เมื่อนักเรียนมีเรื่องทะเลาะกับพี่น้องหรือคนอื่น ๆ ผู้ปกครองจะตัดสินอย่างยุติธรรม					
4	เมื่อทำผิด ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายเหตุผลก่อนที่จะตัดสินใจลงโทษ					
5	เมื่อนักเรียนต้องการสิ่งใด ผู้ปกครองจะให้ชี้แจงเหตุผลก่อนที่จะตัดสินใจอนุญาต					
6	นักเรียนมีสิทธิเรียกร้องจาก ผู้ปกครอง ถ้าไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่างๆ					
7	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องในครอบครัวได้					
8	ผู้ปกครองให้อิสระนักเรียนในการเลือกศึกษาต่อตาม ที่ต้องการ					
9	เมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็น ผู้ปกครองจะรับฟัง					
10	ถ้านักเรียนมีปัญหา ผู้ปกครองจะช่วยให้คำแนะนำ แต่ให้นักเรียนเป็นคนตัดสินใจแก้ปัญหาเอง					

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
11	ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนที่จะไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่น					
12	เมื่อนักเรียนทำดี ผู้ปกครองจะชมเชย					
13	ผู้ปกครองให้คำปรึกษาแนะนำเมื่อนักเรียนมีปัญหา					
14	ผู้ปกครองยินดีที่จะให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษของโรงเรียนตามที่นักเรียนสนใจ					
15	เมื่อมีเวลาว่าง ผู้ปกครองมักจะสนทนากับนักเรียนในเรื่องต่าง ๆ					

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	เมื่อนักเรียนมีปัญหา ครูจะให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียน					
2	นักเรียนพูดคุยกับครูเมื่อมีโอกาส					
3	นักเรียนรู้สึกเบื่อเมื่ออยู่ในคาบโฮมรูม					
4	ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน					
5	ครูชื่นชมนักเรียนเมื่อนักเรียนสอบได้คะแนนดี					
6	เมื่อนักเรียนขาดเรียนครูจะติดตามนักเรียน					
7	นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของครูด้วยความตั้งใจ					
8	นักเรียนรู้สึกกังวลเมื่อรู้ว่าครูไม่สบาย					
9	นักเรียนเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู					
10	ครูยิ้มแย้มและทักทายนักเรียนเมื่อพบเห็นนอกห้องเรียน					
11	นักเรียนช่วยครูยกของด้วยความเต็มใจ					
12	ครูตักเตือนนักเรียนเมื่อทำการบ้านไม่เสร็จ					

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามวัดความมั่นคงทางอารมณ์

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	นักเรียนรู้สึกตื่นเต้นง่ายกับเหตุการณ์ที่ไม่คุ้นเคย					
2	นักเรียนแสดงอาการหงุดหงิดเมื่อถูกขัดใจ					
3	นักเรียนเป็นทุกข์กับเรื่องเล็กๆน้อยๆที่เกิดขึ้น					
4	นักเรียนมีปฏิกิริยาตอบโต้อย่างรุนแรงต่อปัญหาเพียงเล็กน้อย					
5	เมื่อมีเรื่องที่ทำให้นักเรียนไม่พอใจ นักเรียนจะอารมณ์เสียทั้งวัน					
6	นักเรียนแสดงออกให้ผู้อื่นรู้เมื่อนักเรียนไม่พอใจ					
7	เมื่อนักเรียนโกรธนักเรียนมีวิธีปรับอารมณ์โกรธให้ลดลงได้					
8	เมื่อนักเรียนโกรธ นักเรียน จะขว้างปาสิ่งของเพื่อระบายอารมณ์					
9	นักเรียนมีอาการมือสั่นหรือเสียงสั่นเมื่อถูกผู้ใหญ่ตำหนิ					
10	เมื่อนักเรียนไม่พอใจนักเรียนจะหยุดทำงานกลุ่มทันที					

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามสัมพันธภาพในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	สมาชิกในครอบครัวนักเรียนมีความรักใคร่สามัคคีกัน					
2	เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาทุกคนจะช่วยกันหาทางออก					
3	นักเรียนอยากหนีออกจากบ้าน					
4	ผู้ปกครองติดตามผลการเรียนของนักเรียน					
5	เมื่อผู้ปกครองอารมณ์ไม่ดีท่านมักพาลุด่าหรือลงโทษนักเรียน					
6	เมื่อมีปัญหา นักเรียนจะปรึกษาผู้ปกครอง					
7	เมื่อทำความผิดนักเรียนจะปกปิดจนกว่าผู้ปกครองจะรู้เอง					
8	นักเรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมต่างๆ					
9	นักเรียนรู้สึกเบื่อเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้ปกครอง					
10	สมาชิกในครอบครัวมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน					
11	สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนคำนึงถึงความรู้สึกของกันและกัน					
12	เมื่อเกิดความไม่เข้าใจกันสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนมีทิฐิต่อกัน					

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามการโลกในแง่ดี

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	แม้มีเหตุการณ์ที่เลวร้ายเกิดขึ้น นักเรียนก็เชื่อมั่นว่าจะคลี่คลายไปในทางที่ดี					
2	นักเรียนมีปัญหาไม่รู้จักจบสิ้นจนไม่รู้จะแก้ปัญหายังไง					
3	นักเรียนคิดว่าตัวเองไม่เคยทำอะไรถูกเลย					
4	นักเรียนคิดว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียนที่ทำให้ชีวิตเข้มแข็ง					
5	นักเรียนคิดว่าตัวเองมีชีวิตรอยู่อย่างมีความสุข					
6	นักเรียนสามารถยอมรับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นได้					
7	นักเรียนมีความมั่นใจว่าเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ตนเองสนใจได้					
8	เมื่อแพ้ในการแข่งขันใดๆ นักเรียนจะคิดเสมอว่าตนเองเป็นสาเหตุ					
9	สาเหตุที่ทำให้นักเรียนได้คะแนนดี เป็นเพราะนักเรียนขยันเรียน					
10	นักเรียนคิดว่าไม่มีใครรักนักเรียน					
11	นักเรียนจะเพิ่มความพยายามให้มากขึ้นเมื่อนักเรียนพ่ายแพ้ในเรื่องใดๆ					
12	สิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะโชคเข้าข้างนักเรียน					

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
13	นักเรียนสามารถยอมรับความผิดของผู้อื่น					
14	การที่นักเรียนได้คะแนนดีในรายวิชาหนึ่งทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนวิชาอื่นๆ					
15	เมื่อประสบปัญหาในการทำงานนักเรียนจะมองว่าเกิดเฉพาะงานนี้เท่านั้นไม่นำไปติดกับสถานการณ์อื่นๆ					
16	เมื่อนักเรียนทำผิดและถูกลงโทษนักเรียนไม่กล้าลงมือทำสิ่งอื่นอีกต่อไป					
17	การที่นักเรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่ยากทำให้นักเรียนรู้สึกท้อแท้					
18	การที่ถูกครูตำหนิเป็นเพราะนักเรียนทำผิด ไม่ใช่เป็นเพราะครูไม่ชอบนักเรียน					
19	เมื่อนักเรียนทำงานสำเร็จ นักเรียนรู้สึกมั่นใจว่างานชิ้นต่อไปจะสำเร็จด้วย					

ฉบับที่ 7 แบบสอบถามวัดความเป็นตัวเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อตรงกับนักเรียนมากน้อยในระดับใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงช่องเดียวเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ	จริงมากที่สุด	ค่อนข้างจริง	ปานกลาง	ไม่ค่อยจริง	ไม่จริง
1	เวลาคุยกับครูนักเรียนไม่กล้าสบตา					
2	เมื่อแสดงความคิดเห็นนักเรียนจะคล้อยตามเสียงส่วนใหญ่					
3	นักเรียนคิดว่าชีวิตคนเรานั้นขึ้นอยู่กับพรหมลิขิต					
4	นักเรียนไม่กล้าตอบคำถามในชั้นเรียนเพราะกลัวตอบผิด					
5	เวลาคุยกับคนที่ไม่คุ้นเคย นักเรียนจะวางตัวไม่ค่อยถูก					
6	ถ้าการบ้านที่นักเรียนทำมามีคำตอบไม่ตรงกับเพื่อนนักเรียนจะแก้ตามเพื่อน					
7	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจถ้าแต่งกายแตกต่างจากคนอื่น					
8	งานหลายอย่างที่นักเรียนคิดว่าทำถูกแล้วแต่ยังรู้สึกหวั่นกลัวว่าจะผิด					
9	เมื่อทำงานกลุ่มนักเรียนเป็นภาระให้กับเพื่อน					
10	นักเรียนรู้สึกกังวลเมื่อมีคนทักว่าเสื้อที่ใส่อยู่มากเกินไปหรือไม่เหมาะกับนักเรียน					

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์ดร.ละเอียด	รักษ์เผ่า	ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ดร.มณฑิรา	จารุเพ็ง	ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ ดร.พรเพ็ญ	ทับเปลี่ยน	ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ดร.มารุฒ	พัฒผล	อาจารย์โรงเรียนศรีสวัสดิ์พิทยาคม
อาจารย์วันดี	วณิชยศักดิ์พงษ์	ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก ค
คุณภาพเครื่องมือที่ใช้วิจัย

ตาราง 10 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด
ความสามารถในการเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	1.00	.4786	.8753
2	1.00	.4792	
3	.80	.4685	
4	1.00	.4892	
5	1.00	.5375	
6	.60	.6143	
7	.80	.6060	
8	1.00	.6661	
9	1.00	.6444	
10	.80	.5929	
11	.80	.6000	
12	1.00	.6372	

ตาราง 11 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการเลี้ยงดู
แบบประชาธิปไตย

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	1.00	.7102	.9432
2	.80	.6079	
3	1.00	.7032	
4	1.00	.6732	
5	1.00	.7462	
6	1.00	.6568	
7	.80	.6867	
8	1.00	.6130	
9	.80	.7998	
10	1.00	.7276	
11	1.00	.7071	
12	1.00	.7218	
13	1.00	.7789	
14	1.00	.7102	
15	1.00	.7044	

ตาราง 12 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสัมพันธภาพ
ระหว่างนักเรียนและครูประจำชั้น

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	1.00	.6977	.9348
2	1.00	.7184	
3	1.00	.5560	
4	.80	.6970	
5	1.00	.6909	
6	1.00	.7018	
7	1.00	.7870	
8	1.00	.7558	
9	1.00	.7487	
10	.80	.7605	
11	.80	.7414	
12	1.00	.7266	

ตาราง 13 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความมั่นคงทางอารมณ์

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	.80	.3407	.8837
2	1.00	.6753	
3	1.00	.5440	
4	1.00	.7312	
5	1.00	.7274	
6	1.00	.7497	
7	.80	.4383	
8	1.00	.6201	
9	1.00	.6404	
10	.80	.6490	

ตาราง 14 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดสัมพันธภาพ
ภายในครอบครัว

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	1.00	.7333	.8782
2	1.00	.5920	
3	.80	.6383	
4	1.00	.6400	
5	8.00	.3646	
6	1.00	.3208	
7	1.00	.5688	
8	.80	.7063	
9	1.00	.5784	
10	1.00	.5537	
11	1.00	.6387	
12	1.00	.6539	

ตาราง 15 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการมองโลก
ในแง่ดี

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
1	1.00	.6392	.9078
2	1.00	.5967	
3	1.00	.6371	
4	1.00	.4409	
5	.80	.3363	
6	1.00	.5566	
7	.80	.5233	
8	1.00	.5538	
9	1.00	.5760	
10	1.00	.6307	
11	.80	.5948	
12	1.00	.5656	
13	1.00	.5375	
14	1.00	.6020	
15	1.00	.5405	
16	1.00	.6088	
17	1.00	.5404	
18	1.00	.5012	
19	1.00	.6564	

ตาราง 16 แสดงความสอดคล้อง(IOC) ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความเชื่อมั่น
ในตนเอง

ข้อ	IOC	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความเชื่อมั่น
1	1.00	.6361	.9077
2	1.00	.6758	
3	1.00	.6702	
4	8.00	.6926	
5	1.00	.6844	
6	1.00	.6906	
7	8.00	.6209	
8	8.00	.7374	
9	1.00	.6498	
10	1.00	.6327	

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

นายสิทธิศักดิ์ ศักดิ์สีตากร

วันเดือนปีเกิด

4 กรกฎาคม 2524

สถานที่ทำงาน

โรงเรียนอานวยศิลป์ ถนนศรีอยุธยา

แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี

กรุงเทพมหานคร 10400

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2540

มัธยมศึกษาตอนต้น

จากโรงเรียนสละตอวิทยาคมรัชมังคลาภิเษก ตราด

พ.ศ. 2543

มัธยมศึกษาตอนปลาย

จากโรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม ตราด

พ.ศ. 2547

กศ.บ.(คณิตศาสตร์)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2552

กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา)

จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กรุงเทพมหานคร